

”Ritareita loppuun saakka”

**Etnologinen tutkimus Hämeenlinnan Pallokerhon faneista
ja faniuden merkityksestä**

Pro gradu -työ

Jyväskylän yliopisto

Historian ja etnologian laitos

Etnologiatieteet/etnologia

Kevät 2007

Johanna Bovellán

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	4
<i>Tutkimuksen lähtökohdat</i>	4
<i>Aiempi tutkimus</i>	7
<i>Tutkimuksen tarve ja tutkimusongelmat</i>	11
<i>Työn eteneminen</i>	14
2. AINEISTO JA LÄHESTYMISTAPA	15
<i>Aineisto</i>	15
<i>Lähestymistapa</i>	18
Faniuden määrittelyjä	18
Fanius-käsite Nikusen mukaan	21
<i>Faniuden elementit</i>	23
<i>Kritiikkiä</i>	27
3. FANEJA, AKTIIVIKANNATTAJIA, KERHOLAISIA	29
<i>Mistä kaikki sai alkunsa?</i>	29
Jääkiekon viehäytys	30
HPK:n valinta	33
Rakkaus lajiin ja joukkueeseen	37
<i>Kaksoiskannatus</i>	39
<i>Informanttien määrittelyjä fanista ja faniudesta</i>	41
4. FANITOIMINTAA ARJESSA	43
<i>Rituaalin määrittelyä</i>	43
<i>Tietokanavat ja kommunikointi</i>	44
Internet ja keskustelusivustot	46
Televisio, teksti-tv, radio sekä lehdet	49
<i>Tapoja fanien arjessa</i>	50
Pukeutumista, veikkausta, keräilyä	51
Fan club -toiminta ja vapaaehtoistyö	55
Pelipäivä koittaa	55
Tapojen rituaalinen luonne	58

<i>Toiminnan ja rituaalien merkitys</i>	59
Fanitoiminnan merkitys arjen rytmittäjänä	61
5. YHTEISÖLLISYYTTÄ VAI YKSILÖLLISYYDEN TAVOITTELUA?	63
<i>Yhteisöllisyys</i>	63
Fan clubin merkitys	66
<i>Fanius osana identiteettiä</i>	67
<i>Erottelu meihin ja muihin</i>	68
<i>Yhteisöllisyydestä yksilöllisyyteen</i>	70
6. FANIUDEN MERKITYS	73
<i>Mitä fanius antaa?</i>	73
Turvallisuutta, yksilöllisyyttä, yhteisöllisyydentunnetta	73
Oppia elämän eri aloille	74
Elämyksiä	75
Flow – optimaalinen kokemus	78
<i>Syitä faniuden muutoksiin</i>	79
Lippujen hinnat	79
Joukkueen menestys	79
Pelaajat ja valmentajat	80
Väkivalta	80
Muutos pelityylissä ja joukkuehengessä	82
Perhe ja työ	83
Oman joukkueen kannatuksesta luopuminen	84
<i>Fanius – harrastus vai elämäntapa?</i>	84
7. PÄÄTÄNTÖ	89
LÄHTEET	93
LIITTEET	97
<i>Liite 1. Haastatteluteemat</i>	97
<i>Liite 2. Herätelista</i>	100

1. JOHDANTO

Tutkimuksen lähtökohdat

Fanius on postmodernille maailmalle tyypillinen ilmiö, jota näkee ympärillä lähes päivittäin. Televisiossa näytetään, kuinka formulafanit matkaavat eri puolille maailmaa verhoutuneina vaatteisiin, joissa loistavat tietyn tallin värit ja logot. Konserttilavojen edessä parveilee sadoittain nuoria tyttöjä, jotka ovat tulleet katsomaan palvomaansa idolia. Jalkapallostadionille pakkautuu 90 000 ihmistä kannattamaan omaa joukkuettaan suosikkiseuransa väreihin pukeutuneina. Nämä ovat kaikki mediassa ilmi tulevia stereotyyppioita faniudesta, mutta myös ilmiöitä, joita olen vuosien myötä ystäväilleni ihmetellyt.

Keskustelin vuosia sitten asiasta tuttavieni kanssa, ja huomasin pian, että aihe alkoi minua yhä enemmän vain viehättää. Mikä saa ihmisen kiinnostumaan niin intohimoisesti yhdestä asiasta, että hän ottaa siitä selvää ja sitoutuu siihen täysin? Jopa niin, että se alkaa vaikuttaa jokapäiväiseen elämään. Noihin samoihin aikoihin jääkiekosta tuli perhesyistä yhä suurempi osa elämäni. Aiemmin olin lähinnä ihmetellyt lähipiirini innostusta jonkin joukkueen menestyksestä ja itse keskittynyt katsomaan joskus maajoukkueen pelejä ja niistäkin lähinnä MM-kisoja. En siis seurannut SM-liigaa vaan ainoastaan maajoukkueen menestystä, ja sitäkin enemmän tai vähemmän epä säännöllisesti. Nyt huomasin kuitenkin seuraavani jääkiekkopelejä niin TV:stä kuin paikan päällä. Ensin kävin katsomassa A-nuorten pelejä, sitten Mestistä¹ ja lopulta SM-liigapelejä.

Hämeenlinnan Pallokerho (HPK) tuli puolestaan mukaan vuonna 2002, kun lähipiirissäni kiinnostuttiin tuosta joukkueesta. Siitä lähtien suurin osa paikan päällä seuraamistani peleistä on ollut HPK:n pelejä, joita olen käynyt katsomassa eri puolilla Suomea. Vähitellen aloin seurata pelin lisäksi myös katsomoissa ihmisten reaktioita ja ilmeitä, pukeutumista sekä pelin mukana elämistä. Lisäksi aloin kiinnittää kotona huomiota siihen, kuinka avomieheni vietti tietokoneen äärellä iltojaan lukien ottelura-

¹ Mestis on Suomen toiseksi korkein sarjataso jääkiekossa.

portteja ja keskustelupalstoja. Jopa keskellä yötä, jos päivä oli ollut niin kiireinen, ettei siihen ollut aikaisemmin riittänyt aikaa. Pian huomasinkin, että jääkiekon parissa oli juuri noita ihmisiä, joilta löytyi voimakasta intohimoa yhden asian puolesta. Peliin liittyi faniutta, joka oli minua jo pitkään askarruttanut ja samalla yhä enemmän alkanut kiinnostaa. Tässä vaiheessa ymmärsin, että halusin tehdä tutkimusta tästä nimenomaisesta kannattajajoukosta.

Jääkiekko herättää Suomessa suuria tunteita. Moni suomalaisista muistaa yhä vuoden 1995, jolloin jääkiekkohuuma huipentui kauan odotettuun maailmanmestaruuteen ja sitä seuranneisiin juhliin. Joka kevät uutisoidaan myös juhlista kaupungissa, jonka joukkue on kyseisenä vuonna voittanut jääkiekon Suomen mestaruuden. Esimerkiksi keväällä 2005 MTV3:n Tulosruudussa (20.4.2005) näytettiin, kun arviolta 30 000 henkilöä kerääntyi juhlimaan Oulun Kärppien mestaruutta Oulun torille. Keväällä 2006 puolestaan seurattiin useissa ajankohtaisohjelmissa (esimerkiksi Ajankohtainen kakkonen 11.4.2006 sekä 45 minuuttia 19.4.2006) Porin Ässien matkaa finaalipeleihin sekä porilaisten villiintymistä joukkueen kauan kaivatusta menestyksestä. Meno oli kovaa sekä peleissä että pelien ulkopuolella ja ohjelmien kautta välittyi tunne, että koko Pori on mukana jännittämässä Ässien puolesta. Vaikka laji ei koko maailman mittakaavassa vedä vertoja suurille lajeille, kuten jalkapallolle, se on Suomessa silti yksi seuratuimmista urheilumuodoista (www1), ja kutsutaanpa sitä joskus jopa kansallislajiksi. Myös harrastuksena jääkiekko on yleinen etenkin poikien keskuudessa (Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001–2002, 17).

Jääkiekon laaja seuraaminen ja kannatus ovat synnyttäneet myös suuren kannattajajoukon, josta osa on vihkiytynyt koko lajille ja osa ainoastaan suosikkijoukkueelleen. Lajin seuraajiin kuuluu hyvin heterogeeninen joukko ihmisiä aina intohimoisista oman joukkueen tukijoista niihin, joita kiinnostavat lähinnä MM-kisat keväisin. Vaikka kannattajien järjestäytyminen ei ehkä ole aivan niin perusteellisella tasolla kuin esimerkiksi englantilaisten jalkapallofanien, löytyy Suomessa jokaiselta SM-liigan joukkueelta kuitenkin oma fan clubinsa ja Suomen jääkiekkofanit ovat järjestäytyneet myös kansallisella tasolla omaksi ryhmäkseen. Suomessa on siis melko suuri ryhmä kannattajia, jotka ovat omistautuneita juuri sille yhdelle ainoalle oikealle jääkiekkjoukkueelle.

Työni tarkoituksena on tarkastella omalle seuralleen vihkiytynyttä kannattajajoukkoa. Mikä saa ihmisen kiinnostumaan yhdestä joukkueesta niin intohimoisesti? Miksi faneja ollaan? Mitä kaikkea faniuteen kuuluu? Miten fanius lopulta vaikuttaa elämään ja arkeen, ja millainen merkitys sillä on faneille? Päädyin valitsemaan tutkimuskohteekseni HPK-fanit, koska tuntui luonnolliselta tutkia juuri sen joukkueen faneja, joita olin muutenkin seurannut ja joihin minulla oli jonkunlainen löyhä side. Lisäksi HPK tunnetaan jääkiekkopiireissä hyvin kannustavista faneistaan. Olen usein kuullut sanottavan, että HPK:n kotihalli Rinkelinmäki on vastustajalle yksi vaikeimpia pelipaikkoja, koska siellä fanit kannattavat kovaan ääneen kotijoukkuettaan. Viime vuosina asiasta on toki oltu muutakin mieltä, etenkin kun perinteisiä, tunnelmaa nostattavia seisomakatsomoita on karsittu myös Rinkelinmäeltä. Kuitenkin vielä keväällä 2005 yksi HPK:n kauden 2004–2005 pelaajista, Jani Rita, kommentoi Iltalehti Onlinessa syitä Hämeenlinnaan tuloonsa: "Tässä kaupungissa on hieno fanikulttuuri. Vaikka tämä on pieni paikka, niin ihmiset tukevat ja kannustavat joukkuetta sydämestään." (www2.) Juhani Tamminen puolestaan kommentoi semifinaalipelien aikana keväällä 2006 HPK:n faneja sanomalla, että HPK on yksi niistä joukkueista, joiden fanit pysyvät joukkueen takana koko kauden (11.4.2006 HPK–HIFK pelilähetys, TV Nelonen).

Näiden syiden lisäksi halusin myös valita joukkueen, jonka historiassa on sekä yläettä alamäkiä. Viime vuosina HPK on menestynyt hyvin sijoittuen muun muassa keväällä 2005 pronssille ja voittamalla Suomen mestaruuden keväällä 2006. HPK:n viime vuosien menestystä on ihmetelty monissa kolumneissa ja keskusteluissa – kuinka joka vuosi nuorilla ja osittain tuntemattomilla pelaajilla kauteen lähtevä joukkue nousee kuin ihmeen kaupalla liigan kärkipäähän. (Ks. esim. Arve 2005, 6–7.) HPK:n historia ei ole kuitenkaan pelkkää menestystarinaa, vaan joukkoon mahtuu myös kausia, jolloin menestystä ei ole tullut. Etenkin ennen Suomen mestaruuttaan HPK lähti kauteen yleensä altavastajana, koska se ei ole niin suuri seura kuin esimerkiksi Helsingin Jokerit. Tämä seikka puolsi myös HPK:n valintaa, koska haluan tietää, millaisia kannattajia on tällaisella pienemmällä seuralla.

Esittelen aluksi aiempaa tutkimusta, jolla on ollut merkitystä tämän työn kannalta. Sen jälkeen palaan takaisin siihen, mitkä ovat työni tärkeimmät tutkimuskysymykset sekä miksi aihe on tutkimuksen arvoinen.

Aiempi tutkimus

Fanius on ollut yleisemmin tutkimuksen kohteena vasta hieman yli kymmenen vuotta. Suomessa tutkimusta on tehty tuona aikana, mutta julkaisuja aiheesta on vielä melko vähän. Työni kannalta keskeisiä teoksia on kuitenkin ilmestynyt sekä ulkomailla että Suomessa.

Seuraavassa esittelen muutaman työni kannalta keskeisen teoksen, jotka edustavat sekä ulkomaista että suomalaista tutkimustraditiota faniudesta. Muita fanitutkimukselle tärkeitä teoksia tulee esille tekstissä myös myöhemmin. Teokset eivät ole etnologista tutkimusta, vaan edustavat fanitutkimusta eri näkökulmista. Muun muassa Kaarina Nikusen väitöskirja (2005) sijoittuu tiedotusopin alaan ja Harri Heinosen väitöskirja (2005) on puolestaan liikuntasosiologinen. Oman alani kirjallisuus koostuu tutkimuksista, jotka eivät koske faniutta, mutta jotka ovat muulla tavoin antaneet pohjaa työlleni. Tällainen teos on muun muassa Helena Saarikosken *Kouluajan kivoin päivä*. Folkloristinen tutkimus penkinpainajaisperinteestä (1994), joka käsittelee nykyperinnettä rituaalien näkökulmasta. Teos antaa pohjaa tarkastelulleni tavoista, rituaaleista, jotka kuuluvat tiiviisti faniuteen. Teos on myös hyvä esimerkki siitä, kuinka nykyperinteitä voidaan tutkimuksessa lähestyä.

Henry Jenkinsin *Textual Poachers* (1992) oli pioneeritutkimus uudemman fanitutkimuksen saralla. Teos on ollut yksi tärkeimmistä kulttitutkimuksen historiassa. *Textual Poachers* käsittelee televisiofaniutta monesta näkökulmasta ja siinä tuodaan vahvasti esille se, että fanit ovat aktiivisia toimijoita, jotka tuottavat itse muun muassa erilaisia fanitekstejä ihailemiensa tekstien pohjalta. Fanit luovat laajoja verkostoja, joissa luetaan toisten kirjoittamia tekstejä ja vaihdetaan niistä ajatuksia. Tekstit voivat esimerkiksi täydentää televisiosarjan juonta tai ne voivat liittyä johonkin yksittäiseen taustahenkilöön. Tekstit voivat olla myös spekulointeja siitä, mitä sarjassa voi tulevaisuudessa tapahtua tai mitä olisi tapahtunut, jos jotain fanien mielestä epämiellyttävää käännettä sarjassa ei olisi sattunut. Jo kirjan nimi *Textual Poachers* viittaa siihen, että fanit käyttävät aktiivisesti toisten tekstejä omien tekstiensä tuottamiseen. Fanit ikään kuin kaappaavat tuottajien tekstin omaan käyttöönsä ja tekevät siitä omia tulkintojaan. Urpo Kovala on suomentanut termin poaching talonvaltaukseksi juuri siksi, että niin taloilla kuin myös merkityksillä on omat omistajansa intresseineen ja talonvaltaa-

jilla omat ajatukset ajettavinaan. Fanit ikään kuin valtaavat jonkun luoman tilan omaan käyttöönsä luvatta kuten talonvaltaajat ja tästä saattaa seurata joskus myös konflikteja (Kovala 2003, 198). Jenkins tuokin teoksessaan myös esille, että fanit eivät suhtaudu kriittömästi faniuden kohteeseen, vaan esimerkiksi tuottajien ja faniiden välille voi syntyä suuria konflikteja mielipide-erojen vuoksi.

Nicholas Abercrombien ja Brian Longhurstin teos *Audiences* (1998) on sosiologinen yleisötutkimus. Kirjoittajat luovat teoksessaan katsauksen yleisötutkimuksen traditioihin ja teorioihin ja esittelevät yleisötutkimuksen uuden suunnan, joka näkee yleisönä olemisen osana jokapäiväistä elämää sen sijaan, että se olisi harvinainen tapahtuma. Teoksessa hahmotellaan muun muassa faniuden määritelmää ja luodaan erilaisista katsojista luokittelu, jota on yleisesti käytetty myöhemmissä fanitutkimuksissa faniuden ja faniiden määrittelyn lähtökohtana. Palaan Abercrombien ja Longhurstin katsojien luokitteluun tarkemmin työn toisessa luvussa.

Syksyllä 2005 Suomessa valmistui kaksi väitöskirjaa, jotka käsittelevät faniutta: Kaarina Nikusen väitöskirja *Faniuden aika. Kolme tapausta televisio-ohjelmien faniudesta vuosituuhannen taitteen Suomessa* (2005) ja Harri Heinosen väitöskirja *Jalkapallon lumo. Tutkimus suomalaisesta Everton-faniudesta* (2005).

Kaarina Nikunen (2005) käsittelee väitöskirjassaan faniutta tuoreesta näkökulmasta ja määrittelee faniuden uudella tavalla. Pyrin käyttämään Nikusen määrittelyä myös omassa työssäni. Nikunen lähestyy faniutta teoksessaan affektiivisuuden, toiminnan, yhteisön ja sosiaalisuuden, fani-identiteetin, kytkeytymisen populaarikulttuuriin sekä sukupuolen avulla. Nikunen käsittelee väitöskirjassaan mediafaniutta kolmen eri televisiosarjan tai -hahmon, Xenan, Ally McBealin sekä Marco Bjurströmin, faniiden eroavaisuuksien kautta. Tämä on uusi näkökulma fanitutkimuksessa, koska yleisemmin tutkimuksissa on tarkasteltu yhteen kohteeseen kiinnittyvien faniiden kokemuksia ja ominaisuuksia. Näistä esimerkkinä edellä käsittelemäni Henry Jenkinsin tutkimukset sekä Harri Heinosen Everton-tutkimus.

Nikusen tarkastelemat kolme eri faniuden muotoa ovat hyvin erilaisia. Xena-scifi-sarjan fanit muodostavat tiiviin yhteisön, jossa faniutta tuotetaan aktiivisesti. Faniuden kohteen ympärille muodostuu keskustelua ja toimintaa eikä fanius ole enää riippuvainen sarjan esittämisestä. Ally McBeal -sarjan ympärille puolestaan pyrittiin

median taholta luomaan tällaista yhtenäistä, aktiivista fandomia² siinä kuitenkaan onnistumatta. Marco Bjurströmin ympärille ei ole muodostunut fanipiiriä ja koska Nikunen ei tavoittanut yhtäkään Bjurström-fania, hän joutui tekemään Bjurströmiä koskevan tutkimuksen hänelle lähetetyistä fanikirjeistä. Nikunen määrittelee työssään Xena-faniuden kulttifaniudeksi, Ally-faniuden trendifaniudeksi ja Marco Bjurström-faniuden tähtifaniudeksi. Vaikka kaikki nämä faniudet ovat hyvin erilaisia, niitä yhdistävät jotkin piirteet. Yhteisöllisyys, joka on yksi vahva elementti faniudessa, on olennainen piirre myös näissä faniuksissa. Yhteisöllisyys esiintyy faniuksissa kuitenkin hyvin erilaisena. Xena-fanit muodostavat tiiviin, ”perinteisen” faniyhteisön, kun taas Marco Bjurströmin fanit eivät pidä yllä tällaista kiinteää yhteisöä. He kuitenkin ajattelevat kuuluvansa kuvitteelliseen yhteisöön.

Nikusen väitöskirja on antanut työlleni teoreettista pohjaa, jota tulen esittelemään toisessa pääluvussa. Seuraavana esittelemäni Harri Heinosen väitöskirja puolestaan on vahvistanut ja antanut lisää pohjaa työni rakenteelle ja erityisesti toimintaan ja rituaaleihin keskittyvälle näkökulmalle.

Harri Heinonen (2005) käsittelee väitöskirjassaan suomalaisia faneja, jotka kannattavat englantilaista jalkapallojoukkuetta Evertonia. Heinosen näkökulma aiheeseen on sosiologinen, mutta hän yhdistää siihen myös kulttuurintutkimusta, sosiaalipsykologiaa sekä kulttuuriantropologiaa. Heinosen aineisto on hyvin monipuolinen. Hän käyttää työssään muun muassa haastatteluja, lehtiartikkeleita, valokuvia, fanilehtiä sekä keskustelupalstoja. Heinonen käsittelee tutkimuksessaan miehistä maailmaa, jossa fanit ovat aktiivisia merkityksien tuottajia. Fanius on faneille hyvin tunnerikas, intohimoinen suhde, jonka kautta he osittain luovat suhdettaan omaan itseensä ja ympäröivään maailmaan. Fanius on sitovaa ja monipuolista toimintaa, jolla on hyvin erilaisia ulottuvuuksia ja jonka kautta saadaan lisää jännitystä ja väriä elämään. Fanit voivat muodostaa myös löyhiä yhteisöjä, jotka eivät enää perustu perinteisiin vahvoihin traditioihin tai esimerkiksi uskontoon, vaan yhteiseen kannatuksen kohteeseen. Faniuden kautta henkilö voi kokea myös yhteisöllisydentunnetta, joka muutoin jäisi

² Fandom on yleisnimike aktiiviselle ja asiastaan kiinnostuneelle harrastajapiirille, joka on keskittynyt yhden mielenkiinnon kohteen ympärille. (Ks. esim. Saresma & Kovala 2003, 10; Mäyrä 2003, 100.)

kokematta. Heinonen tuo esiin myös faniuden toisen puolen, fanaattisuuden, joka saa julkisuudessa enemmän huomiota. Hyvin pieni osa faneista muodostaa jalkapallohuligaanien joukon ja tämä joukko leimaa käyttäytymisellään mediassa koko faniuden kenttää. Suomessa jalkapallohuliganismi ei ole kuitenkaan noussut ongelmaksi eikä Heinosen informanteista heitä myöskään löydy. Tässä mielessä Heinosen työ tuo mukanaan tietoa myös faniuteen liittyvästä negatiivisesta puolesta. Mikään asia ei ole täysin yksipuolinen eikä myöskään fanius aina ole pelkästään positiivista merkitysten tuottamista vaan siihen voi liittyä myös kääntöpuolia, kuten jalkapallon kohdalla jalkapallohuliganismi. Useissa aiemmissa tutkimuksissa, kuten esimerkiksi jo esittelemässäni Henry Jenkinsin teoksessa *Textual Poachers* (1992), faniutta pyritään tuomaan esiin vain positiivisessa mielessä, kuvaa ikään kuin silotellaan. Taustalla oli sanan fan negatiivinen konnotaatio ja negatiiviset mielleyhtymät puhuttaessa faneista ja faniudesta etenkin englanninkielisissä maissa. Jenkins halusi tuoda ilmi, että fanius on jotain aivan muuta kuin nuo stereotypiat fanaatikoista antoivat ymmärtää. (Jenkins 1992, 13–20.) Tutkimuksesta on kuitenkin kulunut jo yli 10 vuotta, joten nähtävästi tällä hetkellä fanitutkimuksessa ollaan siinä vaiheessa, että faniudesta uskalletaan tuoda julki myös negatiivisia puolia. Aiempi tutkimus on jo poistanut tarpeen todistaa, että fanit ovat muutakin kuin fanaatikkoja.

Ennen kyseisiä väitöksiä Suomessa on julkaistu Urpo Kovalan ja Tuija Saresman toimittama artikkelikokoelma *Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä* (2003)³. Kulttikirja on suomalaisen fanitutkimuksen ensimmäinen laajempi artikkelikokoelma, jossa käsitellään faniuteen ja kulttisuhteeseen liittyviä monia merkityksiä. Teokseen on koottu yhteen kulttisuhdetta selventäviä empiirisiä tutkimuksia, joissa kulttia käsitellään erityisenä suhteena, jossa kultin lukijan asenne kultin kohteeseen on intensiivinen. Käsitelyssä ovat muun muassa Everton, Xena ja Tori Amos -fanit sekä camp-asenne. Omat artikkelinsa on myös Start Trek -ilmiölle fanitutkimuksen näkökulmasta, roolipeleille sekä Jack Kerouacin kirjan *On the Road* vaikutuksesta yhden miehen elämään. Teoksesta käy ilmi, että kultin kohteelle asetetaan odotuksia ja kohdistetaan tarpeita sekä lisäksi sille annetaan jatkuvasti merkityksiä, jotka nousevat kultin

³ Teoksen artikkeleita ovat kirjoittaneet toimittajien lisäksi Ilkka Salo, Katja Laitinen, Harri Heinonen, Frans Mäyrä, Kaarina Nikunen, Irma Hirsjärvi sekä Helena Sederholm.

lukijan omasta elämästä. Kulttikirja onkin suomalainen vastine jo vuonna 1992 ilmestyneelle Lisa A. Lewisin toimittamalle teokselle *The Adoring Audience. Fan Culture and Popular Media*. Monissa kirjan artikkeleissa käytetään analyysin pohjana teoriaa, johon idea on saatu juuri teoksesta *The Adoring Audience*, mutta tutkimuskohde on löydetty suomalaisesta ympäristöstä.

Faniutta käsitteleviä pro gradu -töitä on tehty erityisesti sosiologian alalla, esimerkiksi Leena Luhtaselan tutkielma *Fanius alakulttuurisena ilmiönä. Eppu Normaali -yhtyeen keikkoja ahkerasti kiertävät fanit alakulttuurin muodostajina* (1988). Jääkiekkoyleisöjä käsitteleviä graduja on myös tehty joitakin. Mika Petri Lindgrenin sosiologian pro gradu -työ *Jääkiekkoykköjoukkueen faniryhmän kollektiivinen identiteetti* (1998), Jouni Koposen ja Soila Rainesalon pro gradu -työ *Penkkiurheilijan muotokuva. Suomalaisen jääkiekkoyleisön rakenne, viihdetarkoitukset ja katsomokäyttäytymisen moraalit* (1995) sekä Arja Huttusen kulttuuriantropologian pro gradu -työ *Kulttuuriarvojen symbolisoituminen urheilussa – tapaustutkimus jääkiekkoykköjoukkue Oulun Kärpistä katsojien näkökulmasta* (1993). Tuula Kyllönen on puolestaan tehnyt pro gradu -työn faniudesta *”Tää ei lopu koskaan”. Faniuteen liittyvien tunteiden ja merkitysten etnografinen tarkastelu* (2002) perinteentutkimuksen oppiaineeseen. Edellä luetellut pro gradu -työt kuitenkin keskittyvät eri näkökulmiin kuin tämä tutkielma.

Suomessa merkittävin julkaisu jääkiekkoyleisön tutkimuksen saralla on artikkelikoelma *Jääkiekkoilta Turussa. Tutkielmia kiekkoyleisöstä* (2001), jonka ovat toimittaneet Anu-Hanna Anttila ja Hannu Ruonavaara. Teoksessa käsitellään nimenomaan jääkiekkoyleisöä. Artikkelit tarkastelevat jääkiekon ja paikallisen identiteetin suhdetta, joukkueen kannattamisen motiiveja ja katsojien sitoutumista Turun palloseuraan sekä sitä, millaiset ihmiset otteluissa käyvät ja miksi. Artikkeleissa tarkastellaan myös tunteiden ilmaisua jääkiekko-ottelussa sekä Turun Tovereiden kannattajien sosiaalista rakennetta, kannattajahistoriaa ja jääkiekkoon liittyviä asenteita. Teoksen lopettaa artikkeli pelitapahtumasta, jossa erilaiset sosiaaliset merkitysmaailmat kohtaavat.

Tutkimuksen tarve ja tutkimusongelmat

Fanius herättää julkisuudessa paljon huomiota ja vuosi 2006 oli siinä mielessä erityisen hedelmällinen. Tämä johtui siitä, että jalkapallon MM-kisat olivat kesällä 2006 ja niiden tiimoilta lehdissä kirjoitettiin faniutta käsitteleviä artikkeleita ja televisiossa näy-

tettiin paljon faniutta esitteleviä ohjelmia. Näissä faniutta pohdittiin monesta eri näkökulmasta ja niiden kautta sai nähdä pienen vilauksen siitä, millaisia faneja eri puolilla maailmaa on. Suomessa puolestaan tilaa lehtien palstoilta ja televisio-ohjelmista saivat euroviisufanit, jotka pääsivät julkisuuteen Suomen voitettua Euroviisut ensimmäistä kertaa.

Fanius on melko uusi ilmiö ja sitä kuvataan useissa puheenvuoroissa postmodernille ajalle tyypilliseksi. Tästä syystä faniutta on tutkittu laajemmin vasta hieman yli kymmenen vuotta, joten myös tutkimusalana se on melko tuore. Kuten edellisessä luvussa kävi ilmi, ulkomailla fanitutkimusta on tehty pidempään kuin Suomessa, mutta vähitellen myös Suomessa on kiinnostuttu aiheesta yhä enemmän. Eri faneista urheiluyhteisöt ovat olleet tutkimuksen kohteena harvemmin kuin esimerkiksi televisiosarjojen fanit eikä urheiluyhteisöistä ole Suomessa tehty juurikaan tutkimusta. Harri Heinonen (2004, 234) näkee tämän johtuvan lähinnä kahdesta seikasta. Ensinnäkin penkkiurheilijat kuvataan usein passiiviseksi massaksi, eikä penkkiurheilu sellaiseksi miellettyinä tunnu tutkijoista kiehtovalta tutkimuskohteelta. Toiseksi, Suomessa yleisön käyttäytyminen ei ole muodostanut ongelmaa, toisin kuin esimerkiksi Englannissa ilmenevä jalkapallohuliganismi. Urheiluyhteisöt muodostavat kuitenkin mielenkiintoisen tutkimuskohteen, koska kuten Harri Heinosen Everton-faneja käsittelevästä väitöskirjasta *Jalkapallon lumo* (2005) käy ilmi, fanit ovat hyvinkin aktiivisia merkitysten tuottajia; he ovat kaukana passiivisesta penkkiurheilijan stereotypiasta. Viime vuosien aikana faniutta koskeva kirjallisuus on kuitenkin lisääntynyt myös Suomessa. Kun keväällä 2005 keräsin aineistoni, ei suomalaista tutkimusta faniudesta ollut vielä paljoakaan yksittäisiä artikkeleita sekä pro gradu -töitä lukuun ottamatta. Syksyllä 2005 ilmestyi kuitenkin kaksi aihetta käsittelevää väitöskirjaa. Lisäksi aiheesta on julkaistu useita artikkeleita ja pidetty luentosarjoja esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa. Aihe on siis relevantti ja tyypillinen juuri 1900-luvun lopun ja 2000-luvun alun tutkimuskohteena.

Urheilufaniutta on kuitenkin tutkittu vielä melko vähän Suomessa, ja siten myös jääkiekkofanius on melko tutkimaton alue. Aiemmin Suomessa on tehty joitakin pro gradu -töitä yksittäisten jääkiekkjoukkueiden faneista sekä yksi pro gradu -työ, jossa käsitellään jääkiekkoyhteisön rakennetta, jääkiekon viihdetarkoituksia ja katsomokäyttäytymisen moraalaa. Sosiologisesti jääkiekkoyhteisöä on lähestytty yhdessä tutkielma-

kokoelmassa. Mielestäni onkin tärkeää tutkia faniutta ilmiönä myös etnologian näkökannalta. Lisäksi kun kohteena on laji, joka nousee niin seuratuimpien lajien kuin myös suosituimpien harrastusten joukkoon Suomessa, puolustaa tämän lajin kannattajien tutkiminen mielestäni paikkaansa. Etnologinen näkökulmani aiheeseen painottaa sitä, kuinka fanius vaikuttaa jokapäiväiseen elämään ja sitä, millainen merkitys sillä on yksilölle. Tästä näkökulmasta jääkiekkofaniutta ei Suomessa ole lähestytty, joten työni tuo jotain uutta faniuden tutkimukseen.

Ajoittain mielessäni on kuitenkin herännyt kysymys, mitä muuta uutta voin tuoda tutkimuskenttään kuin etnologisen arjen näkökulman. Vastaus löytyy kahdesta seikasta: tutkimuskohteesta sekä informanteistani. Erityisesti Harri Heinonen on Suomessa tutkinut urheilufaniutta. Oma työni eroaa hänen tutkimuksistaan tutkimuskohteen lisäksi myös siinä, että Heinosen tutkimat fanit edustavat niin sanottuja kaukokannattajia, jotka seuraavat faniuden kohdettaan television kautta. Omat informanttini puolestaan seuraavat suosikkijoukkuettaan hyvin läheltä. Tämä aiheuttaa eroja faniuden toimintaan ja faniuden luonteeseen ja siten työni paljastaa ehkä jotain uutta faniudesta. Informanttini puolestaan muodostavat fanijoukon, joka on hyvin heterogeeninen. En käsittele työssäni ainoastaan henkilöitä, jotka ovat faneja ”henkeen ja vereen” vaan informanttini edustavat kannattajia, jotka kokevat itse olevansa faneja. Kuitenkin kun heitä vertaa toisiinsa, huomaa, että heidän faniutensa ei ole lainkaan samanlaista. Osalla fanius on jo taaksejäänyttä elämää, osalla taas faniura on vasta alussa. Kaikki informanttini ovat siis faneja omalla tavallaan, mutta kaikki eivät kuitenkaan ole tulisesti faniudelle omistautuneita, kuten monissa muissa tutkimuksissa haastatellut informantit (esimerkiksi Heinosen tutkimat Everton-fanit). Työni eroaakin useista hiljattain ilmestyneistä tutkimuksista juuri siinä, etten tutki ainoastaan ihmisiä, jotka elävät faniudelle vaan myös henkilöitä, jotka suhtautuvat faniuteensa jo hieman viileämmin. Näin luon katsauksen HPK:n kannattajiin, faneihin, jotka edustavat hyvin heterogeenistä joukkoa ikänsä, sukupuolensa sekä faniutensa puolesta.

Vaikka jääkiekko onkin työssäni olennaisena mukana, tarkoitukseni ei ole tutkia itse lajia vaan lajin kannattajia, HPK-faneja. Tarkastelen aiheitani kymmenen informantin kautta. Heitä olen haastatellut toukokuussa ja kesäkuussa 2005. Lisäksi olen seurannut aktiivisesti Internetissä olevia HPK:ta koskevia keskustelupalstoja sekä

käynyt myös peleissä sekä Hämeenlinnassa että muualla Suomessa.

Tarkoitukseni on muodostaa aineistoni pohjalta kuva kymmenestä HPK-fanista ja faniuden merkityksestä heidän elämässään. Pyrin työssäni saamaan selville, mitä fanius on ja mitä siihen kuuluu? Kuinka fanit itse faniuden määrittelevät? Tarkoitus on lisäksi selvittää, kuinka iso osa fanius on fanien elämää ja arkea? Kuinka fanius näkyy arjessa? Millaiset tavat ja rituaalit rytmittävät fanien elämää? Tulen siis tarkastelemaan faniuden merkitystä arkielämässä, sen vuorokausi-, viikko- ja vuosirytmisissä enkä keskity niinkään juhlahetkien tarkasteluun. Tarkastelen myös yhteisöllisyyden merkitystä faniudessa. Onko fanius yhteisöllistä toimintaa vai osa niin sanottua yksilöllistä projektia, keino erottautua ja luoda omaa identiteettiä? Vai molempia? Näiden kysymysten kautta päädyn viimeiseen kysymykseen eli siihen, mitä fanius faneille merkitsee? Mitä fanit saavat faniudesta? Kaikki kysymykset liittyvät toisiinsa. Toiminnallaan ja arjen rytmillä sekä fanituotteiden käytöllä kannattajat ilmaisevat faniuttaan ja samalla tulevat kertoneeksi myös faniuden merkityksestä itselleen.

Työn eteneminen

Esittelen työssäni aluksi tutkimuksen aineiston sekä lähestymistavan. Luvussa kolme käsittelen informanttejani. Tuon ilmi sen, kuinka heistä on tullut faneja ja kuinka he itse määrittelevät faniutta tai kannattajuutta. Seuraavaksi tarkastelen fanien toimintaa, joka on työssäni keskeisin faniuden elementti. Toiminnan avulla informanttini kuvastavat myös faniuden merkitystä ja asemaa omassa elämässään. Viidennessä luvussa tarkoitukseni on avata faniuden elementeistä yhteisöä sekä itsemäärittelyä. Luvussa käsittelen sosiaalisten suhteiden merkitystä faniudessa sekä faniuden osaa oman identiteetin määrittelyssä. Kuudennessa luvussa tarkoitukseni on paneutua merkityksiin, joita fanius sisältää ja joita on edellisten lukujen myötä tullut ilmi. Tarkastelen, mitä informanttini saavat faniudestaan ja millaisessa osassa fanius on heidän elämässään. Seitsemäs luku puolestaan sisältää yhteenvetoa tutkimuksesta sekä mahdollisia ajatuksia jatkotutkimukselle.

2. AINEISTO JA LÄHESTYMISTAPA

Aineisto

Tutkimukseni on moniaineistoinen tutkimus. Olen kerännyt aineistoni haastattelemalla faneja, havainnoimalla pelejä paikan päällä tai katsoen niitä televisiosta kannattajien keskellä ravintolassa, sekä seuraamalla Internet-sivustoja ja niiden keskustelupalstoja. Lisäksi aineistoani tukevat faniudesta tehdyt tutkimukset ja kirjallisuus sekä valokuvat ja lehtien HPK:hon liittyvät artikkelit, joita minulle on kertynyt tutkimustyöni aikana.

Haastattelin keväällä ja alkukesällä 2005 kymmentä HPK:n kannattajaa⁴. Sain haastateltavat ottamalla yhteyttä HPK:n fan club Ritarikunnan puheenjohtajaan, joka laittoi työstäni ilmoituksen Internetiin HPK:n sivuille. Tätä kautta sain kaikki kymmenen informanttia, joista osa toimii aktiivisesti fan clubissa, osa kuuluu fan clubiin osallistumatta suuresti sen toimintaan ja osa taas ei kuulu fan clubiin lainkaan. Jokainen haastattelu kesti tunnista kahteen tuntiin.

Informanttini edustavat hyvin heterogeenistä kannattajajoukkoa; iältään he olivat haastatteluhetkellä 13 - 47-vuotiaita ja heistä viisi on tyttöjä ja naisia ja viisi miehiä. Osa informanteistani on perheellisiä, osa asuu yksin. Yhdeksän informanttiani on kotoisin Hämeenlinnasta tai sen lähikunnista. Yksi informantti on kotoisin muualta, mutta hänkin on asunut Hämeenlinnassa jo useita vuosia. Seitsemän informanteistani kuuluu HPK:n viralliseen fan club Ritarikuntaan ja heistä viisi on aktiivisesti mukana fan clubin toiminnassa ja osallistuu tapahtumien järjestämiseen. Joukossa on myös kolme informanttia, jotka eivät ole maksaneet fan clubin jäsenmaksua eivätkä siten kuuluu siihen. Informanttieni joukossa on henkilöitä, joiden side HPK:hon on vahva myös työn kautta, koska he ovat tehneet töitä HPK:n organisaatiossa. Moni haastateltavista oli tehnyt myös vapaaehtoistyötä joukkueen hyväksi. Heillä oli siis monella tapaa tiivis suhde joukkueeseen.

⁴ Ks. tarkemmat tiedot informanteista lähdeluettelosta.

Informanttini eivät edusta kattavasti jääkiekkokannattajia tai HPK:n kannattajia enkä siihen ole pyrkinytkään aineistoa kerätessäni. Informanteistani puolet on naisia, mikä ei vastaa varsin maskuliiniseksi koetun jääkiekon kannattajakuvaa. En koe tätä kuitenkaan ongelmaksi, koska vaikka näyttää siltä, että miehiä löytyy jääkiekkofaneista enemmän, on joukossa silti paljon naisia ja tyttöjä, joille fanius on suuri osa elämää. Tarkoitukseni ei ole myöskään luoda kokonaiskuvaa HPK:n faneista vaan tarkastella faniutta kymmenen fanin kautta ja tutkia sitä, mitä fanius heidän tapauksessaan on. Samalla voi selvittää, onko faniudessa eroa miesten ja naisten välillä; aineiston laajuus ei anna kuitenkaan oikeutta yleistyksiin eikä se ole myöskään keskeinen kysymys työni kannalta. Kymmenen informanttini kautta muodostuu kuitenkin kuva siitä mitä HPK-fanius heille on.

Käytän työssä informanteistani lyhenteitä, jotka koostuvat sukupuoleen viittaavasta kirjaimesta (N, M) sekä haastateltavan iästä. En usko, että työn tiedot ovat haitallisia kenellekään informanteistani ja moni heistä antoiinkin ymmärtää, että oikean nimen käyttö ei olisi pois suljettua. Katson kuitenkin eettisesti hyväksyttävämmäksi käyttää kaikista informanteista keksittyjä lyhenteitä, jotta vältetään henkilöiden tunnistamista. Itsestäni käytän lainauksissa lyhennettä JB.

Suoritin haastattelut väljän kysymyslistan avulla teemahaastatteluina⁵. Koska informanttini olivat aiheen asiantuntijoita, katsoin, että teemahaastatteluilla saan heiltä tärkeää informaatiota ehkä myös sellaisista asioista, joita en itse ymmärrä kysyä. Teemahaastatteluissa informantit saavat vapaasti ja omin sanoin kertoa esitetystä teemasta ja vastata esitettyyn kysymykseen. Teemahaastattelut ovat täten myös oivallinen keino pyrkiä saavuttamaan informantin näkökulma tutkimusaiheeseen sekä saada siten syvempää tietoa aiheesta. (Ruotsala 2005, 65.)

Haastattelut etenivät hyvin vapaasti, esitin vain ohjaavia kysymyksiä, jotta haluamani aihepiirit tulivat haastatteluissa käytyä läpi. Lähetin jokaiselle informantille alustavan teemalistan sähköpostitse ennen haastattelua, joten heillä oli jo etukäteen mahdollisuus tutustua haastatteluissa käsiteltäviin aiheisiin. Näin he saattoivat syventyä

⁵ Haastatteluteemat ovat liitteenä 1.

haastatteluteemoihin, joista osa käsitteli asioita, joita on vaikea nopeasti palauttaa mieleen. Tällainen teema oli esimerkiksi sen selvittäminen, mitä kaikkea sisältyy siihen päivään, jolloin HPK:n kannattaja lähtee seuraamaan peliä. Halusin, että siitä kerrotaisiin minulle melko yksityiskohtaisesti, esimerkiksi mitä puetaan päälle, millaisia tapoja päivään kuuluu ja niin edelleen. Ennen haastattelua annetun teemalistan avulla informantit pystyivät palauttamaan mieliinsä noiden päivien tapahtumat. Nopeasti kysyttäessä ne olisivat ehkä liian itsestään selviä eikä niistä huomattaisi kertoa. Lisäksi useat haastateltavani olivat miettineet asioita, joita ei teemalistassani ollut, mutta jotka he itse tunsivat tärkeiksi. Näin sain tietoa myös asioista, joita en itse ollut osannut ajatellakaan. Haastattelun aikana esitin haastateltaville myös eräänlaisen herätelistan⁶, johon olin kerännyt asioita, joita ajattelin faniuteen kuuluvan. Listassa oli esimerkiksi televisio-ohjelmia, radio-ohjelmia, Internet-sivustoja sekä muita sekalaisia asioita, kuten veikkaus, tietokonepelit, lehdet ja jääkiekkoihaiset kirjat. Tämän listan avulla sain vielä tarkempia tietoja asioista, joita fanit kuluttavat arjessaan.

Lisää tukea aineistooni sain seuraamalla aktiivisesti keskustelupalstoja, joilla käsitellään HPK:ta. Näistä tärkeimmät ovat Jatkoajan (www3) sivuilta löytyvä keskustelupalsta, jossa on omat keskustelunsa sekä HPK:lle että myös jokaiselle pelattavalle pelille. Myös HPK:n omilla sivuilla (www4) toimii keskustelusivu, jossa keskustelu ei ole aivan niin vilkasta kuin edellä mainitulla sivulla. Näillä sivuilla käydään keskustelua moninaisista jääkiekkoon ja HPK:hon liittyvistä aiheista, ja ne olivat myös monelle haastateltavalleni tärkeä informaatiokanava. 2000-luvun faniuden yksi tunnusomainen piirre onkin median ja erityisesti Internetin merkityksen lisääntyminen niin yhteisöllisyyden muodostumisessa kuin tiedon etsinnässä. Tämä tulee ilmi esimerkiksi Kaarina Nikusen väitöskirjassa *Faniuden aika* (2005), jossa yhtenä tarkastelukohteenä on juuri Internetissä voimakkaasti toimiva Xenan faniryhmä.

Kolmannen osan aineistostani keräsin havainnoimalla faneja. Jotta voi tarkastella niin monimuotoista ilmiötä kuin fanius, on havainnointi yksi edellytys pyrittäessä ilmiön kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen. Pelkät haastattelut eivät riitä antamaan täyttä kuvaa koko ilmiön laajuudesta. Helena Saarikoski (1994) on tutkinut penkinpainajai-

⁶ Herätelista on liitteenä 2.

sia folkloristin näkökulmasta havainnoiden ja haastatellen abiturientteja keskittyen etenkin penkinpainajaisrituaaleihin. Saarikoski toteaa tutkimuksessaan penkinpainajaisista, että rituaalin merkitysten eri ulottuvuuksien ymmärtäminen vaatii kokonaisuuden ja sen yksittäisten symbolien havainnointia sekä ilmiöön liittyvien tekstien talteenottoa ja tutkimista (Saarikoski 1994, 21). Tässä työssä tarkoitukseni on kohdistaa mielenkiintoni erityisesti rituaaleihin ja riitteihin, jotka vaikuttavat fanien jokapäiväisessä elämässä, ja siksikin havainnoinnin rooli on ollut tärkeä aineiston keruussa.

On olemassa erilaisia tapoja havainnoida. Havainnointi voidaan luokitella osallistumisen laadun mukaan muun muassa täydelliseen osallistumiseen, salaosallistumiseen, mukaosallistumiseen sekä osallistumattomaan havainnointiin (Ruotsala 2005, 59–60). Keräsin aineistoani sekä osallistumattomalla havainnoinnilla sekä mukaosallistujana. Osallistumatonta havainnointia suoritin etenkin ennen haastatteluja käymällä peleissä ja tarkastelemalla tilanteita ulkopuolisen silmin. Mukaosallistujana tein havaintojani peleissä etenkin haastattelujen jälkeen. Tällöin toimin peleissä aktiivisemmin ottamalla osaa minua ympäröivään toimintaan.

Havainnointia suoritin siis käymällä itse useissa HPK:n peleissä sekä Hämeenlinnassa HPK:n kotihallissa Rinkelinmäellä että myös muualla Suomessa, muun muassa Jyväskylässä, Tampereella ja Kuopiossa. Lisäksi olen katsonut pelejä televisiosta HPK:ta aktiivisesti seuraavien henkilöiden kanssa ja seurannut peliä myös hämeenlinnalaisessa ravintolassa HPK-kannattajien keskuudessa. Alun perin tarkoitukseni oli osallistua myös jollekin vieraspelimatkalle, mutta sinne en kustannussyistä lopulta päässyt. Myöskään keväällä 2005 järjestetyille faniristeilyille en päässyt, joten näissä asioissa pyrin tukeutumaan informanttieni kertomuksiin. Viimeisen kuuden, seitsemän vuoden myötä olen kuitenkin käynyt useissa jääkiekkopeleissä joka kaudella, joten kokemusta näistä kannattajille tärkeimmistä tapahtumista minulla riittää.

Lähestymistapa

Faniuden määrittelyjä

Jokaisessa tutkimuksessa, joka käsittelee faneja tai faniutta, on määritelty, mitä faniudella tarkoitetaan. Näin ollen määritelmiä on useita, joista kuitenkin muutamat nousevat erityisesti esiin. Nicholas Abercrombien ja Brian Longhurstin (1998) sekä

John Tulloch ja Henry Jenkinsin (1995) määritelmät ovat yleisimmin lainattujen joukossa. He kaikki ovat asettaneet fanit jatkumolle, jonka toisessa päässä on tavallinen katsoja ja toisessa aktiivikannattaja. Näistä määritelmistä erityisesti Abercrombien ja Longhurstin määritelmään faneista ja faniudesta on viitattu hyvin yleisesti.

Abercrombie ja Longhurst (1998) jakavat fanit kuluttajiin, faneihin, kultisteihin, entusiasteihin ja pientuottajiin. Jaottelun perusteena käytetään muun muassa sitoutumisen ja järjestäytymisen tasoa, suhdetta mediaan sekä tuottajuutta, mutta jaotteluun ei liity arvottamista siitä, että jokin faniuden muoto olisi toista parempi tai oikeampi. Kuluttajat ovat yleisesti kiinnostuneita kohteesta, mutta he eivät ole organisoituneet eivätkä he käytä kuluttamisen kohdetta identiteettinsä rakentamiseen. Fanit ovat usein kiinnostuneita tähdistä tai tietyistä tv-ohjelmista ja kiinnostus on yleensä alkanut suuren mediakulutuksen kautta. Fanit ovat kiinnostuksen kohteensa suurkuluttajia erityisesti television välityksellä, mutta he eivät ole kuitenkaan organisoituneet toisten fanien kanssa. Abercrombie ja Longhurst luokittelevat esimerkiksi lapset ja nuoret faneiksi. Myös kultistit ovat kiinnostuneita tietyistä tv-ohjelmista tai tähdistä. Kultistit ovat verkottuneita keskenään ja he muodostavat vapaamuotoisia organisaatioita. Faneista kultistit eroavat siinä, että heidän median käyttönsä on erikoistunut erityisesti kiinnostuksen kohteeseen liittyvään mediaan. Entusiastit ovat sitoutuneet tiiviisti kiinnostuksen kohteeseensa, joka on yleensä harrastustoiminta, ei niinkään mediatähti. He keskittyvät vain kiinnostuksen kohteeseensa samalla kun muut asiat suljetaan ulkopuolelle. Entusiastit ovat tiiviisti organisoituneita keskenään ja he käyttävät mediaa hyvin erikoistuneesti. He keskittyvät erityisesti kiinnostuksen kohteeseen liittyviin teksteihin, ja niistäkin he käyttävät eniten toisten entusiastien kirjoittamia tai tekemiä tekstejä, eivätkä niinkään suuremmalle yleisölle tarkoitettuja tekstejä. Jatkumon viimeisenä ovat pientuottajat. Pientuottajat ovat vieneet kiinnostuksensa sille tasolle, että he ovat alkaneet tuottaa itse fanituotteita ja he myös voivat hoitaa tuotteidensa jakelun. He ovat hyvin erikoistuneita median käytössä. Heidän käyttämänsä kirjallisuus voi esimerkiksi liittyä teknisiin seikkoihin, jotka koskevat julkaisemista ja tuotteiden jakelua. (Abercrombie & Longhurst 1998, 138–141.)

Abercrombien ja Longhurstin määritelmä on saanut osakseen kritiikkiä, vaikka sitä onkin käytetty hyvin paljon. Muun muassa Kaarina Nikunen kritisoi määritelmää siitä, että se uusintaa perinteisiä yleisökäsityksiä, joissa katsojat ovat passiivisempia kuin

lukijat. Nikusen mukaan faniudesta kattokäsitteenä tulisi myös pitää kiinni, koska faniuksilla on yhteistä kokemuspintaa esimerkiksi kamppailussa kulttuuristen mieltymystensä oikeutuksesta sekä affektiivisesta suhteesta kulttuuriin teksteihin. (Nikunen 2003, 120.)

John Tulloch ja Henry Jenkins puolestaan jaottelevat fanit viitteellisemmin faneihin ja mukanaolijoihin (fans and followers). Fanit ovat aktiivisia toimijoita ja faniyhteisön, fandomin, jäseniä. Fanit hyödyntävät fanimaailmaa monin tavoin, lukemalla ja kirjoittamalla tekstejä sekä seuraamalla fanikenttää monipuolisesti. He myös käyttävät faniuttaan identiteettinsä rakennuspuina. Mukanaolijat puolestaan eivät ole mukana fanitoiminnassa eivätkä ole kiinnostuneet laaja-alaisesti fanitoiminnasta. He eivät myöskään käytä faniutta identiteettinsä määrittelyyn. (Tulloch & Jenkins 1995, 23.) Tulloch ja Jenkinsin määritelmä on joustava eikä kategorioi faneja kovin tarkasti. Mielestäni määritelmä vastaa myös melko hyvin puhekielen merkitystä fanista ja muista kannattajista.

Edellä esitetyt määritelmät ovat paljon käytettyjä fanitutkimuksissa. Koen kuitenkin, että en halua omassa tutkimuksessani luokitella informanttejani eri lokeroihin sen mukaan, kuinka he ovat faneja. Tärkeämpää minusta on luoda kuvaa informanttieni faniudesta sen tarkemmin määrittelemättä, kuuluuko informanttini esimerkiksi faneihin vai mukanaolijoihin.

Suomalaisista tutkijoista Urpo Kovala on määritellyt termiä kulttisuhde. Kovalan mielestä kulttisuhde on erilasten piirteiden kiteytymä. Kulttisuhdetta ei siis määrittele mikään yksi erityinen piirre. Ilmeisimpiä kulttisuhteen piirteitä ovat Kovalan mukaan hyväksyminen, intensiteetti, camp-asenne vaihtelevassa määrin, merkitys identiteetin rakentumiselle, aktiivisuus, sosiaalisuus, intermediaalisuus sekä toisto. (Kovala 2003, 193–196.)

Kovalan mielestä kulttisuhteen ilmeisin piirre on hyväksyminen palvonnaksi asti. Kulttikohde hyväksytään ja nostetaan usein jopa jalustalle, mutta siihen suhtaudutaan myös kriittisesti ja joskus ironisestikin. Suhde kulttikohteeseen on myös intensiivinen. Intensiivisestä suhteesta kulttuuri-ilmiöihin on tullut yleistä ja se on saanut alkunsa alun perin marginaalisista fanikulttuureista. Tämä liittyy Kovalan mukaan yleisemmin tunne-ulottuvuuden merkityksen kasvuun myöhäismodernissa kulttuurissa. Vastak-

kainen piirre tähän on camp-asenne, joka ironian kautta etäännyttää asennetta kulttikohteisiin. Kulttisuhteen merkitys identiteetille tulee myös esiin monissa fanisuhdetta tai kulttisuhdetta tarkastelevissa tutkimuksissa. Kovala käyttää tästä myös termiä relevanssi minän kannalta (alkuperäinen termi englanniksi self-relevance). Kulttikohteen ja siihen liittyvien moninaisten toimintojen merkitys muodostuu suureksi identiteetin muotoutumiselle ja tukemiselle. Kulttikohteesta poimitaan erityisesti niitä ominaisuuksia, joilla on merkitystä oman identiteetin rakentumisen kannalta. Kulttisuhteen aktiivisuus puolestaan on nykyään lähtöolettamus kulttuurintutkimuksessa. Aktiivisessa suhteessa merkityksiä ei vain vastaanoteta vaan tuotetaan myös itse semioottisesti, diskursiivisesti tai tekstuaalisesti. Sosiaalisuus on myös tutkimuksissa yleisesti esiin tullut ilmiö fanikulttuureita tarkasteltaessa. Kulttisuhde halutaan jakaa muiden kanssa, ja fanikulttuurien myötä nämä sosiaaliset käytännöt ovat moninaistuneet. Intermediaalisuus puolestaan kuvaa kulttisuhteen sitä puolta, jossa käytetään hyväksi eri medioita ja joissa suhde kulttikohteen eri muotoihin on tiivis. Televisiosarjasta kirjoitettu kirja tai muu oheistuote on tärkeä osa kulttisuhdetta. Viimeisenä piirteenä Kovala mainitsee toiston. Kulttikohdetta luetaan, katsotaan ja kuunnellaan yhä uudestaan ja uudestaan. Toisto pitää sisällään myös kulttisuhteelle tyypillisen keräilyn ja tallentamisen. (Kovala 2003, 194–196.)

Suomessa faniutta on määritellyt myös Kaarina Nikunen ja hänen lähestymistapaansa palaan tarkemmin seuraavassa alaluvussa. Nikusen näkökulma faniuteen rakentuu erilaisten faniuden elementtien ympärille. Elementtejä on useita ja niiden avulla voidaan muodostaa kuva faniudesta ja fanisuhteesta. (Nikunen 2005, 46–47, 322–323.) Näkökulma on siis samansuuntainen Kovalan lähestymistavan kanssa.

Fanius-käsite Nikusen mukaan

Lähestyn faniutta ja faneja useiden eri käsitteiden avulla ja näiden käsitteiden kautta tarkoitukseni on päästä selville siitä, mistä tutkimusaiheessani on kyse. Mitä fanius informanttieni elämässä on? Määrittelen faniuden Kovalan tavoin piirteiden kiteytymäksi. Keskeisenä taustakehikkona työlleni toimii kuitenkin Kaarina Nikusen väitöskirjassaan käyttämä faniuden määrittely erilaisten faniuden elementtien kautta, johon jo edellisessä alaluvussa viittasin. Nikusen lähtökohta tutkimukselleen oli tarkastella kolmen erilaisen faniuden muodon, kulttifaniuden (Xena), trendifaniuden (Ally McBeal) sekä tähtifaniuden (Marco Bjurström), rakentumista kuuden elementin kautta,

jotka ovat samalla tutkimuksen tärkeimpiä käsitteitä. Nämä elementit Nikunen on poiminut useista fanitutkimuksista, joiden tekijöitä ovat Lee Harrington ja Denise Bielby, Henry Jenkins, Lawrence Grossberg sekä Matthew Hills. Kyseiset tutkijat ovat lähestyneet faniutta eri painotuksin, mutta he ovat ymmärtäneet sen melko samoin. Nikusen määrittämät faniuden keskeiset elementit tai käsitteet ovat nousseet näiden tutkimusten kautta. Nikusen työnsä alussa määrittelemät faniuden elementit ovat *afektiivisuus, toiminta, yhteisö/sosiaalisuus, fani-identiteetti, kytkeytyminen populaarikulttuuriin* sekä *sukupuoli*. (Nikunen 2005, 46–47.) Väitöskirjan lopussa Nikunen on tiivistänyt havainnolliseen taulukkoon käsittelemiensä faniuksien piirteet ja erot suhteessa mediajulkisuuteen ja faniuden julkisiin paikkoihin sekä edellä luettelemini faniuden käsitteisiin. Tätä taulukkoa pyrin käyttämään omassa työssäni taustakehikkona, jolle faniuden tarkastelu rakentuu. Taulukossa esiintyvät käsitteet pohjautuvat siis alussa määriteltyihin faniuden käsitteisiin, mutta termit ovat osittain hieman erilaiset. Tutkimuksen alun faniuden elementit sisältyvät kuitenkin taulukossa oleviin elementteihin ja lisäksi taulukkoon on lisätty mediajulkisuus yhtenä elementtinä. Taulukossa olevat faniuden elementit ovat *mediajulkisuus, yhteisö, itsemäärittely, tekstuaalisuus, fanitulkinnat, toiminta* sekä *sukupuoli*. (Nikunen 2005, 323.) Nämä käsitteet ovat osaltaan sisäkkäiset myös Kovalan määrittelemien kulttisuhteen piirteiden kanssa.

Mielestäni Nikusen lähestymistapa sopii myös omaan työhöni, vaikka fanit, joita tutkin, eivät ole televisio-ohjelmien faneja, kuten Nikusella tai hänen esikuvillaan. Pyrin siis katsomaan HPK-faniutta edellä esiteltyjen elementtien kautta ja siten muodostamaan kuvan faniudesta. Omassa tutkimuksessani ei ole mahdollista tarkastella kaikkia yllä mainittuja elementtejä perusteellisesti, vaan tulen työssäni käsittelemään muutamaa elementtiä muita enemmän. Nämä ovat toiminta, yhteisö sekä itsemäärittely. Painotukset johtuvat myös siitä, että tarkastelemani faniuden muoto eroaa Nikusen käsittelemistä faniuksista. Näin eri asiat tulevat voimakkaammin esiin omassa työssäni. Tämän tarkastelun avulla pyrin saamaan vastaukset tutkimuskysymyksiini ja raottamaan samalla faniuden maailmaa. Käsittelen seuraavana lyhyesti Nikusen määrittelemiä faniuden elementtejä.

Faniuden elementit

Seuraavaksi käyn läpi Nikusen määrittelemät faniuden elementit, joita sovellan myös HPK:n faneihin.

Mediajulkisuus riippuu siitä, millainen faniuden kohde on. Nikusen tutkimista kohteista Ally McBealin mediajulkisuus oli populaari samoin kuin Marco Bjurströmin. Molempia käsiteltiin paljon valtamediassa, esimerkiksi iltapäivälehdissä sekä niiden lööpeissä, ja molemmat kiinnostivat suurta joukkoa ihmisiä, mikä näkyi ohjelmien suurissa katsojamäärissä. (Nikunen 2005, 207, 280–281.) Ally McBealia mainostettiin laajasti ennen ohjelman alkua sekä sen näkyessä televisiossa (Nikunen 2005, 206–212). Marco Bjurströmin juontamaa ohjelmaa BumtsiBumia ei sen sijaan mainostettu ennen sarjan alkua lukuun ottamatta mainosta Ilta-Lehdessä ohjelman aloituspäivänä. Lisäksi Bjurströmistä tehtiin muutama haastattelu iltapäivälehtiin. Ohjelman alettua Bjurströmiä haastateltiin useasti sekä hänestä kirjoitettiin artikkeleita lehtiin. Julkisuus Bjurströmin ympärillä jatkui myös myöhemmin. (Nikunen 2005, 280–283.) Sen sijaan Xenan mediajulkisuus oli yhdistelmä populaari- ja vaihtoehtojulkisuutta. Xena ei sarjana herättänyt niin suurta kiinnostusta valtamedioissa kuin esimerkiksi Ally McBeal eikä sillä ole ollut myöskään niin laajaa katsojamäärää kuin Ally McBealilla. (Nikunen 2005, 168–171.) Faniuden julkisia paikkoja mediassa ovat Ally McBealin sekä Marco Bjurströmin kohdalla muun muassa iltapäivälehdet, mutta Xenan kohdalla puolestaan Internetin fanisivustot. Myös kirjoitustyyli on erilainen. Bjurströmistä tehtiin lähinnä henkilöjuttuja, Ally McBealia käsittelevät jutut olivat tv-sarjajournalismia, kun taas Xenaa käsiteltiin pääasiassa fanijulkaisuissa. (Nikunen 2005, s. 323.)

Tämän päivän fanien suhde mediaan on monipuolinen. Intermediaalisuus on faniudelle ominaista. Fanit käyttävät mediaa monipuolisesti hyväkseen etsiessään tietoa ja myös ilmaistessaan itseään. Internetin keskustelupalstat antavat faneille keinon keskustella toistensa kanssa ja jakaa mielipiteitään. Lisäksi esimerkiksi Nikusen tutkimat Xena-fanit tuottivat itse fanitekstejä ja -kirjoituksia, fanifiktiota (Nikunen 2005, 147–149). Myös Urpo Kovala (2003) mainitsee intermediaalisuuden yhdeksi kulttuurisuhdetta määritteleväksi piirteeksi. Intermediaalinen kulttuurisuhde ei rajoitu selkeästi vain yhteen mediaan, vaan siihen liittyvät kiinteästi oheistuotteet tai esimerkiksi tele-

visio-ohjelmat tai kirjat, joista tulee osa kulttikohdetta. Useita medioita käytetään hyväksi ja niiden tietoa yhdistetään ja näin muodostetaan uusia merkityksiä. (Kovala 2003, 195–196.)

Tekstuaalisuus on myös yksi Nikusen määrittelemistä faniuden elementeistä. Tutkimuskohteista Xena-sarjan tekstuaalisuutta Nikunen on määritellyt taulukossaan termillä hyperdiegesis, Ally McBealin termillä genrehybridi ja Marco Bjurströmin termillä utooppinen funktio (Nikunen 2005, 323). Hyperdiegesiksellä Nikunen viittaa Xena-sarjan intertekstuaalisuuteen, piirteeseen käyttää kerronnassa viittauksia yleisesti tunnettuihin myytteihin, toisiin sarjoihin sekä historiaan ja myös sarjan aiempiin tapahtumiin. Nämä jatkuvat viittaukset kiinnostavat erityisesti faneja, jotka pyrkivät lukemaan ja tunnistamaan jaksoista viitteitä, joita on kaikkialle. Fanit pyrkivät löytämään sarjan syvimmän olemuksen, joka paljastuu vasta sarjan pidemmän seuraamisen myötä. (Nikunen 2005, 144–145.) Kuvaus genrehybridi Ally McBealin yhteydessä puolestaan johtuu siitä, että sarja käytti hyväkseen elementtejä eri genreistä ja yhdisti niitä uudella tavalla. Populaarikulttuurisarjaan on yhdistetty piirteitä esimerkiksi korkeakulttuurista. Sarjassa on viittauksia toisiin jaksoihin sekä tekstuaalista leikkittelyä, mutta se ei kuitenkaan ole hyperdiegeettinen, koska se ei viittaa mihinkään, jota ei ole itse sarjassa. (Nikunen 2005, 199–200.) Marco Bjurströmiin liittyvä utooppinen funktio puolestaan liittyy Marcon antamaan lupaukseen paremmasta ja positiivisemmasta elämästä. Nikunen viittaa termillä Richard Dyerin teoksessaan *Only Entertainment* (1992) määrittelemään utooppiseen funktioon, joka viihteellä on. Viihde merkitsee tunnetta paremmasta. Dyerin määrittelemät viihteen utooppisen sensibilitietin kategoriat ovat energia, runsaus, intensiteetti, avoimuus sekä yhteisöllisyys, ja Nikusen mukaan Bjurströmin tähtikuvassa nämä kaikki ovat läsnä. Bjurströmässä utopia on läsnä niin tunteen kuin konkretian tasolla; hän maalaa mielikuvaa positiivisemmasta tulevaisuudesta ja paremmasta maailmasta. (Nikunen 2005, 304–308.)

Fanitulkinnat riippuvat faniuden kohteen luonteesta. Fanit tulkitsevat kohdettaan monin tavoin. Xena-faneille tulkinnan kohteena on sarjan subteksti, josta pyritään löytämään viitteitä esimerkiksi sarjan päähenkilön seksuaalisesta suuntautumisesta ja suhteesta sarjan toiseen keskeiseen henkilöön. Tulkinnoissa tärkeää ovat jaettu affektiivisuus ja yhdessä löydetty merkitykset. (Nikunen 2005, 150–158.) Ally McBeal -

faneilla puolestaan sarjan leikittelevä luonne antaa aihetta tulkintoihin, mutta myös mediajulkisuus ohjaa tulkintoja (Nikunen 2005, 229). Ally McBealin fanit eivät jaa katselukokemusta kuten Xena-fanit vaan sarjaa katsellaan ja tulkintoja tehdään yksityisesti. Tulkinnoista voidaan kuitenkin keskustella jälkikäteen toisten katsojien kanssa. (Nikunen 2005, 248–251.) Marco Bjurströmin fanit puolestaan tulkitsevat positiivisuuden sanomaa ja ajatusta paremmasta maailmasta, jota Marco levittää ja tämä tulkinta jaetaan kuvitteellisesti muiden kanssa (Nikunen 2005, 318). Marco Bjurström -faneilla ei ole yhteisöä, jossa tulkintoja voisi tehdä ja jakaa, mutta monet kuitenkin kuvittelivat ja toivoivat kuuluvansa suurempaan yhteisöön (Nikunen 2005, 289). Affektiivisuus on keskeinen osa fanitulkintoja. Xena-faneja leimaa jaettu affektiivisuus, Ally McBeal -faneja yksinäinen affektiivinen katselu ja Marco Bjurström -faneja puolestaan kuviteltu jaettu affektiivisuus (Nikunen 2005, 323).

Sukupuoli korostuu joissakin faniuksissa hyvinkin paljon. Harri Heinosen (2005) käsittelemien Everton-fanien kohdalla maskuliinisuus oli yksi faniuden voimakas piirre, vaikka sitä ei varsinaisesti työssä käsiteltykään. Sukupuolta ei ole fanitutkimuksessa paljoa tutkittu, joten suomalaisessa fanitutkimuksessa Kaarina Nikunen on yksi ensimmäisistä, jonka työssä asia on keskeisesti esillä. Hän tarkastelee fanien sukupuolen merkitystä ja sitä, kenelle sarjaa markkinoidaan ja kuinka tietty sukupuoli liitetään sarjaan, vaikka median syöttämä mielikuva sukupuolesta ei pitäisikään paikkaansa. Sukupuolisuus tulee esiin kaikissa kolmessa Nikusen käsittelemässä faniuden muodossa. Sukupuolisuus liitetään tiiviisti myös urheilufaniuteen ja itselläni on mielikuva voimakkaasti maskuliinisesta jääkiekkofanikulttuurista. Tässä työssäni en voi kuitenkaan käsitellä sukupuolisuutta paljoa, koska se ei ole keskeinen tutkimuskysymykseni eikä aineistoni ole tarpeeksi laaja johtopäätöksien tekemiseen. Sukupuoli olisi kuitenkin mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe myös omassa aiheessani, koska on olemassa stereotypioita jääkiekkofaneista ja mielikuvia nais- ja miesfanien eroista. Garry Crawford sekä Victoria K. Gosling ovat käsitelleet artikkelissaan (2004) jääkiekkofaneja ja tulleet siihen tulokseen, että miesten ja naisten välillä ei ole faniudessa suuria eroja tietomäärässä tai sitoutumisessa. Artikkelissa ei kuitenkaan tarkastella eroja käytänteiden tai merkitysten tasolla, joten tästä näkökulmasta aiheessa olisi varmasti paljon annettavaa. Näkökulma vaatisi kuitenkin suuremman määrän informantteja.

Yhteisö ja itsemäärittely liittyvät tiiviisti yhteen. Yhteisöllisyys on tärkeä osa faniutta, koska samanhenkisessä yhteisössä voi jakaa mielipiteitään ja tuntemuksiaan faniudesta ilman pelkoa siitä, että omaa faniutta kummeksutaan. Oikean yhteisön löytäminen on siten myös tärkeää fanin itsemäärittelylle, koska yhteisön merkitys on suuri fani-identiteetin määrittelyssä. (Nikunen 2005, 51.) Fanit määrittelevät itseään fanina osittain yhteisön kautta. He voivat parodioida faniuttaan vertaamalla itseään fanistereotypioihin, jos oma fani-identiteetti on niin vahva, että se tällaisen toiminnan kestää. Yleensä vahva fani-identiteetti muodostuukin juuri yhteisön avulla. Yhteisön kautta voidaan vahvistaa omaa identiteettiä ja tulla yhä varmemmiksi omasta itsestä fanina. Sen sijaan jos yhteisöä ei ole fanin ympärillä, voi myös fani-identiteetti jäädä heikoksi ja alttiiksi muutoksille. (Nikunen 2005, 330–331.) Fanius voi siis olla hyvinkin vahva identiteetin osa, mutta faneillakaan koko identiteetti ei perustu faniudelle (Saresma & Kovala 2003, 14).

Faniyhteisöjä on monenlaisia. Jotkin yhteisöt ovat hyvin pieniä, kuten Heinosen kuvaama suomalainen Everton-faneista muodostuva yhteisö. Yhteisö voi olla myös Internetin välityksellä muodostunut löyhä yhteisö, jonka jäsenet eivät ehkä koskaan tapaa toisiaan. Tällaisen yhteisön muodostavat esimerkiksi Katja Laitisen tutkimuskohteena olleet Tori Amos -fanit, joiden kommunikointi keskenään tapahtuu lähinnä Internetissä (Laitinen 2003). Yhteisö voi olla myös Nikusen kuvaama kuvitteellinen yhteisö, johon Bjurström-fanit kokevat kuuluvansa (Nikunen 2005, 318). Myös hyvin laaja joukko ihmisiä voi muodostaa yhteisön tietyssä tilanteessa, vaikka he eivät tunnekaan muita yhteisön jäseniä. Tällaisen laajemman yhteisön sisällä voi olla tiiviimpiä pieniä yhteisöjä. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi juuri jääkiekko-ottelussa, jossa tunnetaan yhteenkuuluvuutta kaikkien oman joukkueen kannattajien kanssa.

Koska työni tavoitteena on keskittyä erityisesti tapoihin, joita faniudessa on ja joiden kautta fanius ilmentyy, on faniuden elementeistä työssäni painottunein *toimintaelementti*. Faniiden toimintaa on tarkasteltu fanitutkimuksissa, mutta toiminnan tarkastelun merkitys myös tässä työssä on suuri. Toiminta on se elementti, jonka ympärille tarkastelemani fanius keskittyy. Toiminta on yksi faniuden keskeisimmistä piirteistä, koska eri toimintojen kautta faniutta pidetään yllä ja ilmaistaan itseä muille. Itsemäärittely liittyy siis tiiviisti myös toimintaan. Toiminta voi olla julkista tai yksityistä, yhteisöllistä tai yksilöllistä. Fani muuttaa oman faniutensa toiminnaksi. (Nikunen 2005,

50–51.) Toimintaelementin sisällä tärkein käsite on rituaali tai riitti, jota käsittelen tarkemmin luvussa neljä. Käsitteen tarkempi määrittely on työni kannalta tärkeää, koska rituaalikäsitteellä pyrin purkamaan ja selvittämään fanitoimintaa.

Kritiikkiä

Uudemmissa fanitutkimuksissa on kyseenalaistettu sitä, että faneista tekee tutkijasta ihminen, joka ei ole itse tutkimansa asian fani; useat fanitutkijat kun ovat myös itse tutkimusaiheensa faneja (Heinonen 2005, 43). Koen kuitenkin, että vaikka en tunne itse olevani HPK-fani tai jääkiekkofani, voin tehdä tutkimusta kyseisen ilmiön faneista. Ilmiö ei ole minulle vieras, vaan viimeiset seitsemän vuotta olen seurannut yhä enemmän jääkiekkoa sekä käynyt peleissä. Olen niin ikään seurannut läheltä jääkiekkokannattajia, joista osa myös tekee työtä jääkiekon parissa. Koen siis, että vaikka en ole fani, olen kuitenkin sisällä jääkiekkomaailmassa sekä ”HPK:n maailmassa”. Voisin kuvailla itseäni HPK:n kannattajaksi, joka seuraa kuinka joukkueella menee ja on kiinnostunut joukkueesta, mutta joka ei kuitenkaan anna jääkiekon vaikuttaa muuhun elämäänsä. Voisin myös olettaa, että näkökulma, jossa tutkija on itse fanijoukon ulkopuolinen jäsen, tuo tutkimukseen myös jotain lisää. Koen kuitenkin tarpeelliseksi sen, että minulla on ollut jalka oven välissä HPK:n suuntaan, eli että en ole aivan ulkopuolinen vaan tiedän joukkueesta ja sen faneista jo entuudestaan ja olen seurannut heitä läheltä jo vuosia.

Harri Heinonen kirjoittaa tutkimuksessaan Everton-faneista, että vaikka hän tunnustaa Evertonin värejä, hän ei pysty sanomaan, onko hän ollut ”puhtaasti” fani vai vain faniudesta kiinnostunut sosiologi (Heinonen 2005, 43). Itselläni tilanne on toinen siinä mielessä, että olen seurannut HPK:ta vuosia, mutta en ole ollut sen fani. Seuraamisen kautta minusta on kuitenkin tullut jääkiekkofaniudesta kiinnostunut etnologi, joka on vähitellen muuttunut HPK:n kannattajaksi.

Aineistoni sisältää myös joitakin ongelmia, joita en kuitenkaan näe ylitsepääsemättöminä. Ensinnäkään en ole voinut seurata kaikkia faneille tärkeitä tapahtumia kuten vieraspelimatkoja tai faniristeilyä. Kun aloitin graduni teon keväällä 2005, en päässyt mukaan faniristeilylle ja keväällä 2006 risteilyä ei järjestetty. Luotan siis risteilyn osalta informanttieni kertomaan. Vieraspelimatkat ovat myös ongelmallisia, koska minun olisi täytynyt mennä Jyväskylästä ensin Hämeenlinnaan, josta olisin voinut lähteä

maksulliselle matkalle. Tähän eivät rahalliset resurssini riittäneet. Olen ratkaissut ongelman niin, että olen käynyt katsomassa vieraspelejä omin päin.

Toinen aineistoa koskeva ongelma on jo edellä kuvaamani informanttijoukkoni heterogeenisuus. Informantit, joita haastattelin, eivät kuvasta koko laajaa fanikenttää, mutta eivät myöskään muodosta yhtenäistä ryhmää. Heidän joukossaan on sekä miehiä että naisia, tyttöjä ja poikia. En koe tätä kuitenkaan ainoastaan ongelmaksi, vaan minusta on myös hyvä, että työssäni tulee ilmi se, että jääkiekkofaneista löytyy monenlaisia ja monen ikäisiä ihmisiä – toisin kuin stereotypia miespuolisesta jääkiekkofanista kertoo. Tuonkin esiin sen, kuinka erilaiset ihmiset kokevat faniuden ja mitkä asiat kaikkia heitä yhdistävät. Vai yhdistääkö mikään? En siis pyri laajasti yleistettävään tietoon vaan tutkimukseen faniudesta kymmenen informantin kautta. Toisaalta koen, että vaikka aineistoni on pieni, voi yhdenkin informantin näkökulma kertoa ilmiöstä hyvin paljon. Lisäksi, kuten jo aiemmin esitin, informanttien heterogeenisuus tuo tutkimukseeni jotain uutta, mikä erottaa sen aiemmista tutkimuksista. Toisin kuin useimmissa faniutta samansuuntaisesti käsittelevissä tutkimuksissa, kaikki informantini eivät ole enää faneja, jotka elävät faniudelle. He ovat yhä kiinnostuneita HPK:sta, mutta heidän faniutensa on jollain tavoin lievempää. Tarkastelen työssäni siis monenlaisia ihmisiä, jotka luokittelevat itsensä faneiksi, mutta jotka, verrattuna esimerkiksi faniudelle elämänsä omistaneeseen ihmiseen, eivät kaikki ole yhtä tulenpalavasti faneja.

Aineiston keruuseen liittyvä ongelma puolestaan on se, että ilmoituksessa, jolla informanteja hain, käytin sanaa fani. Virhe oli minun, enkä sitä ymmärtänyt ennen kuin vasta siinä vaiheessa kun tein haastatteluja. Fani on sanana joidenkin mielestä negatiivisesti latautunut ja se oli joillekin informanteilleni sana, jolla he eivät halunneet itseään kutsuttavan. Niinpä ilmoituksessa ollut maininta faneista on saattanut karkottaa joitakin mahdollisia haastateltavia, koska he eivät ole mieltäneet itseään faniksi vaan esimerkiksi aktiivikannattajaksi. Fanius liitetään joskus enemmän esimerkiksi nuoriin tyttöihin ja naisiin tai fanaatikoihin, ja näin sanan ymmärtävät ovat saattaneet jättää ilmoituksen huomioitta. Tästä huolimatta sain kuitenkin kokoon kymmenen informanttia, joiden kautta saan luotua käsityksen HPK-faniudesta.

3. FANEJA, AKTIIVIKANNATTAJIA, KERHOLAISIA

Usealle informantilleni fanius on ollut osa elämää jo usean vuoden tai vuosikymmenen ajan. Mistä fanius on saanut alkunsa? Kuinka informanttini ovat valinneet juuri HPK:n joukkueeksi, jota he haluavat kannattaa, ja onko heillä muita suosikkeja? Millaisiksi faneiksi informanttini mieltävät itsensä ja muut? Tarkoitukseni tässä luvussa on etsiä vastauksia näihin kysymyksiin.

Mistä kaikki sai alkunsa?

Daniel L. Wann tarkastelee teoksensa Sport Psychology (1997) yhtenä osana katsojia ja urheilufaneja. Jotta henkilöstä tulee fani, hänen tulee Wannin mukaan jollain tasolla sosiaalistua fanin rooliin. Sosiaalistuminen lajiin tapahtuu yleensä joko perheen, kaveripiirin tai harrastuksen kautta. Pelkkä sosiaalistuminen ei kuitenkaan tee ihmisestä fania vaan faniksi tuloon tarvitaan motivaatiota ja aitoa kiinnostusta. Wann määrittelee faniksi tulemisen motiiveiksi seuraavat asiat: ryhmään kuuluminen, perhesuhteet, pako arjesta, viihde, estetiikka, itsetunto, talous sekä myönteinen tai positiivinen stressi (eustress). Samat motiivit myös ylläpitävät faniutta jatkossa. (Wann 1997, 328–329.)

Tunne ryhmään kuulumisesta on tärkeä motivaation lähde, koska siten ihminen voi identifioitua johonkin suurempaan kuin vain itseensä. Identifioitumisen kohde voi olla esimerkiksi kaveripiiri, koulu, kotikunta tai kotimaa. Yhteenkuuluvuus lisää mielihyvää ja vahvistaa tunnetiloja katsottaessa peliä. Perheen merkitys motivoivana tekijänä perustuu samaan kuin ryhmään kuulumiseenkin. Ihminen tuntee voimakkaammin kuuluvansa suurempaan ryhmään, kun kiinnostuksen kohde on sama kuin perheelläkin. Näin perheen kesken on enemmän yhteisiä puheenaiheita ja aikaa voidaan kuluttaa yhdessä saman kiinnostuksen kohteen parissa. Itsetunto puolestaan liittyy toisaalta ryhmään kuulumisen tunteeseen ja toisaalta oman joukkueen tai urheilijan menestykseen. Kun joukkue tai urheilija menestyy, fani tuntee myös oman itsetuntonsa kohenevan. Myös kuuluminen samoin tuntevien ryhmään kohottaa fanin itsetuntoa. (Wann 1997, 329–331.)

Mahdollisuus paeta arjesta sekä urheilun viihdetarkoitus puolestaan tuovat vaihtelua

elämään. Urheilun kilpailullisuus mahdollistaa mukana jännittämisen ja siten arjen unohtamisen. Viihdetarkoitus puolestaan nousee erityisen tärkeäksi Wannin pseudourheiluksi kutsumissa urheilulajeissa, kuten ammattipainissa. Pseudourheilua käydään katsomassa usein juuri viihdetarkoituksessa, ei niinkään esimerkiksi lajin intohimoisen kannatuksen vuoksi. Viihde myös mahdollistaa ihmiselle hetkellisen paon arjesta. Estetiikka taas pitää yllä lajin kannatusta, koska urheilun esteettinen viehättävyys, sulavat liikkeet, lajin taiteellisuus tai taitava pelaaminen voivat kiinnostaa fania hyvin paljon. Wannin mainitsema myönteinen tai positiivinen stressi on myös yksi motivaation lähteistä, koska stressi positiivisessa muodossaan stimuloi ja antaa fanille lisäenergiaa. Fanit kokevat stressiä jännittäessään joukkueensa tai pelaajansa puolesta, mutta koska he pystyvät kontrolloimaan stressiään ja peliin paneutumistaan, stressi pysyy positiivisena. (Wann 1997, 330–331.)

Talouden merkitys faniuden motiivina puolestaan eroaa mielestäni edellä mainituista. Taloudellinen motiivi liittyy Wannin (1997, 331) mukaan siihen, että lajia seurataan, jotta voidaan tienata rahaa uhkapeleillä tai veikkauksella. Näin ihminen ei ole niinkään kiinnostunut lajista lajin vuoksi vaan siksi, että seuraamisesta saatavan tiedon avulla on mahdollista rikastua.

Nämä motivaation lähteet ovat Wannin (1997, 329) mukaan keskeisiä siinä vaiheessa, kun faniksi tullaan. Piirteet ovat keskeisiä kuitenkin myös faniksi tulon jälkeen, ja osittain juuri niiden vuoksi faneja ollaan. Kaikille faneille kaikki kyseiset piirteet eivät ole kuitenkaan tärkeitä ja muitakin motivaation lähteitä löytyy, mutta Wannin luettelamat piirteet ovat keskeisimpiä ja yleisimmin esiintyviä. Usein faniksi tuloon on vaikuttanut ainakin muutama edellä mainituista motivaation lähteistä.

Jääkiekon viehätys

Mikä jääkiekossa viehättää? Onko faniuden taustalla pelkkä kiinnostus jääkiekkoon vai onko joukkue se asia, joka vetää fanin peleihin kerta toisensa jälkeen?

Informanttieni kiinnostus jääkiekkoon oli monipuolista. Kaikki informanttini kertoivat seuraavansa jääkiekkoa jonkin verran laajemmin kuin ainoastaan oman joukkueen menestyksen kautta. MM-kisat ovat tärkeä tapahtuma vuodessa ja muutama informanteistani oli käynyt paikan päällä seuraamassa niitä useampana vuonna. Myös Pohjois-Amerikassa pelattava National Hockey League (NHL) kiinnosti useimpia in-

formanttejani suuresti. Osa informanteista kertoi seuraavansa myös suomalaista jääkiekkoa laajemminkin. Esimerkiksi Mestis kiinnosti muutamaa informanttiani ja juniorityöskentelyäkin seurattiin jonkin verran. Informantti M40 oli myös mukana juniorityössä.

Informanttini olivat kiinnostuneita urheilusta myös laajemmin ja monet heistä seurasivat paljon esimerkiksi jalkapalloa, raveja tai salibandyä. Jääkiekko nousi kuitenkin yhdeksällä heistä lajiksi, jota seurattiin kaikkein eniten. Jalkapallo oli erityisen vahva suosikki kolmella informantillani (M40, M47, N20), ja heistä informantilla N20 jalkapallo päihitti jääkiekon. HPK oli kuitenkin myös hänelle tärkein joukkue, koska jalkapallon parista ei ollut löytynyt samanlaista suosikkia.

Tällä hetkellä jos kysytään, että ykköslaji, niin se on mulle jalkapallo, mutta siitä huolimatta niinkun HPK on ykkönen. Eli tota noin jalkapallossa mulla ei ole sellasta seuraa, on Liverpool Englannissa ja niin edespäin, mutta ei se tietenkään ole samanlaista. Eli jalkapallo on kuningas, mutta HPK on aina ykkönen. (N20)

Jääkiekko viehätti informanttejani vauhdillaan sekä yllättävillä tilanteillaan. Lajia luonnehdittiin tapahtumarikkaaksi, nopeaksi, intensiiviseksi ja hektiseksi peliksi, joka pitää mielenkiinnon yllä.

Se [jääkiekko] on vähän, se on niin tapahtumarikasta urheilua, et siinä ei oo semmosia tyhjiä kohtiakaan ollenkaan niinku esim jalkapallossa, nii musta joskus tuntuu, että tää on nii tylsää, ku täs ei tapahdu mitään. Jääkiekossa, se on niin nopee peli, et siinä tapahtuu koko aika jotain, se on niin kiihkeetä ja se tulee niinku sinne katsomoon, katsomoon asti ne kuuluu ne taklaukset ja se sytyttää jotenkin se. Siinä on niinku heti menossa itte välillä kaukaloon. (M47)

Kyl siinä on varmaan se, että se on kuitenkin nopeetemponeen peli ja vauhdikas, ja sit siinä on kuitenkin semmonen hyvä intensiteetti ja sit just se, että siellä jäähallissa on hyvä tunnelma. Et niinkun se on semmosta mukana jännittämistä ja sit semmosta eläytymistä. Saa vähän niinku jännitystä elämään. (N31)

Juuri jännitys on yksi osa lajin viehätystä. Oman joukkueen puolesta jännittäminen luo stressiä, joka on luonteeltaan positiivista. Wannin (1997, 330) mukaan positiivinen stressi antaa ihmisille lisäenergiaa toimia. Pelistä itselle saatu energia puoles-

taan saa fanin lähtemään peliin kerta toisensa jälkeen. Peliin keskittyminen on myös pakoa arjesta, koska pelin aikana ei informanttien mukaan ajatella arkisia asioita. Peliin keskitytään niin tiiviisti, että arkiset huolet voi unohtaa.

Jääkiekko oli informanttien mielestä myös pelillisesti hieno laji. Otteluissa syntyy tilanteita, joissa taitavien pelaajien kiekollinen osaaminen pääsee esiin. Tämä oli informanttien mielestä pelissä erityisen nautinnollista. Wann (1997, 313) tarkoittaa estetiikalla urheilussa juuri lajin taiteellista puolta. Jääkiekkofanien mielestä pelaajat tekevät lajista taidetta muun muassa taidokkaalla kiekon käsittelyllä. Taidokas pelaaminen ei ole välttämättä alun perin ollut se syy, miksi jääkiekosta on kiinnostuttu, vaan informantit ovat ajan myötä kehittyneet katsomaan peliä asiantuntevammin. Näin he voivat löytää pelistä hienouksia, joita satunnainen katsoja tai ensikertalainen ei vielä huomaa.

Wannin mainitsema viihde yhtenä faniuden motiivina ei tullut informanttien puheissa kovin selvästi esille, mutta kokonaiskuvassa viihteen merkitys jääkiekon viehätöksessä on kuitenkin olemassa. Informantit korostivat sitä, että laji viehättää sekä itse lajin että hyvien pelaajien ja tilanteiden vuoksi. Jos peleissä kuitenkin käy usein, on tärkeää, että siellä viihtyy. Viihteen merkitys on siis olemassa, mutta se ei syrjäytä positiivista stressiä, estetiikkaa tai esimerkiksi ryhmään kuulumisen tunnetta. Wannin (1997, 330) mielestä viihdemerkityksen korostuminen liittyikin erityisesti pseudourheiluun sekä katsojiin, joille pelissä tai urheilutapahtumassa käynti rinnastuu muihin aktiviteetteihin, kuten teatterissa tai elokuvissa käyntiin. Viihdemerkitys on luultavasti suuri myös siinä vaiheessa, kun lajista kiinnostutaan. Jos lajista ei aiemmin ole tietoa, on pelissä viihtymisellä suuri merkitys. Ajan myötä viihteellisyyden merkitys kuitenkin vähenee, kun fani oppii ymmärtämään lajia enemmän.

Jääkiekon seuraamisen taloudellinen motiivi ei tullut myöskään esille informanttien puheista. Vain yksi informantti harrasti säännöllisesti veikkaamista, mutta hänenkään motiivinsa seurata lajia ei johtunut mahdollisuudesta voittaa rahaa. Veikkaaminen oli pikemminkin tullut mukaan vasta sen jälkeen, kun lajiin oli ensin tutustuttu muuta kautta.

HPK:n valinta

Informanttieni kesken oli eroja siinä, kuinka HPK-faniksi päädyttiin. Osalle fanisuhde HPK:hon oli syntynyt nopeasti ja siitä oli heti tullut tärkeä osa elämää. Osa informanteista taas oli kasvanut faneiksi pikkuhiljaa. Heidän faniutensa oli syventynyt sitä mukaa, kun tieto lajista ja joukkueesta oli lisääntynyt.

Kuten jo johdannossa tuli ilmi, yhdeksän kymmenestä informantistani on kotoisin joko Hämeenlinnasta tai sen lähetyviltä. Kaikki myös asuivat haastatteluhetkellä Hämeenlinnassa tai naapurikunnissa, joskin useat olivat asuneet myös muualla Suomessa elämänsä aikana. Yhdeksän informanttia oli asunut Hämeenlinnassa tai lähikunnissa myös haastattelua edeltävän kauden ajan (2004–2005). Yksi informanttini (N20) asui talvikauden muualla ja oli vasta kesäksi muuttanut takaisin Hämeenlinnaan.

Kaikki yhdeksän alun perin Hämeenlinnan seudulta peräisin olevaa informanttiani kertoivat joukkueen valinnan olleen itsestään selvä asia. Hämeenlinalaisena tai lähiseudulla asuvana oli vaikea kuvitellakaan muuta joukkuetta kuin HPK:ta suosikiksi.

Oliks se heti sillon alusta asti tää HPK? (JB)

Joo se oli, ku Hämeenlinnassa käytiin aina, ni se oli sillä selvä et ei, muuta ei voi olla! (M18)

Useat informanttini mainitsivat kuitenkin myös perheen vaikuttaneet joukkueen valintaan.

Yleensä jääkiekkokiinnostus on alkanu joskus seitkytluvun alussa telkkarista, kun mä oon kattellu jääkiekkoo ja sitten mää oon ruvennu, mää löysin meiltä kotoo komerosta säärisuojat ja rupesin kyselee, että kenen nää on, ja kävi selville, että mun isä on pelannu Hämeenlinnan Tarmossa Suomen mestaruussarjassa jääkiekkoo. Ja siitä mä aloin sitte kiinnostuu hämeenlinalaisesta jääkiekosta ja Tarmo ei enää pelannu sillon vaan HPK ni mähän menin sit HPK:n matsiin ja se oli, suhde synty ensimmäisellä kerralla. (M47)

Eli mulla se [jääkiekko] on aina ollu, aina ihan nuoresta tytöstä asti niin sanotaan, että aikuisiässä vasta niin kohdistu sitten niinkun enemmän ylipäätään HPK:hon.

Ja tota itse asiassa miehen kautta sitten vielä enemmän niinku [...] Ja sit sitä on varmaan vaan kasvanu, sanotaan, että sanotaan, että kaikki muu, niinku ystävä-, tuttavapiiri, perhe, että sieltähän se, jostakinhan se lähtee, et itelläkin niinku sanotaan, että silloinen mieheni oli ihan sanotaan järjestysmies, järkkärinä jäähallilla niin sitten ite aloin käymään siellä [...] että ite sitten mä oon ehkä sitä myöten siihen sitten kasvanu enemmän, enemmän... (N35)

Perheen ja hämeenlinnalaisuuden lisäksi tärkeä vaikuttaja joukkueen ja lajin valinnassa oli myös kaveripiiri. Kaveripiirin kesken voi jakaa kiinnostuksen kohteen ja ajatukset joukkueesta. Näin syntyy vahva yhteenkuuluvuudentunne ja ryhmäside. Ryhmätunne ja yhteys kavereihin nostavat puolestaan fanin omaa itsetuntoa. Myös oman joukkueen menestys nostaa itsetuntoa, kuten jo aiemmin tuli ilmi.

Informanteistani alun perin ulkopaikkakuntalaisen tulo HPK:n kannattajaksi erosi syntyperäisten hämeenlinnalaisten ja lähikuntalaisten kertomuksista. Hänkin oli seurannut jääkiekkoa jo aiemmin, vaikka suosikkijoukkue oli aina vaihdellut asuinpaikan ja kaveripiirin mukaan. Kiinnostus HPK:hon tuli lopulta työyhteisön kautta.

Aina on perheessä ollu sen verran hulluja isoja veljiä ja kaikkia semmosia, jotka on harrastanu enemmän kun mää itte. Sitte tota aikanaa seiskytäluvulla.. neljä viis vuotiaana sillon tuli ensimmäiset tota nää kiinnostukset. Sillon olin Tampereen Tapparän pääpuolella, se oli, kaveriporukat oli kaikki tapparalaisia, piti siihen liittyä sitte... Sitte ostaa takkia ja kaikkea tämmöstä, että pysy, pysy jengissä, että vähä semmosia aina poikkeavia, poikkeavia vähä katottiin sillä silmällä, vähä karstastettii. Valkeekoskella oli aina toi jalkapallopuoli sillai nuorempana, siellä oli aina enempi, enempi sitte mukana. Junioreissa pelasin... Mut jääkiekkoon joutu sitte lähteen Tampereen, sillo ei Hämeenlinnassa ollu niin aktiivista vielä täälä päin, eikä sillo osannukkaan tännepäin tulla, vaikka oli sukulaisia jo sillo, asusteli täällä. [...] Sitte ku itte, itte tota tuli opiskelee, opiskelun kautta kaveripiiri oli aika paljon urheilumyönteistä ja jäähallissa vietti, tykkäs viettää aikaansa, ku sinne oli ympäri Suomee kertyny oppilaita, Teknilliseen oppilaitokseen, ni siinä mukana sitte käännettiin takkia, takkia siinä kohtaa. Siinä oli semmone pitkä väli, ettei ollu oikein mitää, mitää semmosta, paitsi Valkeekoskella toi Haka, jalkapallo, jääkiekkopuolella ei ollu sillo kymmenee vuotee, yli kymmenee vuotee mitään semmosta, semmosta

*niinku kiinnekohtaa.. Mutta sitten tuli, kun tänne muutin ni, sitten tuli niinku salama kirkkaalta taivaalta. Työ-, työyhteisön kautta, sen hämeenlinnalaisen työyhteisön kautta, mihin mä tulin töihin tonne rakennusliikkeeseen sitte mestarin hommiin, ni sieltä lähti sitte tota [...] siel ruvettiin niinku hieroo, hieroo sitte sitä, että hämeenlinnalaisuutta kyselee, että ootko peleissä käyny ja... Niinku itte joutu väkisin me-
neen sinne, että pysty puhumahan kahvitunneilla pelien, pelien tapahtumista ja ei riittänyt pelkkä toi, toitoi media-, mediatieto siihen niin piti itte lähtee sitte oikein siihen. Hurahti sitten ja sillä tiellä ollahan [naurua] pitkällä, pitkällä tota. (M40)*

Kaikilla informanteillani HPK:n faniksi tuloon liittyi jollain tavoin siis asuminen Hämeenlinnassa tai lähikunnissa. HPK ei kuitenkaan ollut suosikkijoukkue enää vain siksi, että se on hämeenlinnalainen. Joukkue oli aluksi kiinnostanut, koska se oli kotijoukkue, mutta nyt joukkueen erityisyydelle oli muitakin syitä. Joukkueen ”pienuus” ja toiminnan talkoohenki nousivat syiksi, jotka tekivät HPK:sta erityisen informanteilleni. HPK oli joukkue, joka on helposti lähestyttävä pienen kaupungin joukkue. Menestys oli tullut heidän mukaansa kovalla työllä, ei vain suurella rahamäärällä. Informanttieni mielestä HPK:n organisaatiossa osattiin myös arvostaa fanien työtä ja siksi joukkue oli erään informanttini sanoin ”fanituksen” arvoinen.

Juuri tässä tulee esiin ensimmäinen faniuden elementeistä, fanitulkinta. Fanit tulkitsevat faniuden kohdetta ja löytävät siitä positiivisia ominaisuuksia, jotka tukevat heidän faniuttaan. Irma Hirsjärven (luento 1.11.2005) mukaan urheilussa tulkinnan kohteeksi joutuu joskus joukkueen aitous; se tuli esiin myös informanttieni haastattelussa. Joukkueen aitous ja rehellisyys olivat niitä piirteitä, jotka saivat fanit tuntemaan ylpeyttä joukkueestaan. Fanit kokivat oman joukkueensa aidoksi niin pelityyliltään kuin pelihengeltään. Joukkue edusti mielekästä jääkiekkoa ja oli esimerkki hyvästä pelistä. Pienen joukkueen menestys kertoi fanien mielestä myös siitä, että kyseessä oli aito jääkiekkjoukkue – ei suurella rahalla luotu.

Lähes kaikki informanttini korostivat HPK:n merkitystä pienen kaupungin edustajana. Joukkue ei ole voinut menestyä ilman hyvää talkoohenkeä, joka tekee joukkueesta niin erityisen. Oma joukkue edusti siis hyvää jääkiekkoa sekä teknisesti että urheilun hyvän hengen puolesta. Omaa joukkuetta ei tulkittu kuitenkaan aina vain puolueellisesti myönteisessä mielessä, vaan sitä osattiin tarkastella myös realistisesta näkö-

kulmasta. Jos joukkueessa oli jotain vikaa, ei sitä puolusteltu sinisilmäisesti, vaan asia pyrittiin myöntämään ja löytämään siihen jokin ratkaisu. Vaikka joukkue siis tuntui aidolta ja oikealta, voitiin myös viat ja virheet myöntää. Tärkeää fanitulkinnoissa on se, että niiden kautta fanit muodostavat affektiivisen suhteen faniuden kohteeseen. Fanit tulkitsevat suosikkijoukkuettaan ja näin muodostavat siihen yhä voimakkaamman siteen. Tärkeää tulkintojen muodostamisessa on myös se, että niitä voidaan jakaa muiden fanien kanssa.

Vastoin ennako-odotuksiani, informanttieni joukosta ei löytynyt ketään, jonka faniksi tulloon olisi vaikuttanut oma jääkiekkoharrastus. Oletin, että jos itse harrastaisi jääkiekkoa ja olisi siten kiinnostunut lajista, reitti faniuteen olisi selkeä. Kiinnostus lajiin näkyisi näin sekä harrastuksena että faniutena. Jos tarkastelen tältä kannalta omia informanttejani, näyttää siltä, että perheen, kotipaikkakunnan, kaveripiirin sekä työympäristön vaikutus faniksi kasvamisessa on ollut vallitsevin syy. Harrastuksesta lähöisin oleva fanius oli informanteilleni sen sijaan vieraampi. Tämä voi osaksi johtua siitä, että puolet informanteistani on naisia, ja jääkiekkoharrastus tyttöjen keskuudessa ei ole yhtä suosittu kuin pojilla (Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2002, 17). Miesinformanteistani kaksi oli pelannut jääkiekkoa yhden kauden verran. Loput miesinformanttini olivat pelanneet jääkiekkoa ainoastaan koulussa tai kaveriporukassa. Naisinformanteistani kukaan ei kertonut pelanneensa itse jääkiekkoa. Näin harrastuneisuudella ei ollut suurta vaikutusta faniksi tulemiseen.

Suosikkijoukkueen valintaan ovat siis vaikuttaneet monet asiat: työyhteisöön ja kaveripiiriin kuuluminen, perhesuhteet sekä kotipaikkakunta. Tämä on tyypillistä urheilufaniudelle. Erityisesti kotijoukkueen kannatus on itsestään selvin tapa valita oma suosikkijoukkue. (Heinonen 2005, 58.) Kun on vielä kyse paikkakunnasta, jossa valinnanvaraa jääkiekon kannalta ei ole, on HPK ollut Hämeenlinnan seudulla melko selvä valinta. Tilanne Suomessa eroaa kuitenkin esimerkiksi jalkapallofaneista Englannissa. Heinosen (2005, 58) mukaan Englannissa suosikkijoukkueen valinnassa ei ole vaihtoehtoja, jos syntyy perheeseen, jossa seurataan jalkapalloa. Englannissa suosikkijoukkuetta ei valita, vaan kannattajiksi sosiaalistutaan ja siten faniudesta tulee luonnollinen osa identiteettiä. Jääkiekkofanius voi toki myös siirtyä sukupolvelta toiselle, mutta haastattelemanি informantit eivät kuitenkaan kokeneet, että perhetausta olisi vääjäämättä osoittanut suosikkijoukkueen. Oman valinnan suosikkijoukkueen

suhteen sai tehdä, vaikka joukkue ei olisikaan ollut koko perheen yhteinen. Pikeminkin osalla informanteistani perheen sisällä kannatettiin useita eri joukkueita. On kuitenkin selvää, että tietyn joukkueen kannattamiseen voi sosiaalistua jo varhaisella iällä, jos perheessä kannatetaan intensiivisesti jotain erityistä joukkuetta.

Kun vertaa joukkueen valintaa Harri Heinosen tutkimiin kaukokannattajiin, on ero suuri. Kaukokannattajat valitsevat suosikkijoukkueen usein melko satunnaisesti. Joukkueen nimi saattaa miellyttää, joukkueen menestys tai jokin joukkueen peli herättää kiinnostuksen. Joukkuetta ei välttämättä kannateta yleisesti kaveri- tai perhepiirissä, toisin kuin haastattelemillani informanteilla, vaan kannattaja saattaa olla ainoa tietyn joukkueen tukija omassa kaveripiirissään. (Heinonen 2005, 67–71.) Omien informanttieni joukossa kiinnostus lajiin jaettiin usein ystävä- tai tuttavapiirissä ja joskus myös perheen kesken. Joukkueen valintakaan ei ollut niin satunnaista kuin kaukokannattajilla, vaan valintaan vaikuttivat voimakkaasti kotipaikkakunta sekä ystäväpiiri ja perhetausta. Hanna Alpimaa, Markku Hakulinen, Piia Hautala ja Sanna Manninen ovat tarkastelleet jääkiekkjoukkue Turun Tovereiden (TuTo) kannattajia ja kysyneet kannattajilta, miksi he kannattavat juuri TuToa. Yhteensä 111 kannattajan vastaukset olivat lähellä omien informanttieni puheita. Yleisin syy kannatukseen oli aito urheiluhenki, jota TuTo faniensa mielestä edustaa. Seuraavaksi yleisimmät syyt olivat turkulaisuus, perhe ja ystävät sekä työläistausta. (Alpimaa, Hakulinen, Hautala & Manninen 2001, 151.)

Rakkaus lajiin ja joukkueeseen

Syy siihen, kuinka faneiksi on tultu, löytyy siis sekä lajista että joukkueesta. Lajina jääkiekko viehätti kaikkia informanttejani ja sitä seurattiin myös muilla rintamilla kuin vain HPK:n kautta. Fanius ei kuitenkaan ollut informanteillani jääkiekkofaniutta vaan HPK-faniutta. HPK joukkueena muodostaa kiinnostuksen tärkeän puolen, joka pitää faniutta yllä. HPK:n omalaatuisuus informanttieni silmissä pitää yllä kiinnostusta, vaikka menestystä ei aina tulisikaan.

Wannin määrittelemistä faniuden motivaation lähteistä lähes kaikkia esiintyi informantteillanikin. Samat syyt vaikuttavat osaltaan myös siihen, miksi he ovat faneja edelleen. Ainoa motivaation lähde, jota ei kukaan informanteistani maininnut, oli talous. Kukaan ei sanonut taloudellisen hyödyn olleen syynä siihen, että heistä on tullut

faneja. Sen sijaan etenkin ryhmään kuulumisen sekä perhesuhteet olivat hyvinkin yleisiä motivaation lähteitä joukkueen valinnassa. Wannin määrittelemien syiden lisäksi esiin tuli myös koti- tai asuinpaikkakunnan vaikutus, joka oli suuri kaikilla informanteillani.

Edellä käsittelemieni seikkojen lisäksi tuon vielä esiin yhden piirteen, joka on osittain vaikuttanut informanttien faniuteen ja faniksi tuloon. Piirre on vaikuttanut faniuteen niin jääkiekosta kiinnostumisen kuin joukkueen valinnan kautta. Kyse on tekstuaalisuudesta, joka on tässä luvussa toinen faniutta määrittelevistä elementeistä. Tekstuaalisuus urheilussa ei tule esiin kuten televisio-ohjelmissa, joissa tekstuaalisuutta voidaan määritellä esimerkiksi termillä genrehybridi, jolla viitataan sarjan tapaan yhdistää piirteitä useista eri genretyypeistä. Irma Hirsjärvi on ehdottanut, että tekstuaalisuus urheilussa voisi olla urheilun tosi-tv-luonne (Hirsjärvi, luento 1.11.2005). Mielestäni tämä sopii hyvin myös omaan tutkimuskohteeseeni. Informanttini seurasi HPK:n ottelut useimmiten paikan päällä, vaihtoehtoisesti suorina lähetyksinä televisiosta tai radiosta, tai seuraamalla ottelun edistymistä Internetistä. Tapahtumat pelissä ovat todellisia ja ennalta arvaamattomia, lopputulosta ei voi varmasti tietää kukaan ennen pelin päättymistä. Tämä luo tilanteen, joka on täynnä jännitystä. Tilanne on jollain tasolla verrattavissa tosi-tv:n luomaan asetelmaan, jossa ulkopuoliset voivat seurata aluksi tuntemattomien, mutta vähitellen yhä tutummiksi tulevien ihmisten todellisia ja ennalta arvaamattomia tapahtumia television välityksellä. Myös fanit jännittävät oman joukkueensa puolesta ja ovat hyvin latautuneita ottelun ollessa käynnissä. Fanit ovat luoneet joukkueeseen affektiivisen suhteen ajan mittaan otteluita ja joukkueen menestystä seuraamalla. Siksi fanit ovat yhä enemmän kiinnostuneita siitä, mitä joukkueelle tulee tapahtumaan. Jännitys ja ennalta arvaamattomuus lisää kiinnostusta: koskaan ei voi tietää, mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan. Se on kiinnostavaa ja ”koukuttavaa” tosi-tv:ssäkin. Juuri tämä tosi-tv-luonne on myös yksi tekijä, miksi faneiksi tullaan. Kun lajia seuraa ja otteluissa viihtyy, lajiin jää yhä vaan enemmän ”koukkuun”. Jännitys kasvaa sitä enemmän, mitä vahvemman siteen fani on luonut joukkueeseen.

Tekstuaalisuudessa yhdistyy osa Wannin esittämistä motivaation lähteistä. Mielestäni tekstuaalisuuden sisään voi katsoa kuuluvan paon arjesta, viihteen sekä positiivisen stressin. Nämä kaikki liittyvät toisaalta jääkiekosta kiinnostumiseen lajina, mutta

ne liittyvät myös kiinnostukseen, joka on syventynyt oman suosikkijoukkueen löytämisen myötä. Urheilun luonne suo näitä kaikkia piirteitä katsojalle, joka on kiinnostunut lajista, ja ne esiintyivät myös informanttien puheissa, kun he kertoivat faniudestaan.

Kaksoiskannatus

Harri Heinonen (2005) on käsitellyt kaksoiskannattajuutta Evertonia kannattavien informanttiansa kohdalla. Jalkapallossa tilanne kaksoiskannattajuudessa eroaa jääkiekosta, koska jalkapallokannattaja Suomessa ei välttämättä löydä kohteeseen menestyvää ja mielenkiintoista kotimaista joukkuetta. Siksi kiinnostuksen kohde haetaan ulkomailta. Näin faniudesta muodostuu Heinosen sanoin ”monimutkainen ja paralleelien lojaliteettien järjestelmä”, jossa tyypillistä suosikkijoukkueen valinnalle on yksilöllisyys. Suomessa kannatuksen kohteena voi olla sekä ulkomainen seurajoukkue että oma maajoukkue, mutta koska oma maajoukkue ei yleensä ole menestynyt, nousee rinnalle joskus myös toisen maan maajoukkue. Tällöin on kyse paralleeleista lojaliteeteista tai kaksoiskannattajuudesta. (Heinonen 2005, 71–75.)

Kysyin informanteiltani, kannattavatko he HPK:n lisäksi jotain toista joukkuetta. Nuorin informanttini myönsi, että hänellä on HPK:n ohella muitakin suosikkijoukkueita SM-liigassa. Vastaus on hänelle luonteva, koska sitoutuneisuus HPK:hon ei hänellä ole vielä muodostunut vahvaksi toisin kuin jo pidempään HPK:ta kannattaneilla. Muut informanttini olivat sitä mieltä, että he eivät kannata HPK:n lisäksi mitään muuta SM-liigan joukkuetta. Yhdellä informantillani oli ollut lapsuudestaan lähtien HPK:n lisäksi erityinen suhde Porin Ässiin, mutta se ei kuitenkaan ollut varsinaista joukkueen kannatusta.

Kyl se on ollu se HPK siks, koska mä kuitenkin hämeenlinalainen olin, niin se oli kotipaikkakunnan joukkue. Mutta sit, jos olis pitänyt joku toinen nimetä, et kenen puolella ees vähän olis, niin sit ois ollu se Ässät, että just sen takia, että siellä tuli pienenä käytyä kattomassa. Mut että ei niitä voi verrata. Et kyl niinku kuitenkin on vaan oikeestaan HPK, että vähän säälipinnoja voi antaa joskus sille [Ässille].
(N31)

Monilla informanteillani oli kuitenkin suosikkeja esimerkiksi NHL:ssä, mutta niiden kannattajuus ei heidän mukaansa ollut verrattavissa HPK:n kannatukseen. Heidän

kohdallaan voidaan kuitenkin ajatella olevan kyse kaksoiskannattajuudesta. Useimmat informanteistani kannattivat myös Suomen maajoukkuetta, joten myös heidän kohdallaan on kyse kaksoiskannattajuudesta. Tällaisissa tapauksissa kannattajuussuhde on kuitenkin erilainen HPK:hon ja maajoukkueeseen tai esimerkiksi NHL-joukkueeseen. Voisi sanoa, että informanttini kannattivat HPK:ta ja olivat HPK-faneja, mutta he olivat sen lisäksi kiinnostuneita myös toisesta joukkueesta ja toivoivat sen menestystä. He eivät kuitenkaan tunnustaneet olevansa muiden joukkueiden faneja. Tämä selittyy sillä, että faniuteen liittyy laaja kiinnostuneisuus koko lajia kohtaan ja kiinnostuksen myötä löytyy myös muita joukkueita, joiden puolella halutaan olla. Muut suosikkijoukkueet löytyivät kuitenkin useimmin eri sarjasta kuin oma suosikki, koska muut sarjajoukkueet olivat oman joukkueen kilpailijoita tai ”vihollisia”, kuten yksi informanttini ilmaisi. Muut suosikkijoukkueet eivät kuitenkaan voineet kilpailla suosiossa HPK:n kanssa.

Monelta informantiltani löytyi myös suosikkijoukkueita tai urheilijoita muista lajeista, kuten jalkapallosta tai salibandystä. Näyttääkin siltä, että vaikka henkilö on jonkin asian tai jääkiekkoseuran intohimoinen kannattaja, se ei estä häntä kannattamasta yhtä lailla myös muiden lajien edustajia. Kuten jo aiemmin tuli ilmi, yksi informanteistani myönsi olevansa kiinnostunut enemmän jalkapallosta, mutta paras joukkue lajista huolimatta oli kuitenkin HPK. Matt Hills (2002) onkin kritisoinut sitä, että tutkittaessa faneja unohdetaan se, että fani voi olla monen asian fani eikä vain yhdelle faniuden kohteelle omistautunut. Hänen mielestään ei ole oikein tarkastella faniutta rajoittuneesti vain yhden kohteen kautta, koska kuvasta tulee tällöin vääristynyt. Muut faniuden kohteet eivät näin pääse esille. (Hills 2002, mm. xiv.) Tutkimuksessani on mahdotonta tarkastella syvällisemmin muita informanttieni kiinnostuksen kohteita, vaikka pidänkin tärkeänä sen esiintuomista, että informanttini olivat kiinnostuneita jääkiekon ohella muistakin asioista. Tämä ei kuitenkaan vähennä heidän painoarvoaan faneina. Jokainen informanttini panosti ajallisesti eniten juuri jääkiekon ja HPK:n seuraamiseen, joten siinä suhteessa faniutta tai kannattajuutta ei voi rinnastaa muihin kiinnostuksen kohteisiin.

Informanttien määrittelyjä fanista ja faniudesta

No kyl mä pidän itteeni tosifanina ja mun mielestä se on sitä, että sä tavallaan niinku rakastat sitä joukkuetta, sä oot tavallaan semmosessa symbioosissa sen joukkueen kanssa. Sä annat sille joukkueelle niinku tukees, niinku käyt peleissä, oot paikalla, kannustat ja sillä tavalla annat itestäs sille joukkueelle sen, mitä sä pystyt, ja sit tavallaan otat siltä joukkueelta niinkun, nautit sen saavutuksista, nautit sen voitoista ja niinku oot mukana kärsimässä tappioita, ottamassa voittoja sillä, et sä saat siitä itelles niinku semmosta fiilistä, ja sitä tunnetta ja tunteita, mut siis niinkun se on niinku semmonen fanin määritelmä. Mut mun mielestä niinku tosifanin pitää myös ymmärtää siitä lajista jotain, et ei riitä, et sä oot katsomossa ja et tiedä tai tajua mikä on paitsio tai mikä on pitkä kiekko. (M17)

Mitä informanttini olivat omasta mielestään? Millä sanoilla he kuvasivat itseään? Termistö, jota informanttini käyttivät itsestään ja muista faneina vaihteli huomattavasti. Haastatteluissa tuli esiin fanin lisäksi muun muassa sanoja kannattaja, tavallinen katsoja, aktiivikannattaja, tosifani, kerholainen ja glory hunter. Näillä termeillä informanttini kuvasivat joko itseään tai muita kannattajia. Informanttieni määritelmissä keskeisiksi piirteiksi nousivat toiminnan aktiivisuus, lajin tuntemus sekä lojaalisuus seuraan kohtaan.

Kaikki informanttini luokittelivat itsensä faneiksi tai aktiivikannattajiksi huolimatta siitä, kuinka aktiivisesti he olivat mukana seuran toiminnassa. Osa heistä ei kuitenkaan katsonut, että sana fani kuvaa heitä, koska sanalla oli heidän mielestään negatiivinen konnotaatio. He käyttivät itsestään mieluummin termiä aktiivikannattaja tai kerholainen.

Informanttini tekivät eron fanien ja ”tosifanien” kesken ja luokittelivat itsensä ja muut katsojat jompaankumpaan kategoriaan. Heidän mielestään faneja olivat sellaiset henkilöt, jotka kannustavat ja tukevat joukkuetta sekä ylä- että alamäissä, käyvät peleissä ja seuraavat joukkueen menestystä. Tosifanien elämässä fanius näkyy pelien ulkopuolellakin, he esimerkiksi tekevät paljon töitä vapaaehtoisesti erilaisten joukkueeseen liittyvien tapahtumien onnistumiseksi. Tosifanien elämässä joukkue on suuressa roolissa ja sen seuraamiseen käytetään paljon aikaa.

Muutama informanteistani eritteli myös fanit ja kannattajat. Fanit olivat näistä aktiivisempia ja kannattajat lähinnä kävivät peleissä ja tukivat joukkuetta, mutta eivät tehneet sitä niin intohimoisesti. Henkilöt, jotka käyvät peleissä aika ajoin, olivat informanttien puheissa katsojia.

Informantit M17 sekä N46 nostivat esiin myös termin aktiivikannattaja korvaamaan tosifani- ja fani-sanaa. Heidän mielestään sanalla fani oli negatiivinen konnotaatio, koska fanilla viitataan usein nuoriin tyttöihin, jotka ihailevat esimerkiksi pelaajia, mutta eivät ole kiinnostuneita itse lajista. He rinnastivat edellä käsiteltyjä tosifanin piirteitä aktiivikannattajaan.

Informantti M17 nosti lisäksi esiin termin kerholaisuus. Termillä hän tarkoitti sitä, että henkilö on osa HPK:ta toiminnallaan fanina. Kerholainen osallistuu aktiivisesti tapahtumien järjestämiseen ja fanitoimintaan ja on näin osana rakentamassa HPK:ta. Informantti katsoi, että kerholainen kuului pienenä osana organisaatioon. Kerholaisuus merkitsi hänestä vielä enemmän kuin se, että on aktiivikannattaja tai tosifani.

Glory hunterit tulivat myös esiin joidenkin informanttien puheissa. He eivät olleet informanttien mielestä lainkaan faneja vaan kannattivat joukkuetta vain joko hyvän menestyksen tai pelaajien vuoksi. Glory hunterit eivät ymmärrä välttämättä lajia lainkaan. Glory hunterit eivät myöskään jatka kannatustaan siinä vaiheessa kun menestys loppuu tai suosikkipelaaja lähtee joukkueesta. Tällaista toimintaa informanttini eivät pitäneet arvostettavana ja he liittyivät sen usein nuoriin tyttöihin.

Itsensä kaikki informanttini luokittelivat siis vähintään faneiksi. Informantit, jotka olivat pohtineet enemmän asemaansa fanina, luokittelivat itsensä usein vielä tarkemmin esimerkiksi kerholaiseksi tai aktiivikannattajaksi. Informantit pohtivat faniutta haastattelutilanteessa, mutta monikaan heistä ei käyttänyt itsestään johdonmukaisesti tiettyä termiä muutamaa informanttia lukuun ottamatta. Vaikka informanttini sanoivat olevansa faneja, heidän toimintansa oli kuitenkin usein niin aktiivista, että omien määritelmiensä mukaan he olisivat tosifaneja. Syy siihen, miksi informanttini eivät osanneet luokitella itseään johdonmukaisesti tiettyyn ryhmään, johtui luultavasti siitä, että he eivät olleet pohtineet asiaa aiemmin näin tarkasti.

4. FANITOIMINTAA ARJESSA

Toiminta on tärkeä faniuden elementti ja sen kautta päästään lähemmäksi faniuden olemusta. Toiminnallisuus on keskeinen osa faniutta, ja se on faniuden elementeistä omassa tutkimuskohteessani myös painottuvien. Fanit ovat aktiivisia toimijoita ja he ilmaisevat faniuttaan toiminnan kautta. Fanius aktivoi faneja toimimaan laajasti alueilla, jotka liittyvät jotenkin faniuden kohteeseen. (Saresma & Kovala 2005, 14.) Faniiden toimintaa on myös aiemmin tarkasteltu fanitutkimuksissa, koska se on selkeä alue, johon voi tutkimuksessa tarttua (ks. esim. Heinonen 2005).

Fanitoimintaan kuuluu paljon toistuvia tapoja, jotka rytmittävät faniiden arkea ja tuovat arkeen tiettyä toistuvuutta ja turvallisuutta. Lähestyn arkea rytmittäviä toistuvia tapoja rituaaleina, koska tavat eivät ole tyhjiä rutiineja vaan informanteilleni merkityksellisiä ja arjessa olennaisia tapoja. Tässä luvussa selvitän ensin, mitä tarkoitan termillä rituaali. Sen jälkeen esittelen tietokanavia ja kommunikointimuotoja, joita faniuteen kuuluu. Käsittelen niitä samassa luvussa tapojen kanssa, koska kommunikointi toisten faniiden kanssa sekä tiedonhankinta muodostavat itsessään rituaaleja, jotka toistuvat päivittäin. Käyn luvussa läpi myös tapoja, jotka ovat informanttien elämässä keskeisellä sijalla niin arkena kuin pelipäivinä ja muodostavat näin myös rituaaleja. Lopuksi käsittelen tapojen merkitystä sekä niiden osaa arjen rytmittäjänä.

Rituaalin määrittelyä

Lauri Hongon (Honko 1985, riitti) määritelmän mukaan riitti on ”säännönmukainen, yhteisöllinen ja perinnäinen uskonnonharjoittamiseen liittyvä meno, joka koostuu käyttäytymiskaavoista ja sanallisista aineksista”. Kulttuuriantropologian englanti-suomi oppisanasto Jargon (Jargon, s. v. rituaali, riitti) puolestaan määrittää riitin ja sen synonyyminä rituaalin uskonnolliseksi menoksi, joka noudattaa tiettyä kaavaa. Oppisanaston mukaan rituaali tai riitti voi kuitenkin tarkoittaa myös kaavamaista käytöstä, rituaalia tai riittiä rutiinina. Tämä merkitys on melko yleinen myös yleiskielessä.

Veikko Anttonen (www5) puolestaan määrittelee rituaalin tai riitin sosiaalisen kanssakäymisen muodoksi, jota ihmiset suorittavat tietyssä ajassa, paikassa ja tilassa. Rituaaleja pidetään ”antropologisina vakioina” eli niitä suoritetaan yhteisö- ja

yhteiskuntamuodosta riippumatta. Vaikka rituaali terminä viittaa usein uskonnolliseen toimintaan, rituaaleja suorittavat myös ihmiset, joilla on niin sanottu ”maallinen kosmologia”.

Anttosen mukaan rituaalit ovat monimerkityksisiä kommunikaatiotapahtumia, jotka erottuvat muusta viestinnästä ja joiden avulla toimijat voivat erottautua muista ihmisistä. Eri väestö-, ikä-, ammatti- ja sukupuoliryhmillä on omat rituaalisen käyttäytymisen muotonsa, jotka muodostuvat ajan myötä perinteiksi. Rituaaleille on tunnusomaista myös formaalisuus, joskaan kaikki sosiaalisen käyttäytymisen muodot, jotka ovat formaalisia, eivät ole rituaaleja. (www5)

Riitit tai rituaalit on jaettu kalendaariiritteihin, siirtymäiritteihin sekä kriisiritteihin. Kalendaariiritit ovat tiettyinä viikon-, kuukauden- tai vuodenaikoina toistuvia ja ne koskettavat yleensä koko yhteisöä. Siirtymäiritit ovat yksilön sosiaalisen aseman muutokseen liittyviä menoja ja ne koskettavat yksilöä yleensä vain kerran elämän aikana. Kriisiritit taas ovat ainutlaatuisia, kulloiseenkin tilanteeseen järjestettyjä menoja. Tällaisia kriisirittejä ovat esimerkiksi parantamisnäytelmät. (Honko & Pentikäinen 1975, 58–59.)

Pertti Pellon mukaan (Saarikoski 1994, 18) rituaalien tutkimuksessa on tärkeää, että ne käsitetään merkityksellisiksi, kulttuurisen ja sosiaalisen tiedon ilmaisijoiksi. Rituaalit eivät siis ole tutkimuksessa tyhjiä, rutinoituneita ja kangistuneita tapoja, kuten ehkä arkikielessä, vaan ne sisältävät merkityksiä ja kantavat yhteisön identiteettiä olemalla yhteisön organisoimia yhteisiä menoja (Saarikoski 1994, 17–18).

Työssäni käytän termiä rituaali kuvaamaan pääasiassa niitä toistuvia toimintoja, jotka ohjaavat ja rytmittävät fanin arkea. Pohjaan rituaalin merkityksen edellä esittämiini määritelmiin, erityisesti ei-uskonnolliseen merkitykseen, mutta pidän mielessä, ettei rituaali ole kaavoihin kangistunut, tylsä toiminto, vaan merkityksiä sisältävä, odotettu tapa, jolla on myös yhteisöä yhdistävä vaikutus. Myös Anttosen mainitsema rituaalin merkitys erottautumisen keinona on osana omaa määritelmää.

Tietokanavat ja kommunikointi

Internetin merkitys on kasvanut viime vuosina huomattavasti ja muuttanut siten fanisuuden luonnetta. Internet ei ole kuitenkaan vielä syrjäyttänyt vanhoja tietokanavia

vaan lehdet, televisio, radio sekä teksti-tv ovat edelleen Internetin rinnalla tärkeitä tietolähteitä. Intermediaalisuus onkin faniudelle tyypillinen piirre (Kovala 2003, 195); se liittyi myös informanttien fanitoimintaan. Vanhojen medioiden rinnalla käytetään luontevasti Internetin mukanaan tuomia uusia kommunikointi- ja tiedonhakupotentiaalisuuksia. Näiden lisäksi tietoa etsitään myös HPK:ta käsittelevistä kirjoista, joita moni informanteistani omisti. Kaikki mediat ja keinot saada tietoa mielenkiinnon kohteesta olivat siis tärkeitä informanteilleni.

Mediajulkisuus on yksi Nikusen määrittelemistä faniuden elementeistä. Informanttieni suhde mediajulkisuuteen oli ristiriitainen. Sanomalehtien uutisointi samoin kuin television tulos- ja urheiluruutu olivat molemmat tärkeitä informaatiokanavia, mutta suhtautuminen niihin oli moninaista. Nämä mediat on suunnattu suurelle yleisölle, jota kiinnostaa urheilu yleisesti. Informanttini hakivat mediasta kuitenkin jääkiekkoon erikoistunutta tietoa, ja tietoa erityisesti HPK:sta. Siksi suhtautuminen mediaan oli hyvin kriittistä. Kun mediassa kritisoitiin omaa suosikkijoukkuetta, informanttini suhtautuivat siihen asiallisesti ja hyväksyvästi, jos kritisointi tuntui ansaitulta. Sen sijaan asiantuntematon teksti tai kommentointi häiritsi informanttejani ja juuri tästä syystä osa tietokanavista sai informanteiltani negatiivista palautetta. Osa informanteistani koki, että HPK:ta ei mediassa aina arvioitu oikeudenmukaisesti, vaan sitä kohdeltiin huonommin kuin mitä se olisi ansainnut. Esimerkiksi kaudella 2004–2005 MTV3:lla otteluita kommentoineet henkilöt saivat informanteiltani negatiivista palautetta.

Ja sit yleensä siihen mennessä maikkarilta on ilmestyny tekstikanavalle niiden oma, oma otteluennakko. No, okei, se on yleensä Saukkosen tai jonkun muun kirjoittama, et semmosta tuubaa, mut niinku, kyl senkin nyt lukee, kun siinä on niinku omasta kotijoukkueesta jotain niin on hauska niinkun kattoo semmonen, et mitä niinku, niinku, et ihminen vaikka... En hirveesti arvosta jotain Saukkosta, mut silti kattoo, et mitä mieltä se on. Tai sit jos kattoo, et vaik se ois jotain ihan provokaatiookin silleen, niinku, että provosois mua silleen, että esimerkiks semmosta, et HPK ottaa tänään turpaan kolme nolla, niin hahhaa, tällästä tänään, et okei. Kato-taan, mä oon vähän eri mieltä. (M17)

Sen sijaan jääkiekkoon erikoistuneeseen mediaan, kuten Jääkiekkolehteen, informanttini suhtautuivat myönteisesti. Lisäksi jotkin Internetistä löytyvät jääkiekkoihei-

set sivustot, kuten Jatkoaika sekä HPK:n omat sivut, saivat positiivista palautetta asi-
antuntevuudestaan ja oikeudenmukaisista jutuistaan.

Kommunikointi toisten fanien kanssa on myös tärkeä osa faniutta. Mielipiteiden vaihtaminen ja väittely tuovat faneille lisätietoa omasta joukkueesta ja koko lajista. Kommunikoinnin on mullistanut Internet, jonka keskustelupalstat ovat mahdollistaneet laajemman keskustelun eri joukkueiden fanien kesken sekä fanien kesken kansainvälisesti. Näiden lisäksi faneille on tärkeää myös keskustella henkilökohtaisesti toisten fanien kanssa esimerkiksi ennen peliä, erätauoilla sekä pelien jälkeen. Monilla informanteillani oli lisäksi tiivis sosiaalinen verkosto HPK:n ympärillä, jonka merkitys mielipiteiden vaihdossa ja pelien purkamisessa oli suuri.

Internet ja keskustelusivustot

Internet on muuttanut fanina oloa suuresti aina 1990-luvun loppupuolelta lähtien. Sen lisäksi, että Internet mahdollistaa nopeamman ja monipuolisemman tiedonsaannin joukkueesta ja sen menestyksestä, siellä on mahdollista myös kommunikoida toisten kannattajien kanssa jopa yli maan rajojen. Tällainen ei ennen ollut mahdollista ainakaan niin laajassa mitassa kuin Internet-aikana. Keskustelupalstat ovat syrjäyttäneet vanhoja tapoja, kuten kirjeenvaihdon, jota ainakin yksi informanteistani (N31) oli käynyt toisten fanien kanssa oman ”faniuransa” alkuaikoina. Internetistä onkin tullut keskeinen ja monipuolinen tietokanava faneille. Tämä on tullut esille monissa muissakin fanitutkimuksissa, kuten Kaarina Nikusen (2005) tutkimien Xena-fanien sekä Katja Laitisen (2005) tarkastelemien Tori Amos -fanien toiminnassa. Internetistä ei voi kuitenkaan vielä puhua jokaisen kodin välineenä, toisin kuin esimerkiksi radiosta ja televisiosta.

Suomalaiseen jääkiekkoon kuuluvat 2000-luvulla erilaiset keskustelusivustot Internetissä, joita löytyy jokaisen SM-liigajoukkueen omilta sivuilta. Yksi tärkeimmistä sivustoista Internetissä on Jatkoaika, jossa jokaiselle joukkueelle on luotu omat keskustelupalstansa. Samalta sivustolta löytyy myös muuta tietoa SM-liigan joukkueista sekä muun muassa kolumneja peleistä sekä otteluennakkoja. Sivusto ei keskity ainoastaan SM-liigaan, vaan sieltä löytyy tietoa myös esimerkiksi Suomen maajoukkueesta sekä Mestiksestä. Keskustelu Jatkoajan palstoilla on vilkasta ympäri vuoden, mutta kaikkein vilkkainta keskustelu on tietenkin kauden aikana. Viestejä keskuste-

luihin tulee kauden aikana useita kymmeniä, jopa satoja päivittäin. (www3.)

Itse seurasin Jatkoaika-sivustoa lähinnä HPK:n kannalta ja kävin säännöllisesti lukemassa HPK:hon liittyviä keskusteluja. Keskustelujen aiheet olivat mitä moninaisimpia. Suuri osa keskusteluista liittyi HPK:n peleihin, siihen kuinka pelit ovat sujuneet, mikä on hyvää ja missä puolestaan olisi parannettavaa. Ehkä vieläkin yleisempi teema oli pelaajiin ja joukkueen kokoonpanoon liittyvät keskustelut. Niissä ruodittiin joko yksittäistä pelaajaa yhdessä keskusteluketjussa tai koko joukkueen kokoonpanoa tulevaisuudeksi. Osa keskusteluista keskittyi puolestaan vain hyökkääjiin, maali-vahteihin tai puolustajiin. Myös ulkomaalaisvahvistuksiin keskittyviä keskusteluja käytiin ja keskusteluissa tuotiin esiin omia ajatuksia siitä, ketkä olisivat HPK:lle sopivia vahvistuksia. Joskus keskusteluissa pohdittiin fanina oloa tai pelipaitojen ulkoasua, mutta pääosa keskusteluista liittyi joukkueeseen ja lajiin.

Jatkoajan sivuilta löytyy myös keskusteluketjut jokaiselle pelattavalle pelille. Ketjuissa keskustellaan jokaisesta pelistä ennen peliä, pelin aikana ja pelin jälkeen. Keskustelussa voi vaihtaa ajatuksia samalla kun seuraa peliä esimerkiksi radion, television tai Internetin välityksellä. Pelin loputtua keskusteluun liittyy usein myös ihmisiä, jotka ovat olleet paikan päällä peliä katsomassa. Tässä ketjussa eri joukkueiden fanit kommunikoivat keskenään, koska ketjuun kirjoittavat molempien joukkueiden kannattajat; lisäksi keskusteluun liittyy joskus kannattajia myös muista joukkueista. Eri joukkueiden kannattajien välinen kommunikointi ei toki ole harvinaista, vaan joskus myös HPK:ta käsittelevissä keskusteluissa on mielipiteitä muiden joukkueiden kannattajilta. Joskus ne ovat positiivisia, ja joskus negatiivisia, mutta mielipiteiden moninaisuus on juuri Internetin keskustelupalstojen hyvä puoli. Jokainen voi ottaa kantaa ja ilmaista mielipiteensä toisille, mikä ei välttämättä ilman Internetiä olisi mahdollista.

Toinen HPK:n kannattajille tarkoitettu keskustelupalsta löytyy HPK:n sivuilta (www4). Seurasin säännöllisesti myös siellä käytäviä keskusteluja. HPK:n sivuilla keskustelunaiheet on jaettu kiekkokeskusteluun, fan clubin keskusteluun ja vapaaseen keskusteluun. Näillä sivuilla keskustelua käytiin niin joukkueen kokoonpanosta ja joukkueen menestyksestä kuin myös lempipelaajista, pelipaidoista, cheerleadereista tai söpöimmistä pelaajista. Keskusteluketjuissa on myös äänestyksiä eri aiheista. Monet haastateltavistani sanoivat, että heidän mielestään tasokkaampaa ja vilk-

kaampaa keskustelua käytiin kuitenkin Jatkoajan sivuilla. He itsekään eivät käyttäneet säännöllisesti HPK:n omaa keskustelusivustoa. He toivoivat kuitenkin, että HPK:n oman keskustelupalstan tasoa saataisiin nostettua.

Kaikki informanttini olivat tietoisia keskustelupalstoista ja osa seurasi aktiivisesti niillä käytävää keskustelua. Neljä informanttia (M17, M47, N46, N13) myös kertoi itse kirjoittavansa palstoille mielipiteitä silloin, kun kommentoitavaa löytyi. Muutama myös sanoi aloittavansa itse keskusteluketjuja uusista aiheista. Kaikki eivät kuitenkaan pitäneet keskustelupalstoja omanaan eivätkä siksi seuranneet siellä käytävää keskustelua.

Keskustelupalstat ovat oiva keino kommunikoida muiden kannattajien kanssa, joihin ei muuten saisi yhteyttä. Keskustelupalstat ovat nopea keino vaihtaa mielipiteitä ja niihin voi kirjoittaa silloin kun itsellä on aikaa, vaikka keskellä yötä. Keskusteluja käydään usein myös anonyymisti, joten keskustelupalstoilla voi esittää sellaisiakin mielipiteitä, joita ei omalla nimellään haluaisi tai uskaltaisi tuoda julki. Kaarina Nikusen mukaan Internet onkin keskustelupalstojen kautta luonut julkisen tilan, jossa faniutta voi tuoda esiin anonyymisti. Internetissä voi ilmaista mielipiteitään ja keskustella toisten fanien kanssa ilman, että kukaan tunnistaa henkilöä nimimerkin takaa. Nikunen näkee Internetin mahdollistavan faneille myös negatiivisen leimautumisen välttämisen sekä taistelun valtakulttuurin negatiivista fanikuvaa vastaan. (Nikunen 2005, 97–98.) Ajatus negatiivisesta leimautumisesta ei välttämättä sovi informanteihini, koska heillä ei ollut tarvetta puolustautua tai selittää omaa faniuttaan. Ulkopuolelta informanttien faniuteen suhtauduttiin melko myönteisesti, mikä johtuu luultavasti siitä, että jääkiekkoa seurataan Suomessa runsaasti. Jääkiekkofanius ei siten ole maassa harvinaista. Informanttini eivät kuitenkaan halunneet välttämättä tuoda keskustelupalstoilla omia mielipiteitään julki omalla nimellään ja siten he toimivat keskustelupalstoilla usein nimimerkillä.

Internet on mahdollistanut myös nopean tiedonsaannin. Monille informanteilleni oli tärkeää käydä lukemassa otteluennakot ja joukkueen kokoonpanot ennen peliä juuri Internetistä. Lisäksi Internetin välityksellä kannattajat pysyivät mukana joukkueen uusimmista kuulumisista sekä saivat tietoa esimerkiksi uusista pelaajista. Internetin avulla voitiin myös etsiä mahdollisia uusia pelaajia joukkueeseen, kuten informanttini

M17 sanoi tekevänsä. Hän sanoi etsivänsä eri maista pelaajia, jotka olisivat potentiaalisia pelaajia myös HPK:lle ja laittavansa joskus tiedot keskustelusivuille, jotta muutkin voivat käydä tutustumassa kyseisiin pelaajiin. Osa informanteistani sanoi myös seuraavansa Internetin avulla mitä entisille HPK:n pelaajille kuuluu. Informanttien välillä oli kuitenkin suuria eroja siinä, kuinka tärkeä väline Internet oli oman joukkueen menestyksen seuraamisessa ja tiedonhankinnassa. Osa informanteista käytti hyvinkin paljon aikaansa Internetissä oloon ja sieltä tiedon etsimiseen. Joukossa oli kuitenkin myös yksi informantti (N31), joka etsi ajoittain tietoa HPK:sta myös Internetistä, mutta ei kuitenkaan käyttänyt Internetiä pääasiallisena keinona HPK:n seuraamiseen. Informantit N31 sekä N35 olivat ainoita, jotka eivät myöskään aktiivisesti lukeneet HPK:hon liittyviä keskustelupalstoja.

Televisio, teksti-tv, radio sekä lehdet

Vaikka Internet onkin faneille tärkeä media, se ei ole kokonaan syrjäyttänyt vanhempia tietokanavia, kuten televisiota, teksti-tv:tä tai radiota. Televisiosta seurataan tiiviisti urheilu- ja tulosruutua sekä katsotaan pelejä. Digitaaliset kanavat ovat tuoneet uuden ulottuvuuden myös televisioon, kun maksullisilta kanavilta näkee yhä enemmän pelejä suorina lähetyksinä. Vielä hyvin harvalla informanteistani oli kuitenkaan maksullisia kanavia käytössään. Teksti-tv puolestaan oli etenkin miehille tärkeä kanava ajan tasalla olevan tiedon saavuttamiseen. Teksti-tv:ltä luettiin otteluennakkoja, katsottiin joukkueen kokoonpanoja sekä pelin jälkeen luettiin otteluraportti. Teksti-tv:n selailuun saattoi mennä päivässä hyvinkin paljon aikaa, ja se syrjäytti Internetin myös otteluiden seurannassa. Jos peliin ei itse päästy, seurattiin ottelua muun muassa teksti-tv:ltä, joka päivittyy usein nopeammin kuin Internetin peliseurannat.

Television ja teksti-tv:n lisäksi tärkeä informaatiokanava oli myös radio, jonka merkitys korostui silloin, kun peliin ei päästy itse. Hämeenlinnan seudulla informanttini kuuntelivat tuolloin Iskelmä Jannea, josta pelit lähetetään selostettuina. Yle:llä on myös seuranta pelipäivinä, jolloin jokaisesta pelattavasta pelistä tulee aina pieni katsaus vuorotellen. Tähän informanttini turvautuivat, jos he eivät olleet pelin aikana Hämeenlinnan seudulla.

Suomessa ilmestyy useita jääkiekkoaiheisia lehtiä, joista Jääkiekkolehti on varmasti yksi suosituimpia. Usealle informantilleni Jääkiekkolehti tuli myös kotiin. Fan clubiin

kuuluville kotiin tuli myös fan clubin oma Ritarit-lehti, josta sai ajankohtaista tietoa juuri HPK:sta. Jääkiekkoon keskittyvien lehtien lisäksi päivittäin ilmestyvissä sanomalehdissä käsitellään otteluita ennen ja jälkeen pelin. Hämeenlinnan seudulla ilmestyvä Hämeen Sanomat oli informanteilleni sanomalehdistä tärkein tietokanava. Informanttini seurasivat kuitenkin myös muita sanomalehtiä sekä iltapäivälehtiä.

Lehdet olivat yhä tärkeä tiedonsaantikanava faneille ja niistä luettiin omaa joukkuetta käsitteleviä juttuja. Osalle faneista lehdet olivat edelleen tärkein kanava, josta saatiin tietoa uusista pelaajasopimuksista sekä muista muutoksista joukkueen sisällä. Lehtien merkitys korostui etenkin niiden informanttien kohdalla, jotka eivät käyttäneet aikaansa tiedon etsimiseen Internetistä. Lehdet olivat myös television ja radion ohella niitä tiedonlähteitä, joita jokaisella informantillani oli kotona. Internetiä ei kuitenkaan yleisyydestään huolimatta ole jokaisella. Myös informanteissani oli henkilöitä, jotka käyttivät Internetiä vain työpaikallaan tai koulussa. Tällöin lehtien, television sekä radion merkitys tiedonsaannissa korostuu entiseen tapaan.

Edellä mainittujen informaatiokanavien lisäksi informanttini saivat tietoa myös joka kausi julkaistavista kausikirjoista sekä muista jääkiekkoa tai HPK:ta käsittelevistä kirjoista. Moni informanteistani omisti ainakin osan kausikirjoista ja muutama oli lukenut myös HPK:n historiikkeja, joita on ilmestynyt joukkueen vuosipäivien yhteydessä.

Tapoja fanien arjessa

Fanien elämää rytmittävät useat erilaiset tavat, jotka liittyvät tiiviisti faniuteen. Tavat ovat tärkeä osa faniutta ja niillä omaa faniutta tuetaan ja pidetään yllä. Tavoilla voidaan myös ilmaista faniutta muille ja näin niiden avulla voidaan erottautua toisista ihmisistä. Tavat lisäksi määrittelevät fanien ajankäyttöä sekä voivat vaikuttaa taloudelliseen toimintaan. Osaa toistuvista tavoista kutsun työssäni rituaaleiksi, koska niillä on faneille erityisen suuri merkitys.

Seuraavana käsitelen moninaisia tapoja, joita haastattelemieni fanien elämässä esiintyy, sekä arvioin tapoja rituaaleina. Edellä käsitelin jo tiedonsaantikanavia sekä kommunikointia, jotka voi tavallaan myös käsittää rituaaleiksi. Internetin keskustelupalstojen lukeminen kuului useimman informanttini säännöllisiin tapoihin samoin kuin teksti-tv:n selailu, tiedon etsiminen Internetistä sekä aiheeseen liittyvien televisio-

ohjelmien katselu. Nämä monet tavat etsiä tietoa ja kommunikoida muiden fanien kanssa muodostavat rituaaleja, jotka ohjaavat ja joskus myös määräävät fanien ajankäyttöä.

Pukeutumista, veikkausta, keräilyä

Informanttieni puheissa tuli esiin useita toistuvia tapoja. Osa tavoista, kuten myös osa edellä mainituista lehdistä ja tv-ohjelmista, tuli esiin informanteille haastattelutilanteessa näyttämäni herätelistan avulla.

Kaikilla informanteillani oli tapana pukeutua peliin erityiseen fanipaitaan sekä mahdollisesti myös muihin asusteisiin kuten kaulaliinaan. Pukeutuminen oli ainoa tavoista, joka koski kaikkia informanttejani. Muut tavat tulivat ilmi vain muutamien informanttien kohdalla. Pukeutuminen on näkyvä osa faniutta ja sillä faniutta ilmaistaan muille. Pukeutumisen kautta voidaan myös erottautua toisista, esimerkiksi toisen joukkueen faneista tai tavallisista ottelun katsojista. Pukeutuminen ei ollut yhdelläkään informantillani kuitenkaan jokapäiväistä, vaan esimerkiksi fanipaitaan pukeutuminen liittyi yleensä vain pelipäivään. Arjessa fanius voi näkyä HPK-sukkina, -pipona tai fleece-takkina, joissa on painettuna tai ommeltuna HPK:n ritarilogo, mutta kukaan informanteistani ei käyttänyt mitään huomiotaherättävämpää fanivaatetta päivittäin. Sukkien, päähineiden ja fleece-takkien lisäksi pienempiä päivittäin käytettäviä HPK-asusteita olivat esimerkiksi ritariaiheinen koru, avaimenperä sekä kännykän HPK-aiheinen taustakuva ja soittoaäni, jollaisia löytyi muutamalta informantiltani.

Kuva 1. HPK:n ritarilogo.

Jokaisella informantillani oli tapana pukeutua fanipaitaan ainakin tärkeimpiin vieraspeleihin sekä pudotuspeleihin. Osalla oli myös HPK:n ritarilogolla varustettuja kaulahuiveja ja lippuja käytössään. Informantit kokivat tärkeäksi sen, että oman joukkueen värit, erityisesti HPK:n tunnusväri oranssi, näkyivät katsomossa. Etenkin vieraspeleissä tällä voitiin osoittaa toisen joukkueen faneille, että vastapuolenkin faniedustus on paikalla. Omien värien näkyminen myös kotihallissa oli informanttien mielestä tärkeää, jotta pelaajat tietävät fanien tukevan heitä. Joukkueen värit katsomossa kertovat kaikille myös sen, kenen kotihallista on kyse.

Kuva 2. Faniliput liehuvat katsomossa Hämeenlinnan Rinkelinmäen hallissa.

Lähes kaikilla informanteillani oli oma fanipaita, johon he pukeutuivat pelitilanteessa. Informantti N35, joka ei omistanut omaa fanipaitaa, lainasi paitaa etenkin vieraspeleihin tyttäreltään, jolla oli useita paitoja. Joillekin informanteilleni oli vuosien saatossa kertynyt useampia fanipaitoja ja heidän mielestään oli hienoa joskus pukeutua vanhaan paitaan, koska siten voi ilmaista muille kannattajille, että on ollut fanina jo kauan. Informanttieni fanipaidat olivat erilaisia ja eri kausien paitoja. Pääväreinä paidoissa oli yleensä oranssi tai tummansininen ja paidan rintamuksessa oli HPK:n logo. SM-liigan juhluvuoden kunniaksi suunnitellussa historiikkipaidassa oranssilla pohjalla lukee HPK, kun taas uudemmissa fanipaidoissa on painettuna HPK:n ritari-logo. Joillakin pelipaidan selkämyksessä oli suosikkipelaajan nimi ja numero, yhdellä

informantilla paitaan oli painettu hänen itsensä keksimä teksti. Toisilla informanteilla ni paidasta ei puolestaan löytynyt yhdenkään pelaajan nimeä, koska heidän mielestään olisi ollut kummallista pukea peliin päälle entisen HPK:n pelaajan nimeä kantava paita sellaisessa tilanteessa, jossa kyseinen pelaaja olisi lähtenyt joukkueesta esimerkiksi toiseen kilpailevaan SM-liigaseuraan. Toisia informantteja asia ei kuitenkaan haitannut, vaan he olivat painattaneet suosikkipelaajan nimen paitaansa. Muutamalla informantillani oli fanipaitana myös oikea, jonkin HPK:n pelaajan vanha pelipaita.

Kuva 3. Osalla faneista fanipaitana oli oikea pelipaita.

Yhdellä informantillani oli pelipaidan lisäksi myös pukeutumiseen liittyvä toinen yksittäinen rituaali, joka koski itse pukeutumistapahtumaa pelipäivinä. Pelipäivinä hänen tuli muun muassa laittaa sukat jalkaan tietyssä järjestyksessä. Hän tiesi, ettei mitään koidu siitä, vaikka hän ei sukkaa niin pukisikaan, mutta silti hän tunsi tarpeen toimia aina samoin. Tavassa on lievää taikauskoa, koska taustalla on ajatus, että joukkueelle voi tulla huonoa onnea ja menestymättömyyttä, jos pukeutumista ei suoriteta kuten aina.

Pukeutumisen lisäksi veikkaus oli toistuvana tapana muutaman informanttini elämässä, mutta vain yhdelle veikkaaminen oli olennainen osa peliin valmistautumista. Yksi

informanteista jopa sanoi, ettei halua veikata, koska ei voi veikata HPK:ta vastaan. Tilanteessa, jossa on hyvin todennäköistä, että HPK tulisi jostain syystä häviämään, se tietäisi aina rahanmenoa. Edellisessä luvussa esittelemistäni faniuden motivaation lähteistä yksi oli Wannin mukaan talous, joka ilmeni uhkapelaamisena ja veikkaamisena. Tätä ilmiötä ei siis voi sanoa esiintyvän informanttien keskuudessa, koska vain yhdelle informantilleni veikkaaminen oli rituaali, joka liittyi olennaisesti pelipäivään. Veikkauksessa voittaminen ei ollut hänelle tärkeintä, mutta toki myös mahdollista rahan saantia ajateltiin. Se ei kuitenkaan ollut toiminnan keskeinen piirre. Enemmänkin katsoisin säännöllisen veikkaamisen juuri ennen peliä olevan siirtymistä pelin tunnelmaan. Veikkaamisella ikään kuin aloitetaan peliin orientoituminen.

Tietokonepelien tai esimerkiksi PlayStation -pelien säännöllinen pelaaminen kuului vain harvojen informanttien tapoihin. Vain yksi informantti kertoi pelaavansa usein ennen peliä PlayStationilla jääkiekkopeliä päästäkseen tunnelmaan. Myös tässä tapauksessa kyse on eräänlaisesta tavasta, joka siirtää fanin arjesta pelitunnelmaan. Muista informanteistani vain muutama kertoi pelaavansa epäsäännöllisesti jääkiekkopelejä PlayStationilla, mutta pelaaminen ei liittynyt mihinkään tiettyyn tilanteeseen.

Edellä käsiteltyjen tapojen lisäksi keräily kuului usean informanttini faniuteen tavalla tai toisella. Informantillani M24 oli faniuteen liittyvänä harrastuksena keräillä pelaajakortteja. Harrastus oli jääne lapsuudesta, jolloin keräily oli alkanut. Kuitenkin nyt vielä aikuisiällä keräily oli hänelle yksi osa faniutta ja hän piti sitä yhä yllä hankkimalla uusia kortteja sekä järjestelemällä vanhoja. Monet informanteistani kertoivat myös omistavansa joukkueen kausittain julkaistavan joukkuekuvan ja useilla kuvat olivat esillä kotona. Yksi faneista kertoi puolestaan keräävänsä kiekkoja eri jäähalleista. Informantti M40 sanoi omistavansa suurimman osa myytävistä fanituotteista. Ne oli keskitetty yhteen huoneeseen, jossa informantti kuunteli pelejä sekä rauhoittui venyttelemällä. Huone oli hänen valtakuntansa, jossa hän sai omistaa muutaman hetken itselleen. Kovalan mukaan (2003, 196) keräily liittyy toistoon, joka on ominaista faniudelle. Tapahtuman tai kohteen merkitys voidaan toistaa keräilykohteiden avulla. Toistolla voidaan palauttaa mieliin faniuden kohde silloin, kun se ei muuten ole aktiivisesti läsnä. Fani haluaa palata muistoihin yhä uudestaan. Toisto ilmenee myös siten, että fani voi katsoa yhä uudestaan ja uudestaan esimerkiksi pelin huippukohtia ja parhaita maaleja. Keräily on siten yksi keino palauttaa mieliin hyviä hetkiä ja toistaa

tuntemuksia, jotka olennaisesti liittyvät faniuteen.

Fan club -toiminta ja vapaaehtoistyö

Seitsemän informanttiani oli ollut jossain vaiheessa HPK:n toiminnassa mukana järjestysmiehenä, lipunmyyjänä tai fan clubissa aktiivina järjestämässä tapahtumia ja toimintaa. Tällainen toiminta tuo omat piirteensä heidän faniuteensa, koska siihen kuuluu paljon heidän vapaa-aikaansa. Työ HPK:n hyväksi on kuitenkin vapaaehtoista, ja siihen osallistuminen täydensi informanttieni omaa faniutta.

Fan clubissa toimiminen tai toiminta jossain muussa muodossa joukkueen hyväksi oli tuonut paljon uutta sisältöä informanttieni elämään. Toiminnan kautta he olivat oppineet paljon HPK:sta ja siten osa heistä tunsivat olevansa lähempänä HPK:ta kuin muut fanit. Heille oli muodostunut toiminnan kautta myös laaja sosiaalinen verkosto, jota he pitivät arvossa. Toiminta oli mielekästä myös siksi, että sillä katsottiin olevan erityistä merkitystä HPK:lle. Toiminnallaan informanttini mielsivät tukevansa suosikkijoukkuettaan ja näin auttavansa sitä eteenpäin. Tosin kaikkien kohdalla toiminta ei kuitenkaan ollut sellaista, että sitä ei olisi voinut lopettaa. Informanttini N31 oli pitkään toiminut HPK:n fan clubissa, mutta lopettanut toiminnan jo aikaa sitten. Hänen mukaansa aika oli ollut antoisaa. Väliaikainen muutto toiselle paikkakunnalle ja oman elämäntilanteen muuttuminen olivat kuitenkin vaikuttaneet siihen, että ennen HPK:hon liittyvään toimintaan käytetty kului nyt muuhun. Peleissä hän silti kävi yhä ja oli siten aktiivinen fani.

Pelipäivä koittaa

Arjen rituaalit tulevat hyvin esille pelipäivänä, joka on kauttaaltaan faniuteen liittyvien rituaalien rytmittämä. Pelipäivä onkin useille informanteilleni moninaisten rituaalien kiteytymä.

Pelit ovat suomalaisen jääkiekkofaniuden olennaisin osa. Tässä mielessä HPK-fanius eroaa esimerkiksi Harri Heinosen (2005) tutkimista Everton-faneista. Heinonen kutsuu heitä kaukokannattajiksi, koska he harvoin pääsivät paikanpäälle peliä seuraamaan. HPK-faneille tärkeintä oli juuri peleihin pääsy, ja suurin osa informanteistani pyrki käymään lähes jokaisessa kotipelissä. Suurin osa informanteistani kävi myös useissa vieraspeleissä kauden aikana joko omatoimisesti tai järjestetyllä matkalla

muiden fanien kanssa.

[...] mut mun mielestä tärkein asia et peleissä PITÄÄ käydä jos fani haluaa olla. Eihän sitä aina, eihän sitä kaikki voi päästä aina, että... Kyllä se on itelle se tärkein asia. Kyllähän kaikki muukin on tärkeitä, mut se on niinku se hienoin osa tosta faniudesta. (M18)

No mites sit tää peleissä käynti, miten tärkeitä se on ja kuinka iso osa se on tätä faniutta, että pääsee käymään peleissä? (JB)

No kyl se se ykkösjuttu on, että kyllä mun mielestä olis aika vaikee olla fani niin että ei kävis kattoo vaikka yhtään peliä. Mutta semmossitaki on paljo ja mä tiedän et on semmosia HPK faneja, jotka asuu ihan jossain Pohjois-Suomessa [...] mutta tota kyllä se kuitenkin se pelien seuraaminen siinä se ykkösjuttu on. (N31)

Pelipäivät erosivat kaikilla informanteilla toisistaan. Arkena osa informanteistani oli töissä ja osa koulussa, joten peliin ei voitu keskittyä koko päivää. Arkisin pelattaviin kotipeleihin valmistautumiseen kuului kuitenkin ajan sallimassa määrin otteluennakoiden lukua sekä joukkueen kokoonpanojen tarkistusta. Myös lehdistä luettiin mahdolliset illan peliä koskevat artikkelit. Viikonloppupeleihin valmistautuminen oli puolestaan erilaista, koska informanteillani oli koko päivä aikaa orientoitua ja lukea otteluennakoita. Koska informanttini edustavat hyvin heterogeenistä joukkoa, olivat myös valmistautumistavat hyvin erilaisia. Informantti N46 ei juuri lukenut otteluennakoita eikä tarkastanut kokoonpanoja vaan hän sanoi luottavansa omaan arviointikykyynsä eikä siten tarvinnut lisäinformaatiota pelipäivänä. Suurimmalla osalla informanteista oli kuitenkin tapana lukea lehdistä, Internetistä sekä teksti-tv:stä otteluennakot, tarkastaa joukkueiden kokoonpanot, käydä ehkä Internetin keskustelupalstoilla lukemassa tulevaa peliä koskevat keskustelut sekä spekuloida illan pelin tapahtumia tuttavien tai perheenjäsenten kanssa.

Useimmat informanteistani menivät peliin hyvissä ajoin ennen pelin alkua. Osa tuli arkisin pelattaviin peleihin suoraan töistä. Informanttini menivät peliin ystävien tai perheen kanssa tai yksin. Kukaan ei kuitenkaan ollut pelissä yksin, koska paikalla oli aina tuttuja, joiden kanssa peliä katsottiin. Seisomapaikoilta peliä katsovat menivät yleisesti peliin aiemmin, jotta he saivat katsomosta haluamansa paikan. Istumakat-

somoon sen sijaan ei ollut niin kiire, koska varattu paikka odotti, vaikka peliin tulisi hieman myöhemmin. Kahdella informantillani oli tapana kierrellä hallissa ennen peliä ja tavata siellä tuttavilla. Ennen peliä vaihdettiin tuttujen kanssa yleisiä kuulumisiakin, mutta pääosin keskustelu keskittyi HPK:n ajankohtaisiin tapahtumiin sekä alkamassa olevaan peliin.

Informanttini pukeutuivat peliin asiaankuuluviin faniasusteisiin, etenkin jos oli kyse pudotuspelistä tai vieraspelistä. Useimmat informanteistani omistivat fanipaidan, johon pukeuduttiin ainakin tärkeimmissä peleissä. Peliin otettiin mukaan myös lippuja ja kaulahuiveja, joilla kannatusta osoitettiin ulospäin. ”Värien tunnustaminen” oli tärkeä osa etenkin vieraspelejä, koska näin fanit voivat näyttää, että he seisovat joukkueensa takana. Kauden loppupuolella perinteisten asusteiden ja lippujen lisäksi peliin votiin ottaa myös kesälomasta muistuttavia esineitä, kuten rantapalloja ja uimarenkaita. Niitä heitetään vastustajalle ottelun loputtua sellaisissa pudotuspeleissä, jossa vastustaja häviää ja siten lopettaa kauden.

Informanttini eläytyivät peliin täysin. Pelin aikana ei ollut aikaa ajatella muuta kuin peliä, ainakin suurimman osan mielestä. Tärkeintä oli keskittyä pelitapahtumiin ja auttaa joukkuetta parhaansa mukaan kannustamalla omia ja kritisoimalla vierasjoukkuetta sekä tuomareita. Kannustaminen tapahtui huudoilla, taputuksilla sekä lauluilla, jotka joku katsomossa aina aloitti. Peleissä käytiin myös eräänlaista huutokilpaa vastustajan fanien kanssa. Molemmat puolet kannustivat omiaan mahdollisimman kovaäänisesti sekä kritisoivat vastustajaa. Mitä äänekkäämpää huuto oli, sen parempi. Hämeenlinnassa on seisomakatsomonosa, jota kutsutaan sikakatsomoksi, koska sieltä peliä katsoville äänekkäs kannustaminen ja vastustajan kritisointi on ilmeisen tärkeää. Osa informanteistani sanoi katsovansa pelit aina juuri sikakatsomosta, koska tunnelma siellä oli heidän mielestään koko hallin paras.

Erätauolla informanteillani oli aikaa keskustella pelin tapahtumista jääkiekkotuttavien kanssa. Perheellisillä faneilla oli usein tapana käydä ostamassa jotain pientä syömistä ja kahvin ääressä keskustelu kuului myös monilla erätauon aktiviteetteihin. Ottelun aikana tai erätauoilla osa informanteista sanoi myös joskus keskustelewansa vastustajan fanien kanssa. Toisinaan keskustelu muuttui provosoimiseksi puolin ja toisin. Kaikki informanttini kuitenkin tuomitsivat katsomoväkivallan.

Pelin jälkeen jokaisella informantilla oli omat tapansa käydä jälkipeliä. Useat heistä keskustelivat vielä seuraavana päivänä pelin tapahtumista. Tapahtumarikasta peliä voitiin puida useita päiviä. Pelin jälkeen useat informanteistani lukivat myös otteluraportit teksti-tv:stä tai Internetistä sekä lukivat keskusteluja Internetin keskustelupalstoilta. Joskus viikonloppupelin jälkipeliä käytiin pubissa tai ravintolassa, tosin se ei ollut yhdellekään informantilleni joka viikonloppuisin toistuvaa. Pelin jälkeisissä keskusteluissa pohdittiin, missä joukkue onnistui ja missä olisi vielä parantamisen varaa. Tappion jälkeen taas oli tärkeintä päästä oikeaan tunnelmaan seuraavaa peliä varten.

No sehän pyritään nollaamaan, niinku joukkuekin, mahdollisimman nopeesti. Kyllä se aina on niin mielessä, vähän silleen.. ei kirotta tähän vaiheeseen, mutta kuitenkin, kyllä se herättää sellasta huonoo fiilistä. Kyllä siinä yrittää vaan mahdollisimman nopeesti seuraavaa peliä miettimään. (M18)

Tapojen rituaalinen luonne

Informanttieni arjessa esiintyi siis erilaisia toistuvia tapoja, joista osaa voi pitää rituaaleina. Etenkin pelipäivään liittyvät tavat ovat vahvasti rituaalisia ja niihin liittyy paljon merkityksiä. Rituaalit ovat informanttejani yhdistäviä toimintoja, jotka tukevat faniutta. Informanttini kokivat rituaalit merkityksellisiksi ja niiden suorittaminen oli olennainen osa elämää. Jokaisen rituaalin suorittamisen taustalla oli jokin syy, miksi niin toimittiin. Edellä käsitellyt tavat ovat rituaaleja lisäksi siitä syystä, että niillä on suuri merkitys faniyhteisöä yhdistävänä tekijänä ja samalla ne ovat yhteisön erottautumiskeinoja.

Osan informanttieni tavoista voi käsittää siirtymäriiteiksi. Tarkoitan siirtymäriitillä nyt rituaalia, joka johdattaa ihmisen yhdestä henkisestä tilasta toiseen rituaalien kautta. Perinteisen käsityksen mukaan siirtymäriitillä on tarkoitettu seremoniaa, jossa ihminen siirtyy sosiaalisesta statuksesta toiseen. Osa siirtymäriiteistä on Lauri Hongon mukaan kerran elämässä tapahtuvia, osa myös toistuvia. Honko käyttää esimerkkinä toistuvasta siirtymäriitistä siirtymistä "arkiroolista" esimerkiksi tietäjän rooliin. (Honko 1985, siirtymäriitti.) Katson, että termiä voi käyttää myös tilanteessa, jossa ihminen siirtyy arjesta poikkeavaan sosiaaliseen tilanteeseen, kuten pelipäivänä tapahtuu. Tällaisia siirtymäriitejä ovat esimerkiksi pukeutuminen ja veikkaus, otteluennakoiden

lukeminen ja pelistä käytävä keskustelu sekä spekulointi Internetin keskustelupalstoilla.

Pukeutuminen pelipaitaan ja HPK:n asusteisiin liittyy juuri pelipäivään ja peliin lähtöön. Peliin lähtö olikin useilla informanteillani rituaalisten toimintojen sävyttämä. Näitä olivat pukeutumisen lisäksi usein esimerkiksi otteluennakoiden lukeminen Internetistä tai teksti-tv:stä, tietokonepelillä pelaaminen tai veikkaus. Siirtymäriiteillä fani pääsee ottelun tunnelmaan ja irrottautuu arjesta. Hän voi myös orientoitua siihen rooliin, jota muut fanit häneltä katsomossa odottavat. Riitin merkitystä siirtymäriittinä korostaa myös se, että esimerkiksi tiettyihin paitoihin ja huiveihin pukeudutaan ainoastaan pelipäivinä. Siten pukeutumisen merkitys on suurempi, koska se on tilanteena harvinaisempi. Michel Maffesoli (1996, 76–77) kiinnittää myös huomiota pukeutumisen merkitykseen siirryttäessä yhteisöstä toiseen. Pukeutumisella voidaan osoittaa kuulumista yhteisöön ja näin ottaa oma paikka yhteisössä. Myös tämä kertoo pukeutumisen siirtymäriittiluonteesta. Pukeutumisella valmistaudutaan peliin, mutta sen avulla myös siirretään ajatukset yhteisöön, joka jäähallilla kohdataan. Pukeutumisellessään fani voi sulauttaa itsensä osaksi faniyhteisöä.

Jos ottelu pelataan toisella paikkakunnalla, kuuluu lähtöön vielä useampia rituaaleja. Tällöin pukeutumisen merkitys korostuu, koska on tärkeää, että joukkuekin tietää omien fanien olevan paikalla. Usein myös matkustaminen toisten fanien kanssa ottelupaikkakunnalle on täynnä rituaalisia toimintoja. Vieraspelieihin tehdään ajoittain yhteisiä bussimatkoja Hämeenlinnasta ja osa informanteistani oli järjestänyt myös itse suuremmalle kaveriporukalle matkoja muille paikkakunnille. Näillä matkoilla saateen esimerkiksi kuunnella aiheeseen liittyvää musiikkia, katsoa kohtauksia vanhoista peleistä tai veikata pelin lopputulosta leikkimielisesti. Kaikki nämä toiminnot auttavat faneja siirtymään pelitilanteessa vaadittavaan keskittyneeseen mielentilaan.

Toiminnan ja rituaalien merkitys

Edellä olen kuvaillut monia erilaisia tapoja, jotka kuuluvat fanien elämään. Näiden tapojen tai rituaalien merkitys on saada elämään jonkinlainen järjestys. Niiden avulla fani käsittelee omaa faniuttaan, jakaa sitä toisten kaltaistensa kanssa sekä ilmaisee itseään ja erottautuu muista. Toiminta yhdistää faneja myös toisiinsa. Informanttini olivat äärimmäisen kiinnostuneita joukkueeseen liittyvistä asioista, joista etsittiin tie-

toa eri kanavia pitkin. Vuosien varrella tietomäärä joukkueesta ja jääkiekosta lajina oli useimmilla informanteillani kasvanut suureksi ja näin fanius toi jo hyvin paljon sisältöä elämään.

Toiminnan avulla informanttini rytmittävät elämäänsä. Toiminta tuo arkeen toistuvuutta ja sitä kautta myös turvallisuutta. Faniuden mukana jokapäiväiseen elämään tulee toimintoja, joiden ympärille arki muotoutuu. Näin fanitoiminta rytmittää myös muut faniuteen liittymättömät toiminnot, ja joskus sillä voi olla vaikutusta jopa työelämään. Kohokohtana arjessa ovat pelipäivät, joihin fanina olo huipentuu. Toiminta on myös oiva kanava faneille ilmaista itseään ja tunteitaan. Toiminnan avulla fanit voivat tuoda julki sen, mitä he kannattavat ja miksi. Toiminnan kautta informanttieni on myös mahdollista luoda uusia sosiaalisia suhteita sekä tuottaa itselle mielihyvää onnistuneiden kokemusten kautta.

Jos tarkastelen toimintaa sukupuolen näkökulmasta, ei eroja miesten ja naisten toiminnassa esiintynyt paljoakaan. Jotkin elementit, kuten veikkaus sekä teksti-tv:n merkitys, korostuivat enemmän miesten puheissa, mutta pääosin toiminta oli melko samanlaista. Sekä miehet että naiset käyttivät useita medioita tiedon etsimiseen ja kommunikointiin. Molemmat omistivat fanituotteita, pukeutuivat pelipäivisin, käyttivät rahaa faniuteensa ja kävivät vieraspelimatkoilla. Sekä miesten että naisten puheissa tuli ilmi naisten omia pelimatkoja tai miesten kesken tehtyjä vieraspelimatkoja, jotka olivat suuntautuneet eri kaupunkeihin. Suuria eroja ei myöskään ollut seurassa, jossa pelejä katsottiin. Sekä miehet että naiset kävivät katsomassa pelejä kavereiden tai perheen kanssa. Erona tässä oli ehkä se, että muutama naisinformanttini sanoi käyvänsä peleissä miesporukassa, kun taas miehistä kukaan ei sanonut lähtevänsä peeliin useamman naisen kanssa. Tämä johtuu luultavasti siitä, että naisia on silmämääräisesti yleisössä vähemmän ja siten myös monen naisinformanttini jääkiekkoon liittyvästä tuttavapiiristä suuri osa oli miehiä. Myös fan clubiin kuului sekä miehiä että naisia. Näin ollen oman aineistoni perusteella toiminnassa ja tavoissa ei ollut suurta eroa miesten ja naisten kesken. Kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä näin suppean aineiston perusteella ei voi kuitenkaan tehdä.

Fanitoiminnan merkitys arjen rytmittäjänä

Fanius rytmittää informanttien arkea monin tavoin. Vuoden kierto rytmittyy informanttien kohdalla sen mukaan, kuinka jääkiekkokausi etenee. Kausi alkaa syyskuussa ja loppuu huhtikuussa, joten vuodessa jää neljä kuukautta kauden ulkopuolelle. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että jääkiekko olisi unohduksissa nuo kesäkuukaudet. Kesä on aikaa, jolloin joukkueissa päätetään seuraavan vuoden kokoonpanosta, joten fanille on tärkeää pysyä tietoisena siitä, millaisia pelaajia joukkueen kokoonpanoon on hankittu. Heinäkuun lopussa ja elokuussa käynnistyvät jo harjoituspelit, joita seurataan joko median välityksellä tai paikan päällä. Kesä ei ole kuitenkaan niin hektistä ja vauhdikasta aikaa kuin talvi, mutta sisältää silti toimintaa jääkiekon parissa. Vuodessa ei siis jää aikaa, jolloin jääkiekko talvisesta luonteestaan huolimatta ei olisi mukana.

Kauden aikana jääkiekon merkitys arjen toiminnassa kasvaa. Pelejä myötäillen informanttini suunnittelivat aikataulunsa. Pelipäiville ei sovittu mitään muuta. Yksi informanttini pyrki jopa järjestämään työvuoronsa niin, etteivät ne mene päällekkäin pelien kanssa. Tärkeimpiä informanteilleni olivat kotipelit, joissa tuli olla paikalla, mutta myös vieraspelien seuraaminen radiosta tai televisiosta meni monien muiden askareiden edelle. Oman rytminsä jääkiekko toi myös päivärytmiin etenkin pelipäivinä, jolloin usein aamusta alkaen toimittiin illan peli mielessä. Jääkiekko tunkeutuu siis fanien elämään rytmittämällä niin vuotta, kuukautta, viikkoa kuin yksittäisiä päiviäkin.

Kysyin informanteiltani myös fanitoimintaan käytetystä ajasta. Kuinka paljon he ovat valmiita panostamaan ajallisesti faniuteen joko suoraan tai välillisesti? Fanitoiminnalla tarkoitan tässä kaikkea edellä käsittelemääni toimintaa, joka liittyy faniuden kohteeseen. Ajankäytössä oli eroja informanttien kesken, mutta selkeä linja löytyi siitä, että kauden aikana fanitoimintaan kului huomattavasti enemmän aikaa kuin kesällä. Kesällä toiminta ei ollut välttämättä päivittäistä vaan joukkueeseen liittyviä tietoja etsittiin esimerkiksi yhtenä tai kahtena päivänä viikossa. Pelien puuttuminen vaikutti tietenkin myös siihen, että aikaa fanitoimintaan ei kulu. Talvella toimintaan käytetty aika lisääntyi ja toiminta keskittyi etenkin pelipäiville. Tuolloin fanitoimintaan saattoi päivässä kulua jopa kuusi tuntia, koska jo itse peli vei yli kaksi tuntia päivästä. Päivinä, jolloin peliä ei ollut, aikaa toimintaan kului vaihtelevasti informantista riippuen tunnista kolmeen tuntia päivässä. Fan clubissa aktiivisesti toimivilla kului fanitoimintaan päivit-

täin aikaa useita tunteja, kun taas esimerkiksi informantti N31, jolla oli kotona pieni lapsi, ei välttämättä käyttänyt aikaa fanitoimintaan lainkaan päivinä, jolloin peliä ei ollut. Fan clubissa toimiminen merkitsi aktiivijäsenilleen sitä, että tekemistä riittäisi varmasti niin paljon, kuin vaan olisi energiaa tekemiseen. Jäsenet järjestelivät fanita-paamisia ja tekivät omaa lehteä ja tähän kaikkeen tarvittiin paljon tunteja, jotta ne saatiin kunnialla tehtyä. Myös se, kuinka monipuolista toiminta oli, vaikutti ajankäytön määrään. Informanttini M24, joka Internetin selailun, television katselun sekä lehtien luvun lisäksi pelasi myös tietokonepelejä, käytti toimintaan aikaa huomattavasti enemmän kuin esimerkiksi juuri yllä mainitsemani informantti N31. Informanttini olivat kuitenkin kaikki valmiita panostamaan faniuteen paljon myös ajallisesti.

Koska fanitoiminta vei etenkin fan clubissa toimivilta aikaa hyvinkin paljon erityisesti kauden aikana, osa informanteistani myönsi, että kauden loputtua he kaipaavat taukoa jääkiekosta. Varsinaista taukoa ei välttämättä tule vaan jääkiekko on silti mieles-sä ja välillä käydään katsomassa Internetistä uusimpia uutisia. Silti kesän tulo tarkoittaa sitä, että aikaa jää välillä muullekin toiminnalle, ja osa informanteistani koki sen hyvänä. Talven aikana toiminta on niin intensiivistä, että siihen tarvitsee välillä pientä taukoa, jotta jaksaa taas olla aktiivinen seuraavan kauden lähestyessä.

5. YHTEISÖLLISYYTTÄ VAI YKSILÖLLISYYDEN TAVOITTELUA?

Kaarina Nikunen (2005) on määritellyt faniuden elementeiksi yhteisön sekä itsemäärittelyn. Molemmat elementit ovat vahvasti läsnä faniudessa ja ne tulivat esille myös keräämässäni aineistossa. Informanttieni puheissa tuli voimakkaasti ilmi faniuden kautta muodostuneen sosiaalisen verkoston tärkeys sekä toisaalta faniuden merkitys omalle itselle. Faniuden kautta luodaan omaa identiteettiä, mutta samalla rakennetaan ympärille myös sosiaalista verkostoa, yhteisöä, jonka kanssa voidaan jakaa ajatuksia, ja jonka keskellä voidaan vapaasti ilmaista faniutta. Seuraavana käsittelen yhteisöllisyyttä faniudessa sekä faniuden merkitystä fanin itsemäärittelylle. Tarkastelen myös fanien erontekoa meihin ja muihin.

Yhteisöllisyys

Se [fanius] on osa mun, se on mua osa, mut sanotaan, että siihen kuuluu myös se, et oot osa muita hämeenlinalaisia, HPK:n kannattajia. Et niinkun, et vaik se, koska se on osa mua niin se tavallaan yhdistää mut sit osaks kaikkia muita HPK:n kannattajia ympäri Suomen tai ympäri maailman. Et yks tämmönen niinku kaukasi fan clubin jäsen tai HPK:n kannattaja asuu Australiassa tällä hetkellä, että, et on semmonen niinku verkko. [...] Mun mielestä se on osa yksilöä ja yksilöllisyyttä, mut tietyissä määrin myös osa sitä yhteisöä ja kaveripiiriä ja sitä, et vähän niinku erilaisilla osa-alueilla sitä niinku molempia. (M17)

[...] mulla on ihan hirveesti tuttavvia jääkiekon kautta. Sitten on myös kavereita, selasia, jotka näkee jääkiekon yhteydessä lähinnä tai niinku just peleissä ja näin, ja sitten, mutta on muutamia hyviä ystäviä, jotka on sitä kautta. Et ihan, ihan kaikkee, niinku varmaan ihan missä tahansa koulussa niin tai kun menee uuteen työpaikkaan, niin totta kai siellä saattaa muutama hyvä ystävä tulla, osa on sitten kavereita ja osa on sitten tuttavvia. Mut ihan kauhee määrä erilaisia ihmisiä nähny ja tutustunu ja, et sen se ainakin antaa, et tota saa olla ihmisten kans. (N20)

Yhteisö on yksi faniuden elementeitä. Yhteisön vaikutus tuli ilmi laajasti aineistossani, sekä haastatteluissa että keskustelupalstoilla. Informanttini saivat faniuden kautta

ystäviä ja tuttavvia, joiden kanssa he jakoivat omaa faniuttaan keskustelemalla ja käymällä peleissä. Informantit kertoivat myös kokevansa yhteisöllisyyden tunnetta peleissä muiden katsojien kanssa, vaikka kaikkia ympärillä olevia ei tunnettaisikaan. Tämä yhteisöllisyyden kokemus oli informanteilleni tärkeä asia ja sen merkitys faniudessa oli suuri.

Aineistossa tuli voimakkaasti esiin faniudesta saatujen sosiaalisten suhteiden merkitys. Kaikki informanttini olivat muodostaneet faniuden kautta sosiaalisen verkoston, jossa ajatuksia voitiin jakaa toisten kanssa. Sosiaalinen verkosto oli hyvin monimuotoinen. Jokaisella informantillani oli ympärillään oma pienempi yhteisö, jonka keskuudessa vietettiin vapaa-aikaa ja katsottiin yhdessä pelejä. Tämä yhteisö muodostui jääkiekon kautta saaduista tuttavista ja ystäväistä sekä esimerkiksi perheestä. Tiiviimmän yhteisön ylläpitävänä voimana faniuden ohella toimi henkilökohtainen suhde toisiin yhteisön jäseniin. Suurin osa yhteisön jäsenistä oli kuitenkin vain tuttavvia, joita tavattiin jääkiekon merkeissä. Tämä yhteisö oli informanteilleni tärkeä, koska sen piirissä he voivat keskustella kiinnostuksen kohteestaan vapaasti vertaistensa joukossa. Yhteisön keskellä elettiin myös tärkeät hetket peleissä ja koettiin yhdessä ilon ja pettymyksen tunteita. Yhteisön sisällä informanttini saattoivat myös ilmaista omaa faniuttaan vapaasti ilman pelkoa siitä, että ympärillä oleva yhteisö paheksuu tai kummeksuu toimintaa. Vapautta ilmaista omia mielipiteitä toisten fanien seurassa ei tule kuitenkaan ottaa itsestään selvyytenä. Erottelua meihin ja muihin esiintyy fanien keskuudessa monella tasolla.

Tiiviin yhteisön lisäksi informanttini tunsivat kuuluvansa myös laajempaan yhteisöön, joka muodostui kaikista HPK-faneista. Kaikkia yhteisön jäseniä ei tällaisessa tapauksessa tunneta. Yhteisöllisyyden tunne tuli esiin esimerkiksi peleissä, jossa kaikki HPK-fanit kannattavat samaa joukkuetta ja jokaisella on yhteinen päämäärä, joukkueen menestys. Osan informanttieni puheista kuului myös ajatus siitä, että suurempi yhteisö kattaisi kaikki hämeenlinnalaiset. Heidän ajatuksissaan Hämeenlinna kokonaisuutena on HPK:ta tukeva yhteisö. Tällaiset yhteisöt ovat melko löyhiä ja niiden ylläpitävä voima on kiinnostus samaan joukkueeseen. Kyse on siis eräänlaisista kuvitteellisista yhteisöistä, joissa toisia yhteisön jäseniä ei tunneta eikä edes tiedetä, kuinka laaja yhteisö oikeastaan on. Informanttejeni ympäröivä kuvitteellinen yhteisö erosi kuitenkin Nikusen käsittelemästä kuvitteellisesta yhteisöstä, joka oli muodostu-

nut Marco Bjurströmin ympärille. Informanttieni kuvitteelliselle yhteisölle oli todellinen pohja. Yhteisöllisen tunteen saattoi aistia peleissä, jossa kaikki HPK-fanit kannattavat ja tukevat joukkuettaan yhteen ääneen. Nikusen informanttien ympärillä ei sen sijaan ollut muita Marco Bjurström -faneja, lukuun ottamatta ehkä parasta ystävää. He eivät myöskään olleet tietoisia, missä toisia faneja voisi tavata. He siis kuvittelivat ympärilleen suuremman yhteisön, johon kuuluivat, vaikka eivät koskaan olleet yhteyksissä toisiin faneihin. Tämä yhteisö oli Nikusen informanttien ajatuksiin muodostunut lähinnä median tekstien perusteella. (Nikunen 2005, 289, 330.)

Myös Internet on luonut uudet rajat yhteisöllisyyden tunteelle. Internet mahdollistaa kommunikoinnin ihmisten välillä välimatkasta riippumatta ja näin Internetin kautta voi syntyä yhteisöjä jonkin tietyn teeman tai aatteen ympärille. Hyvä esimerkki faniyhteisöstä, joka on lähes riippuvainen Internetistä, on Katja Laitisen tutkimat Tori Amos -fanit. Amosin fanit ovat luoneet satoja fanisivustoja, joilta saa melko luotettavaa ja ajantasaista tietoa faniuden kohteesta. Keskustelu on sivustoilla vilkasta ja fanit tuntevat muodostavansa yhteisön, vaikka he eivät olekaan fyysisesti välttämättä yhteydessä toisiinsa. Laitinen kutsuu tätä mielikuvayhteisöksi (imagined community). Internetin fanisivuista ja keskustelupalstoista onkin tullut yhteisöllisydentunteen kautta jopa Amos-kultin keskiö. (Laitinen 2003, 44–46.)

Itse huomasin informanttieni kohdalla, että heille tärkeämpää oli yhteisöllisyys, joka konkretisoitui jäähallissa pelissä tai omassa ystäväpiirissä. Myös yhteisöllisyyden tunne, jota koettiin esimerkiksi pelimatkoilla, oli heille tärkeämpää kuin Internetin kautta saavutettu yhteisöllisyys. Internetin keskustelupalstat tulivat haastatteluissa ilmi lähinnä kommunikointikeinona sekä informaationlähteinä eikä kukaan informanteistani maininnut tuntevansa yhteenkuuluvuudentunnetta erityisesti Internetissä keskustelevien fanien kanssa. Enemmänkin nämä kaukaa HPK:ta tukevat fanit, joiden kanssa he keskustelivat Internetissä, kuuluivat laajempaan yhteisöön, joka kattoi kaikki HPK-fanit.

Vaikka suuri osa faniuden kautta muodostetuista sosiaalisista suhteista oli tuttavuus-suhteita, oli useilla informanteillani myös ystäviä, jotka olivat faniuden mukana tulleet. Informanttini näkivät heitä myös pelien ulkopuolella, ja vaikka jääkiekko ja HPK-fanius yhdistikin heitä, ei se ollut enää ainoa asia, mistä puhuttiin vapaa-ajalla. Fa-

niuden kautta saatiin siis myös syvempiä sosiaalisia suhteita. Informanttini N31 kertoi myös, että hän löysi aviomiehensä jääkiekon kautta, yhteisellä pelimatalla.

Fan clubin merkitys

HPK:lla on oma fan club Ritarikunta ja informanteistani seitsemän kuului siihen haastatteluhetkellä. Kolme informanttiani ei kuulunut fan clubiin (M40, M18, N35). Kahdella heistä (M40, N35) joku perheen jäsenistä kuului fan clubiin ja he tiesivät sitä kautta toiminnasta. Informantti M18 oli miettinyt fan clubiin liittymistä, mutta ei ollut vielä nähnyt, että siitä hyötyisi tarpeeksi, jotta siihen kannattaisi liittyä. Fan clubiin kuuluvista informanteistani viisi oli aktiivisesti mukana fan clubin toiminnassa ja kaksi kuului fan clubiin lähinnä passiivisena jäsenenä.

Fan clubin merkitys informanteilleni vaihteli. He kokivat fan clubin yhteisöllisyyden tuojana, koska se järjestää tapahtumia ja pelaajatapaamisia sekä julkaisee lehteä. Etenkin informanteistani he, jotka toimivat aktiivisesti fan clubissa, kokivat toiminnan tuovan heille uusia sosiaalisia suhteita sekä tunteen kuulumisesta johonkin suurempaan ryhmään. Toiminnallaan informanttini kokivat tukevansa joukkuetta sekä samalla yhdistävänsä hajanaista fanijoukkoa. Haastatteluhetkellä fan clubiin kuului parisataa jäsentä ja toiveissa oli, että joukko jatkaisi kasvuaan tulevina kausina. Fan clubiin kuulumisen ei kuitenkaan ollut ehdotonta, jotta voi olla fani. Kaikilla fan clubissa toimivilla informanteillani oli myös fan clubista riippumaton lähipiiri, jonka kanssa faniutta jaettiin. Fan club oli lähinnä lisä, jonka kautta sai toimia HPK:n hyväksi.

Informanteistani he, jotka eivät kuuluneet fan clubiin, kuuluivat johonkin muuhun ryhmään, jonka kanssa kokemukset peleistä jaettiin. Informanteistani M40:llä sekä N35:llä ryhmä koostui tuttavista, jotka oli saatu HPK:n tai työn kautta ja myös perheellä oli heidän kohdallaan suuri vaikutus. Molemmat jakoivat faniuden perheenjäsenten kanssa. Informantti M18 puolestaan katsoi pelejä tiiviissä kaveriporukassa, jonka kanssa tehtiin myös vieraspelimatkoja kauaskin. Myös hänellä oli mukana ryhmässä perheenjäseniä. Näillä kolmella informantilla oli siis hyvin tiivis ryhmä ympärillä ilman fan clubiakin.

Fanius osana identiteettiä

On fanius mun mielestä aika iso osa mun identiteettiä. Et kyl mä uskon, et kaikki mun sukulaiset, ystävät väkisinkin tietää mun faniudesta, koska niinkun se tulee tosi omituisissa paikoissa esille, niinkun, se on semmonen helppo... Siitä puhuu esimerkiks aika paljon ja niinkun tietysti aina vähän värväämässä, et lähtekää halille tai tulkaa peliä kattoon tai semmosta. [...] Et kyl HPK pyörii mun ajatuksissa silleen niinku ihan tiedostamatta, et mä ajattelen monia asioita HPK-lähtösesi. Mä mietin niinkun asioita, että mitkä asiat HPK:ssa vaikuttaa mun elämään, mitkä asiat mun elämässä vaikuttaa HPK:hon. Se mun mielestä näkyy melkein joka asiassa, et, et se tulee esiin asenteissa ja kaikissa tosi pienissäkin asioissa. (M17)

Itsemäärittely on yksi faniuden elementeistä. Fanius on keino rakentaa omaa identiteettiä, omaa yksilöllisyyttä. Faniuden avulla ihminen voi erottautua muista ja sen kautta voidaan myös ilmaista itseä. Fanius on näin ollen hyvin yksilöllinen asia, joka on jokaiselle fanille hieman erilainen. Faniuden kautta on mahdollista myös muodostaa oma sosiaalinen piiri, jonka jäsenten kesken tunnetaan voimakasta yhteisöllisyyttä. Fanius on siis sekä yhteisöllistä toimintaa että osa yksilöllistä projektia, jossa kuva omasta itsestä muodostuu. Fanius ei ole kuitenkaan koskaan koko identiteetin perusta, mutta se voi olla hyvin tärkeänä osana henkilön identiteettiä (Saresma & Kovala 2003, 14).

Fani antaa auktoriteetin faniuden kohteille, joita Lawrence Grossberg kutsuu panostuskohteiksi. Fanit antavat panostuskohteiden organisoida emotionaalista elämäänsä ja omakuvaansa, ja siten panostuskohteet luovat fanien identiteettiä. Jos panostukset pirstoutuvat, eli jos faniuden kohteeseen ei tunneta enää kiinnostusta tai jos panostetaan liian moneen kohteeseen, fanin identiteetti pirstoutuu. Fanin ei tarvitse uskoa sokeasti mihinkään panostuskohteeseen, mutta hän ei voi luopua siitä, koska sen avulla rakentuu kartta hänen arkielämästään ja minuudestaan. (Grossberg 1995, 44–45.) Faniuden kohde vaikuttaa faniin myös itsetunnon kautta. Jos joukkue menestyy, fanin itsetunto kohenee voittoisan joukkueen kannatuksen myötä. Sama voi toimia myös päinvastoin. (Wann 1997, 231.) Koska faniuden kohteella on vaikutusta fanin itsetuntoon, kertoo se myös siitä, että fanius on vahvasti läsnä fanin identiteetissä.

Suurin osa informanteistani koki, että fanius on heille jo osa identiteettiä. Tämä tuli

haastatteluissa selvästi esiin monen informanttini kohdalla. He puhuivat faniudesta osana itseään ja elämäänsä. Suurimmalle osalle heistä fanius oli myös asia, joka pysyy aina elämässä, vaikka muut asiat vaihtelisivatkin. Fanius tuli esiin usein myös heidän arkipuheissaan ja näkyi esimerkiksi kodin sisustuksessa. Yhdeksällä informantillani oli vahva fani-identiteetti, jota vahvistivat monet jääkiekon kautta muodostetut sosiaaliset suhteet. Kaikilla fanius ei ollut niin voimakkaasti läsnä itsemäärittelyssä kuin toisilla, mutta kaikilla fanius kuitenkin vaikutti taustalla elämään. Nuorin informanttini oli vasta lähinnä rakentamassa itselleen fani-identiteettiä. Fanius oli osana hänen elämäänsä ja osa hänen kavereistaan kuului HPK-faniyhteisöön, mutta hänellä side joukkueeseen ei ollut vielä niin vahva kuin muilla. Tämä on kuitenkin luonnollista, kun ottaa huomioon hänen ikänsä.

Informanttini olivat ylpeitä faniudestaan ja he halusivat näyttää faniutensa myös muille ihmisille. He eivät kokeneet faniuttaan asiaksi, jota olisi tarvinnut piilotella. Ylpeys omasta faniudesta oli seurausta onnistuneesta itsemäärittelystä, jota ympärillä oleva yhteisö tuki. Joukkueeseen oli sitouduttu voimakkaasti eikä siitä luopumista voitu kuvitellakaan. Poikkeuksen tästä teki nuorin informanttini, jolle suosikkijoukkueen vaihtaminen ei olisi ollut mahdotonta. Muille yhdeksälle informantilleni fanius oli asia, joka tuli esiin arkipäivässä ja josta kaikki läheiset ihmiset tiesivät. Informanttejani fanius ikään kuin leimasi positiivisessa mielessä arkipäiväisessä toiminnassa. Kuten edellisessä luvussa tuli ilmi, fanitoiminta ohjasi useimpien informanttien ajankäyttöä ja viikon toimintoja.

Erottelu meihin ja muihin

Lawrence Grossberg (1995) kirjoittaa faniuden yhteydessä elämän tunneulottuvuuteen liittyvästä affektista ja affektien merkityksestä faneille. Jokainen ihminen kokee asiat eri tavoin ja jokaiselle ihmiselle eri asiat ovat merkityksellisiä. Jo yhdellä ihmiselläkin sama kokemus voi muuttua suuresti, jos mieliala tai tunteet muuttuvat. Affektiiviset suhteet heijastavat mielihyvää ja merkityksiä eri tavoin. (Grossberg 1995, 41.)

Affektin tärkeys ei johdu sen sisällöstä, vaan sen vallasta suhteessa eroon, sen voimasta panostaa ero. Affekti luo tapoja, joilla erilaisista eroista tulee tärkeitä. Affekti mahdollistaa sen, että tietyillä eroilla, esimerkiksi sukupuolella tai ammatilla, on enemmän merkitystä identiteetin ilmaisijana kuin joillain toisilla eroilla. Panostaes-

saan tiettyihin eroihin fanit jakavat kulttuurisen maailman meihin ja muihin. Eri elämänvaiheessa panostusten kohteet voivat muuttua ja tällöin myös hierarkkiset suhteet erojen sisällä voivat vaihtua. Toisesta erontekijästä tulee tärkeämpi kuin toisesta. Joillakin fanina olo saa suunnattoman merkityksen ja siitä tulee tärkeä osa identiteettiä, tärkeä erontekijä. Toisille taas se antaa elämään ja identiteettiin väriä, mutta siitä ei tule hallitseva osa identiteettiä. Näin ollen fanina olo on pinnallinen erontekijä. (Grossberg 1995, 43–44.)

Omissa informanteissani oli sekä niitä, joille fanius oli tärkeänä osana identiteettiä, että niitä, joiden elämään fanius antoi väriä, mutta joilla se ei ollut hallitseva osa elämää. Etenkin informanttini N31 sekä N13 edustivat tätä viimeksi mainittua, mutta eri tavoin. Informantti N31 oli aiemmin ollut hyvin vahvasti mukana HPK:n toiminnassa ja siten fanius oli ollut tärkeä osa identiteettiä. Elämän panostuskohteet kuitenkin muuttuivat hänellä suuresti lapsen synnyttyä ja työelämän tiivistyttyä. Faniuteen ei ollut enää mahdollista panostaa niin paljon, vaan perhe ja työ olivat ensisijaiset panostuskohteet. Näin faniudesta tuli elämän ja identiteetin pienempi osa. Se ei enää hallinnut identiteettiä. Informanttini N13 puolestaan oli ollut nuoren ikänsä vuoksi fani vasta lyhyemmän aikaa eikä hän ollut niin sitoutunut joukkueeseen kuin muut informanttini. Hänelle fanius toi väriä elämään, mutta ei ollut vielä muodostunut osaksi identiteettiä.

Erottelu meihin ja muihin esiintyy fanipiireissä monessa eri tasossa. Fanit tekevät eroa ihmisiin, jotka eivät ole saman asian faneja. Fanit haluavat erottautua heistä etenkin tilanteessa, jossa sillä, että on fani, on erityisesti merkitystä. Tällainen tilanne omien informanttieni kannalta oli pelitilanne. Erottelu on selkeintä eri joukkueiden fanien kesken. Informanteilleni tällaisessa tilanteessa kaikki HPK:n kannattajat kuuluivat meihin ja toisen joukkueen kannattajat olivat automaattisesti muita, vastustajia. Tällöin kyse on juuri edellä mainitsemastani affektiivisestä panostuksesta faniuteen. Fanilla on affektiivinen suhde joukkueeseen ja siihen panostaminen tekee eron ihmisiin, joilla on eri panostuskohde.

Erottelu ei kuitenkaan tapahdu ainoastaan eri joukkueiden fanien välillä. Monet informanttini pitivät tärkeänä sosiaalista verkostoa, joka koostui toisista faneista, mutta informanttini puheista kuului myös tietynlainen arvotus muita HPK:n faneja kohtaan. Kaikkia faniuden muotoja ei hyväksytty tasavertaisiksi ja esimerkiksi nuorten tyttöjen

faniutta pidettiin vähempi arvoisena. Useampi informanttini puhui nuorempien tyttöjen faniudesta huvittuneena.

[...] päätä pudistellen kattoo, kun ne kiljuu siellä, siellä jotain, että, että... Yrittää kannustaa... Se on ihan eri jos yrittää kannustaa, mut jos huutaa pelaajan nimee, et sä oot ihana tai jotain tämmöstä, niin onks se niinku niin paljon siihen lätkään liittyvää sit ollenkaan. Et kyl sitä välillä aina katon, että mitäköhän noi täällä tekee. Että tota, voitteko mennä jonnekin muualle kiljumasta tai kannustaa ihan kunnolla. Et tota, tietysti se kuuluu varmaan siihen ikään sitten varmaan, mutta tota noin on se aika, aika hölmöö sitten kuitenkin niinku sitten mennään pyytää nimmareita siellä kauheesti ja sitten kysytään pelaajalta, että hei, kukas sä oot. Et ei niinku sen vertaa seuraa, että tota tietäs, että kuka on tai sit varsinkaan et tajuu siitä lajistta mitään. Siis tietysti jostain on aloitettava ja opeteltava ja näin edespäin. (N20)

Informanteille oli tärkeää myös mainita, että on ollut joukkueen fani jo ennen joukkueen menestystä. Niin sanotut glory hunterit eivät kuuluneet monenkaan informanttini mukaan samaan kategoriaan heidän kanssaan. Tästä näkökulmasta katsottuna faniyhteisö ei ole verkosto, jossa fani voi olla oma itsensä vaan myös sen sisällä tapahtuu arvostelua ja kummeksuntaa toisia faneja kohtaan. Epäluuloja toisten faniutta ja sen muotoja kohtaan esiintyy myös pienemmän faniyhteisön sisällä. Nämä erottelut faniyhteisön sisällä puolestaan kuvastavat Grossbergin ajatusta pinnallisesta erottelusta ja faniudesta identiteetin määräävänä tekijänä. Osalle faneista fanius antaa identiteetille väriä ja toisille fanius on identiteetin tärkeä osatekijä. Tämä tekijä voi olla erottelun syynä faniyhteisön sisällä. Fanit, joille fanius on identiteetin tärkeä osatekijä, eivät pidä faneja, joiden identiteettiin fanius antaa vain väriä, oikeina faneina. Näin jotkut "tosifaneiksi" itsensä kokevat tekevät erottelun meihin ja muihin faniyhteisön sisällä.

Yhteisöllisyydestä yksilöllisyyteen

Kuten edellä tuli ilmi, fanius on osa informanttieni identiteettiä ja tuo siten heille yksilöllisyyttä. Kuitenkin myös yhteisöllisyys on heille tärkeää. Erityisen merkityksellinen yhteisö informanteilleni oli lähipiiri, jonka kanssa pelejä seurattiin ja joiden keskuudessa saattoi tuoda ilmi omia ajatuksia ja tunteita faniudestaan. Yhteisöllisyys ja itsemäärittely ovat myös vahvasti riippuvaisia toisistaan. Yhteisö vaikuttaa fanin iden-

titeettiin voimakkaasti, koska fani saa yhteisöltä tukea omille ajatuksilleen ja faniudelleen. Tämä puolestaan vaikuttaa vahvistavasti fanin identiteettiin. Faniuden tuoma yksilöllisyys voi tuntua fanista joskus myös leimaavalta. Yhteisön vahvistamaa fani-identiteettiä ei kuitenkin tarvitse piilotella tai salata vaan sen voi vapaasti tuoda julki myös muille. Erilaisuus voi Nikusen mukaan kääntyä voimaksi, jos sen voi jakaa faniyhteisön kanssa. (Nikunen 2005, 331–332.)

Kun vertailen informanttieni puheita, niissä tulee ilmi eräänlainen jatkumo. Monien perheettömien ja alle 25-vuotiaiden informanttieni puheissa korostuu faniuden yhteisöllinen puoli. Kun heitä vertaa heitä vanhempiin informantteihin, voi todeta, että iän ja faniuden pitkittymisen myötä faniudesta tulee enemmän osa omaa identiteettiä ja yhteisöllisyyden merkitys vähenee. En tarkoita tällä sitä, että yhteisöllisyys ja sosiaaliset suhteet eivät olisi merkityksellisiä kaikille informanteilleni, mutta nuorempana sosiaalisten suhteiden ylläpidolla ja yhteisöllisyyden tunteella on faniudessa suurempi merkitys. Myöhemmin otteluissa käydään ja faniutta ylläpidetään lähinnä oman itsen takia eikä uusia sosiaalisia suhteita välttämättä enää pidetä niin tarpeellisina. Faniudesta tulee näin leimallisesti osa itseä.

Perheellinen ja työelämässä mukana oleva informanttini kommentoi esimerkiksi yhteisöllisyyden merkitystä seuraavasti:

Kyllä yhteisöllisyys ehkä kuitenkin niinku, miten sen sanois, korostaa sitä tai parantaa tunnelmaa, tietysti se et katotaan Hämeenlinnassa pelejä niin siellähän kaikki on HPK:n puolella, mut sit jos me lähetään kattoo vaikka jonnekin muualle peliä niin ehkä se on kuitenkin kivompi mennä sitte tämmösessä porukassa, jossa kaikki on sitte saman joukkueen kannattajia. [...] Kyl se mulle on kuitenkin ehkä enemmän se yksilöllinen tai siis tämmönen niinku oma juttu. Että et ku se porukassa oleminen se on kuitenkin hyvin pientä verrattuna siihen et mä katon sitä oman perheen kanssa tai ittekseni seuraan. (N31)

Yhteisöllisyyden tunnetta kokevat varmasti kaikki informanttini yhtä lailla, mutta nuorempien puheissa yhteisöllisyys korostuu enemmän, kun taas vanhempien informanttieni puheiden keskiössä on oman faniuden yksilöllisyys.

Eroa yhteisöllisyyden tunteessa tai fani-identiteetin rakentumisessa sukupuolten välil-

lä en informanttien kohdalla huomannut. Yhteisöllisyys oli tärkeää molemmille ja sama jatkumo yhteisöllisyyden merkityksen vähenemisestä ja yksilöllisyyden lisääntymisestä ilmeni sekä miehillä että naisilla. Jos aihetta tarkastelisi lähemmin laajemman aineiston valossa ja tutkisi faniuden muutosta ajan myötä, voisi miesten ja naisten välillä olla eroja siinä, millaiseksi fanius iän myötä kehittyy ja millaisen sijan elämässä se saa.

6. FANIUDEN MERKITYS

Mitä fanius antaa?

Mikä saa ihmiset kannattamaan yhtä joukkuetta ja sitoutumaan siihen hyvinkin tiiviisti? Mitä tällaisesta joukkueelle antautumisesta saa itselle? Kysymys on vaikea ja monet informanttini sanoivat, että vastausta siihen oli hankala antaa. Haastatteluiden kautta kuitenkin löytyi selkeitä aihepiirejä, jotka toistuivat useiden informanttien puheissa. Informanttieni oli kuitenkin usein vaikea pukea tunteitaan sanoiksi. Yksi informanttini kuvasikin omia ajatuksiaan seuraavasti kysyessäni häneltä siitä, mitä fanius on hänelle antanut.

Se on ihmeellinen juttu. Mä oon sitä miettiny pitkän aikaa, että pitäis johonki psykologin testeihin mennä, että mikä, mikä siinä sitte oikein on. Et minkä takia mä meen tonne hallii ja täriseä jännityksestä ja syön kynnet ja et, mikä siinä on ja mitä mä siitä saan, mut et kyllä se siis vaikee sitä on sanoo. Se on niin käsittämättömän hieno tunne, jos sieltä voitto tulee, et sitä on niinku Euroopan omistaja ja jonkinnäkönen tyytyväisyys siitä sitte tulee, että mun joukkue voitti. (M47)

Turvallisuutta, yksilöllisyyttä, yhteisöllisyydentunnetta

Luvussa neljä pohdin fanien toimintaa faniuden elementtinä. Toiminnan kautta informanttini saivat itselleen paljon, koska toiminta oli merkityksellistä; fani tukee toiminnallaan suosikkiseuraansa ja näin osa informanteistani tunsivat yhteenkuuluvuutta seuransa kanssa. Toiminnan kautta he saattoivat tukea omaa faniuttaan ja omaa itsetuntoaan. Toiminta toi myös turvallisuutta elämään rytmittämällä arkea ympäri vuoden.

Myös yhteisöllisyyden ja itsemäärätelyn merkitys oli suuri informanteilleni. Kuten jo luvussa viisi tuli ilmi, faniudella on merkitystä oman identiteetin rakentumisessa sekä sosiaalisten suhteiden luomisessa. Faniuden kautta voidaan luoda omaa identiteettiä tai tuoda siihen väriä. Faniuden avulla voidaan myös erottautua muista ja vahvistaa näin omaa yksilöllistä omakuvaa. Faniuden myötä muodostuu ympärille myös yhteisö, jossa voidaan jakaa tunteita, joita joukkueen menestys tai menestymättömyys herättää. Yhteisön keskellä fani voi ilmaista ajatuksiaan faniuden kohteesta va-

paammin, koska ympärillä olevat ihmiset tietävät hyvin, mistä on kyse. Yhteisöllisydentunne tuo fanille myös mielihyvää, koska kuuluminen suurempaan ryhmään koventaa itsetuntoa ja omaa fani-identiteettiä. Molempien elementtien, yhteisön ja itsemäärittelyn, merkitys on suuri, kun arvioidaan sitä, miksi informanttini ovat yhä faneja. Oman identiteetin osasta sekä yhteisöllisyyden tunteesta on vaikeaa, ellei lähes mahdotonta luopua.

Yhteisöllisyys eli tunne kuulumisesta ryhmään ja siihen liittyvät perhesuhteet olivat myös Daniel L. Wannin määrittelemiä motivaation lähteitä faniudeksi tulossa (1997, 329). Osittain siis samat asiat pitävät yllä faniutta kuin mitkä alun perin toivat ihmisen faniksi. Myös itsetunto oli yksi motivaation lähde faniuteen, joten sen yhteys oman identiteetin rakentumiseen on myös selvä. Jos fanius on pienikin osa identiteettiä, onnistumiset faniuden saralla kohottavat myös itsetuntoa.

Edellisten lukujen perusteella fanius tuo informanttieni elämään rytmiä ja sitä kautta turvallisuutta. Faniudesta informanttini ovat saaneet lisäksi sosiaalisia suhteita, yhteisöllisyyttä sekä oman identiteetin rakennuspuita. Näiden lisäksi aineistosta nousi esiin myös muita seikkoja, joita käsittelen seuraavissa alaluvuissa.

Oppia elämän eri aloille

Informanttieni mukaan yllä esiteltyjen seikkojen lisäksi faniudesta voi myös oppia. Fanius opettaa toisten arvostamista, itsensä hillitsemistä, kärsivällisyyttä sekä sosiaalisia taitoja. Fanius vie fanin myös etsimään monipuolista tietoa eri maista tulleista pelaajista ja heidän entisistä joukkueistaan tai HPK:sta lähteneiden pelaajien nykyisistä joukkueista. Tätä kautta yksi fani kertoi parantaneensa kielitaitoaan. Kielitaito kohenee myös keskustelun kautta, kun fanit osallistuvat toisten maiden joukkueiden keskustelupalstojen keskusteluihin. Toinen informanttini kertoi puolestaan oppineensa paljon muista kulttuureista sekä maista juuri etsiessään taustatietoa HPK:n uusista pelaajista. Jalkapalloa paljon seuraava informantti sanoi, että erityisesti jalkapallon kautta hän oli oppinut enemmän esimerkiksi maantiedosta kuin koulussa. Yksi informanttini oli analysoinut oppimaansa myös hieman pidemmälle. Hän näki, että hän on oppinut jääkiekosta taitoja, esimerkiksi johtamisoppia, joita voi käyttää työpaikallaan.

[Jääkiekosta saa] tommosta positiivista jatkuvuutta ja elämyksiä, jälkijupinaa on, mutta ne menee, menee tota tietyt menee ohi. Et kyl sieltä tosi paljon niinku on saanu. [...] Siin on vähän semmosta kentällisajattelua tullu kaikkeen semmoseen. Meillä tietysti koulutuksessa enemmän tätä tiimityöskentelyä koko ajan, meillä niinku tehtaalleki. Se sivuaa niin paljon tätä, ja sieltä saa niitä hyviä kiksejä mitä voi, kikkoja, ku seurailee valmentajan toimintaa että... Se on semmosta asennetta, tahtoo ja motivaatioo, mitä tarvii tietyissä paikoissa, tiukoissa paikoissa justii. Joku tilanne päällä, että paperikone pitää saada tiettyyn aikaan tuotantoon, et nyt on kii-re ja ketä sinne valkkaa ja semmoset ykköskentän kaverit voi heittää, mennä oh-jaa niitä sinne paikan päälle, kehen luottaa. (M40)

Elämyksiä

Jo yks pelikin tarjoo hirveesti semmosia kaikenlaisia tunteita ja elämyksiä, että, et varmaan niiden elämyksien takia [on fani]. Et on ylämäkiä ja alamäkiä ja saa jännittää ja tuntee joskus, joskus oikeen hirveesti vituttaa ja sit kuitenkin on sit hirveesti niitä hyviä hetkiä, niinkun mitä, niinkun mistä voi iloita, et onneks oon kerholainen, että ei, ei semmosta niinku glory hunter toimintaa, et niinkun et ois fani vaan hyvinä hetkinä tai hakis vaan niitä hyviä elämyksiä, mutta, mut mut... Et just se, et kun tulee niitä molempia, et on sellasta vuoristorataa, niinku tulee hyviä ja huonoja fiiliksiä ... Niinku et tulee niitä huonoja fiiliksiä niin ne hyvät fiilikset tuntuu tavallaan tosi hienoilta. Sit tuntuu, et on sen seuran kanssa, on osa sitä seuraa niissä fiilikissä. Et on niinku, et ne, HPK:n voitto koskettaa itseensä, et voi tavallaan tuntee, et on mukana siinä voitossa ja jakaa sen voiton, että, et niinku jakaa sen hyvän fiiliksen, mikä jostain maalista tulee tai jostain taklauksesta... Siinä niinku käydään hirvee määrä erilaisia tunteita läpi ja... Et varmaan niiden takia. Ja sit tietysti niinku, jääkiekko mulle hirveen, niinku on mun mielestä hirveen hieno laji. Et mä tykkään jääkiekosta, et kun sitä niinku tavallaan koko aika oppii paremmin ymmärtään. (M17)

Informanttini olivat kiinnostuneita sekä HPK:sta että jääkiekosta monipuolisesti. He eivät käyneet peleissä pelkästään katsomassa pelaajia tai hakemassa kokemuksia. Heille peleissä käynti oli yhdistelmä sosiaalisia suhteita, jääkiekon viehätystä, pelin seuraamista sekä tunnelmaa. Yhdessä nämä kaikki tekijät muodostivat jokaisesta pelistä myös elämyksen, josta jokainen informanttini sai voimaa ja intoa omaan fa-

niuteensa. Elämys ei fanille siis synny pelkästä pelistä tai omasta joukkueesta, vaan elämys syntyy useasta eri elementistä ja erityisesti faniuden kohteeseen liittyvästä tunnesiteestä. Juuri tiivis tunnelataus tekee seuraamisesta merkityksellistä.

Käsitellessäni fanien erontekoa meihin ja muihin, esittelin Lawrence Grossbergin määritelmää affektista. Affekti liittyy tiiviisti myös elämyksiin, joita HPK ja jääkiekko informanteissani herättää. Affektia on Grossbergin mukaan siis se, mikä antaa kokemukselle ”väriä”, ”sävyjä” tai ”tuntumaa” (Grossberg 1995, 41). Affektiivisuus on faneille sitä, mikä tekee elämyksestä merkityksellisen ja erityisen. Faneille panostaminen kiinnostuksen kohteeseen, johon heillä on affektiivinen suhde, ei ole yksipuolista panostamista vaan vastavuoroista. Grossbergin mukaan faniuden kohteeseen panostaminen lisää fanin toimintakykyisyyttä ja tuo lisää energiaa kuluttavassakin tilanteessa. Fanin energiapanostus tulee fanille takaisin lisääntyneenä toimintakykyinä ja voimaantumisen tunteena toisin kuin tavallisella kuluttajalla. Kuluttajalla panostus voi viedä energiaa ja aiheuttaa väsymyksen tai uupumuksen tunnetta. Panostuksesta tulee fanille olo, että hän hallitsee omaa elämäänsä ja on yhä hengissä. Fanius antaa myös elämälle väriä. (Grossberg 1995, 50.)

Voimaantumisen tunne on samanlainen kuin Daniel L. Wannin mainitsema positiivinen stressi, joka on yksi motivaation lähde tullessa faniksi (1997, 329), tai Mihaly Csikszentmihalyin (1990) käyttämä termi flow, optimaalinen kokemus, jota käsittelem tarkemmin seuraavassa alaluvussa. Voimaantumisen kokemus on siis läsnä sekä faniksi tulossa että fanina olossa. Informanttieni haastatteluissa tuli ilmi, että faniuden kautta koettiin voimakkaita tunteita ja fanius antoi elämyksellisyyden kautta energiaa ja voimaantumisen tunnetta. Affektiivinen suhde HPK:hon oli siis hyvin voimakas. Faniuteen oltiin valmiita panostamaan myös tunteen tasolla ja fanius oli siten oiva ilmaisukanava tunteille. Peleissä tunteita sai tuoda julki, olivat tunteet sitten negatiivisia tai positiivisia. Tunteiden purkaminen pelitilanteessa lisäsi myös fanien hyvinvointitunnetta.

Faneille peleihin meno ei kuitenkaan ole vain elämysten hakemista vaan peleissä käydään aidosta kiinnostuksesta lajia ja joukkuetta kohtaan. Jääkiekon kautta saadut elämykset ovat kuitenkin tärkeä osa faniutta ja elämyksistä fanit saivat voimaa jatkaa faniuttaan. Tunteiden kirjo on faniudessa läsnä hyvin voimakkaasti ja nämä tunteet

tulevat juuri pelielämysten kautta. Fani kokee pelissä sekä mielihyvän tunteita että katkeraa pettymystä, molempia usein saman pelin aikana. Tunteet ovat niin voimakkaita, että osa informanteistani sanoi pelitapahtumien olevan ainoa pelin aikana ajateltava asia.

Vaikka HPK-fanina olo ei ole riippuvainen saaduista elämyksistä, on elämyksien merkitys faneille kuitenkin suuri. Hallin tunnelman merkitys tuli jokaisessa haastattelussa jotenkin esille. Jos tunnelma pelin aikana on hyvä, vaikuttaa se niin faneihin kuin pelaajiinkin. Tiivis tunnelma katsomossa edesauttaa myös voimakkaan elämyksen saamista. Pelielämys on haastattelujen mukaan yksi niistä tärkeistä asioista itse lajin ja joukkueen ohella, jotka vetävät faneja peleihin paikanpäälle. Informanttini halusivat kuitenkin erottautua elämishakuisuudessaan tavallisista katsojista, jotka yhtenä iltana voivat istua teatterissa ja toisena jääkiekkopelissä ja suhtautua molempiin samanlaisena viihteenä. He painottivat sitä, että peliin ei mennä vain elämyksen vaan jääkiekon vuoksi.

No siis tota, se on lähinnä siis HPK:ssa tietysti se oma joukkue, mut parasta on olla siis kotipelissä ja sillon, kun siellä on kunnan tunnelma, niin se koko kokonaisuus. Ei mikään yksittäinen asia vaan se, et siinä on se oma joukkue pelaamassa, hyvä matsi, hyvä tunnelma, ehkä vastustajan faneja, jotka myöskin tuota noin yrittää ainakin luoda tunnelmaa, huutaa siellä myös ja niin edespäin. Semmonen, kun on fiilis ihan katossa katsomossa ja kentällä. Se on ihan parasta, kun on tosi hyvä meininki molemmissa ja se on vähän sellanen, et ei sitä oo missään muualla, sellasta tunnetta, mikä siinä on. [...] Et, et ehkä se on silleen tota, et jääkiekko on parhaimmillaan, kun myös katsomossa on tota noin se tunnelma hyvä ja ihan täysillä mukana siinä, mut ei se nyt pelkästään se taas sitte riittäis, et ei se oo se, että tota noin pelkästään missä tahansa katsomossa, kun on hyvä tunnelma, vaan se on se... Se on ihan erilainen, kun on oma joukkue, jota kannustaa. (N20)

Osa informanteista myönsi myös, että jos peleissä olisi hiljaista ja katsomossa ei olisi tunnelmaa, voisi peleissä käynti jäädä vähemmälle ja pelejä tulisi seurattua enemmän televisiosta. Tunnelmalla ja elämyksellisyydellä on siis tärkeä osa peleissä käymiseen.

Flow – optimaalinen kokemus

Aineistostani nousi esiin edellä käsiteltyjen seikkojen lisäksi yksi olennainen asia, joka antaa informanttieni faniudelle pontta ja voimaa jatkaa fanitoimintaa. Se on optimaalinen kokemus, flow, jonka huomasin olevan informanteilleni totta. Flow'ta määritelleen Mihaly Csikszentmihalyin (1990) mukaan flow on tila, jossa ihmisen tietoisuuteen virtaava informaatio on tavoitteiden mukaista eikä se ole ristiriidassa yksilön tavoitteiden ja ajatusten kanssa. Tällaisessa tilassa yksilön ei tarvitse kantaa huolta tai asettaa kyseenalaiseksi omaa riittävyttään. Koska yksilö saa flow'n myötä myönteistä palautetta ja positiivista energiaa, se vahvistaa yksilöä ja vapauttaa energiaa tarkastelemaan ympäristöä tavoitteiden saavuttamiseksi. Koska ristiriitaa itsen kanssa ei ole eikä miltään täydy puolustautua, ihminen voi vapaasti keskittyä tavoitteidensa toteuttamiseen ja tarkkaavaisuuden hallintaan. Flow'n tarjoamaan iloon vaaditaan syvää keskittymistä asiaan. (Csikszentmihalyi 1990, 70–71.)

Kuten jo aiemmin tuli ilmi, informanttini käyttivät faniutta toisaalta yhteisöllisen tunteen saavuttamiseen ja toisaalta oman itsen kartoittamiseen ja vahvistamiseen. Flow'n myötä nämä faniuden molemmat puolet saavat selityksensä. Csikszentmihalyin mukaan flow'n seurauksena itsen järjestys on aiempaa kompleksisempi, mikä on seurausta kahdesta psykologisesta prosessista, differentiaatiosta sekä integraatiosta. Differentiaatiolla hän tarkoittaa kehitystä kohti ainutlaatuisuutta, sitä mikä erottaa meidät muista. Differentiaatio tapahtuu flow'n seurauksena, koska ihminen tuntee itsensä silloin vahvemerkiksi ja pystyvämmäksi. Näin jokaisen flow-kokemuksen jälkeen ihminen on ainutlaatuisempi yksilö. Integraatio puolestaan yhdistää ihmiset toisiin ihmisiin ja ajatuksiin. Koska flow'n saavuttaminen vaatii kaikkien aistien keskittymistä yhteen päämäärään, auttaa se itseä integroitumaan ympäristöön. Koko kokemus on näin sopusoinnussa. Tällaisen kokemuksen jälkeen ihminen tuntee olevansa yhdessä niin sisäisesti kuin muiden ihmisten kanssa. Jos yksilö pystyy yhdistämään nämä kaksi prosessia onnistuneesti, kyse on kompleksisesta itsestä. (Csikszentmihalyi 1990, 71–72.)

Tunnistin tällaisen flow-kokemuksen informanttieni puheessa, kun he kertoivat kokemuksistaan peleissä. Etenkin kertomukset oman faniuran huippuhetkistä antoivat selvän viitteen siitä, että flow tilana ei ole informanteilleni vieras. Juuri tämä flow'n kautta saavutettava tunne omasta pystyvyydestä ja kuulumisesta suurempaan

yhteisöön on yksi niitä tärkeitä asioita, mitkä tekevät faniudesta informanteilleni niin merkittävän. Tätä kautta elämyksistä muodostuu osa prosessia, jossa itseä rakennetaan ja toisaalta luodaan suhteita myös toisiin kanssaihmiisiin.

Syitä faniuden muutoksiin

Informanttini saavat faniudesta paljon sisältöä elämäänsä ja omaan identiteettiinsä, ja juuri siksi he ovat faneja. Millaiset asiat voivat kuitenkin vaikuttaa faniuteen, joko negatiivisesti tai positiivisesti? Voisivatko informanttini jopa luopua omasta faniudesta?

Lippujen hinnat

Ottelulippujen hinnat ovat olleet Suomessa noususuunnassa viime vuosina. Irtolippu istumapaikalle Hämeenlinnan Rinkelinmäelle kaudella 2006–2007 maksoi 13–21 euroa ja seisomapaikalle 5–10 euroa. Hinnat olivat informanttieni mielestä melko korkeat, mutta vielä kohtuulliset verrattuina esimerkiksi Helsingin lippujen hintoihin. Informanttini olivat myös valmiita maksamaan peleissä käynnistä, mutta hinnoilla on myös kattonsa. Jos hinnat nousevat vielä kovin paljon, monet sanoivat harkitsevansa tarkemmin mihin peleihin aikovat mennä. Kuudella informantillani oli kausikortti, mutta myös sen hinnan jatkuva nousu voisi aiheuttaa sen, että he vähitellen siirtyisivät irtolippujen ostoon ja valikoisivat pelit, jotka haluavat nähdä. Ärsyyntymistä informanttieni keskuudessa herätti myös se, että seisomakatsomoiden määrää on jatkuvasti vähennetty lähes kaikilla SM-liigapaikkakunnilla. Seisomapaikalle pääsisi halvemmalta, mutta koska seisomakatsomoita pienennetään ja ne ahdetaan alueille, josta peliä ei ole välttämättä hyvä seurata, ne eivät enää houkuttele entiseen tapaan, vaikka tunnelma niissä joidenkin mielestä olisikin istumakatsomoita parempi. Lippujen hintojen nousu ei kuitenkaan vaikuttaisi faniuteen siten, että peleissä ei enää käytäisi lainkaan. Lähinnä nousu vaikuttaisi jonkin verran faniuden luonteeseen. Jokaista kotipeliä ei olisi enää mahdollista nähdä ja etenkin perheellisillä informanteillani koko perheen vieminen peliin tulisi olemaan harvinaista.

Joukkueen menestys

Joukkueen menestys ei vaikuta informanttieni mielestä heidän faniuteensa ainakaan niin, että huonosti menestyttäessä fanius loppuu. Faneja ollaan sekä ylä- että alamä-

essä, mutta jos joukkue jäisi jatkuvasti viimeisille sijoille, voisi se vaikuttaa faniuteen siten, että jokaista peliä ei välttämättä käytäisi katsomassa. HPK:ta kuitenkin kannatettaisiin menestymättömyydestä huolimatta. Nuorin informanttini kertoi, että jos joukkue ei menestyisi, voisi joukkueen vaihto olla mahdollinen. Muut informanttini olivat sitä mieltä, ettei joukkuetta voi vaihtaa vaan HPK pysyy mukana, menestyi se tai ei.

Sen sijaan joukkueen menestyminen vaikuttaa faniuteen positiivisesti. Oman joukkueen menestys tuo lisää intoa faniuteen ja kannustamiseen, ja fanit kokevat, että kannustamisella on jotain merkitystä. Informanttini kuitenkin vierastivat ajatusta, että joukkuetta kannatetaan pelkästään menestyksen vuoksi. Glory hunterit, eli menestyksen myötä joukkueen faneiksi tulleet, eivät joidenkin informanttien mukaan kuulu neet oikeiden fanien joukkoon.

Pelaajat ja valmentajat

Joukkueen pelaajilla oli jonkin verran vaikutusta faniuteen. Usealle informantilleni oli tärkeää, että joukkueessa oli seuran omia kasvatteja, hämeenlinnalaisia pelaajia. Heidän menestystään seurattiin suuremmalla mielenkiinnolla myös sen jälkeen, kun he mahdollisesti siirtyvät ulkomaille pelaamaan. Kuitenkin vain nuorin informanttini sanoi, että riippuu paljolti pelaajista, mitä joukkuetta kannattaa. Muiden mielestä he olivat juuri joukkueen faneja, eivät pelaajien faneja, joten pelaajien vaihtuminen kuului olennaisena osana lajiin. Jos suosikkipelaaja vaihtoi joukkuetta toiseen SM-liigajoukkueeseen, ei faniuden kohde silti muuttunut.

Myös valmentajien vaihtuminen kuului informanttien mielestä jääkiekkoon eikä valmentajan muutos vaikuttanut faniuteen. Valmentajista toki voidaan olla montaa mieltä, mutta oli valmentaja fanien mieleen tai ei, ei fanius muutu sen myötä.

Väkivalta

Kun keväällä 2005 haastattelin informanttejani, mediassa oli käyty vilkasta keskustelua jääkiekon väkivaltaisuudesta lajina. Keskustelua on jatkettu sen jälkeenkin ja muun muassa syksyllä 2006 mediassa pohdittiin, tulisiko poliisin tutkia pelissä sattuneita tappeluita. Kysyin aiheesta myös informanteiltani ja keskustelimme siitä, vaikuttaako lajin väkivaltaleima faniuteen.

Informanttieni mielestä jääkiekko on fyysinen laji, johon kuuluvat taklaukset ja välillä

rajutkin fyysiset otteet. Pelin tulisi kuitenkin pysyä sääntöjen puitteissa.

Ja sitten taas, jos kentällä aatellaan, niin jääkiekko on kuitenkin kontaktipeli ja mä tykkään siitä, että siellä taklataan ja muuta, mutta kyllä ne semmoset mailalla hakkaamiset ja huitomiset ja semmosseet miks mä nyt sanoisin, semmoset niinku.. vähän niinku aina kostot niinku niin, et tuomari ei nää, niin pitäis saada kyllä varmaan pois, mutta minkäs sillekään nyt sitte taas mahtaa. Kaikkihan ne sanoo, et pitää saada pois. Ja sit taas tappelut ei oo mun mielestä hyvä asia. [...] Joo, ei se oo hyvä, että siellä sitte ruetaan niitä hanskoja heittelee ja tappelee, ku nyt ku aattelee, ni siel tosiaan sen pojankin kanssa käy, nin ei kovin hyvää esimerkkiä oo sit kattella, kun sedät mätkii toisiaan niinku päin naamaa. Mutta, mut kuitenkin toisaalta sitte se, että siinä on sitä tunnelmaa ja semmosta aggressiivisuutta ja muuta niin se tulee kuitenkin siitä taklauspelistä ja muusta, et kyllä sen sitte toisaalta ymmärtää, että siellä voi välillä vähän tunteetkin kuumeta. Mä en nyt osaa tähän niin tarkkaa kantaa ottaa, että ei Suomessa mun mielestä sitä väkivaltaa kentälläkään nyt kuitenkaan niin älyttömästi oo, että meillä nyt mitään hirveitä hätää olis. Mutta kannattaa siihen tietty kiinnittää huomioo, et se ei ainakaan lisäännä. (N31)

Joidenkin informanttien mielestä myöskään pienet tappelut eivät ole haitaksi lajille vaan kuuluvat pelin henkeen.

Et joka kausi nousee puheenaiheeks tää hirvee väkivalta, et niinku otteluissa ei mitään muuta olekaan kuin väkivaltaa ja siellä niinku veri lentää ja ihmisiä kuolee kaukaloissa jääkiekkoväkivallan seurauksena ja... Se mun mielestä kuvastaa hyvin sitä aina, et kuka ihminen siitä lähtee puhuu, et niinku vastaa siitä, et se ei tiedä lajista tai ainakaan kaudesta yhtään mitään. Mun mielestä jääkiekkoväkivalta on ihan olematonta SM-liigassa tällä hetkellä. Et niinku tappeluita on mun mielestä jopa liian vähän. Et mun mielestä tappelut kuuluu tietysmä määrin jääkiekkoon lajina. Et siinä kohtaa, jos se on reilua. Et jos se on niinku, et on kaks jätkää, toinen haastaa toisen, toinen myöntää, tai niinku, et okei mä otan haasteen vastaan, tappeluaan vaan, heitetään hanskat pois niinku reiluu mies miestä vastaan, niin siinä vaiheessa se on kontrolloitua. Molemmat pelaajat tietää, että molemmat suostuu tähän tappeluun, käytetään niinku reiluja keinoja, et selvitetään vähän välejä niinku, et kumpi on niinku parempi tai jotain tämmöstä. Niin se on mun mielestä ihan

ok, mut et nyrkkitappeluissa ei yleensä kukaan loukkaannu. Joku hammas saattaa katketa, mut se on niinku... Ja joskus tulee ehkä joku aivotärähdyks, mut sekin on tosi harvinaista, et paljon enemmän porukkaa loukkaantuu esimerkiks vääränlaisissa taklauksissa tai varmaan niinku jossain onnettomuuksissakin, että liukastuu kentällä tai jotain muuta vastaavaa. Et ei näiden tappeluiden takia mun mielestä, et loukkaantumisten varjolla niin on ihan turha aiheesta puhua. [...] Et kyl mä ymmärrän, että ollaan junnuille esimerkkinä, et ei, ei se tappelu saa olla mikään semmonen juttu, mitä lähdetään tahallaan hakee tai niinku mitä niinku siellä ruoditaan tai mikä on sillai niinku pääjuttu, mut sanotaan, et jos on pari tappelua kaudessa, niin se on ihan ok, ei siitä kukaan juniori siihen kuole. Niinkun pitää tajuta se, että sinne ei mennä niinku tappelemaan vaan pelaan lätkää, mut siinä jos kesken pelin, jos kaks jätkää halua tapella niin ihan ok. (M17)

Yhteenvedona näistä keskusteluista voi kuitenkin sanoa, että niin kauan kuin peli pysyy suunnilleen sääntöjen puitteissa, on fyysinen peli informanttien mielestä hyväksyttyä. Fyysiseen ja tunteikkaaseen peliin kuuluu yhteenottoja, mutta liialliseksi väkivalta ei saa kuitenkaan tulla. Informanttini olivat sitä mieltä, että tilanne Suomessa on kuitenkin vielä hyvä tässä suhteessa. Puheet jääkiekon väkivaltaisuudesta eivät kuitenkaan vaikuta faniuteen, koska informanttien mielestä lajin tunteva ihminen osaa suhteuttaa puheet oikein.

Väkivalta katsomossa sen sijaan on hyvin harvinaista Suomessa eikä myöskään sillä ole vaikutusta faniuteen. Aika ajoin pieniä väkivaltaisuuksia katsomoissa ilmenee, mutta ne ovat informanttien ja omien havaintojeni mukaan hyvin harvinaisia. Tilastoja asiasta minulla ei kuitenkaan ole. Väkivalta katsomossa oli informanttien mielestä tuomittavaa. Jos väkivaltaa kuitenkin katsomossa esiintyisi, se vaikuttaisi etenkin perheellisten fanien peleissä käyntiin. Näin se muuttaisi faniuden luonnetta, mutta ei suinkaan aiheuttaisi faniuden loppumista.

Muutos pelityylissä ja joukkuehengessä

Edellä olen käsitellyt pitkälti aiheita, joiden voisi olettaa vaikuttavan faniuteen jollain tavoin. Asiat eivät informanttien mielestä kuitenkaan olleet sellaisia, jotka heidän omaan faniuteensa vaikuttaisivat. Joidenkin informanttien kommentteista kuitenkin löysin myös asioita, joilla voisi olla vaikutusta heidän omaan faniuteensa. Tällainen

asia oli joukkueen pelityylin radikaali muutos. Jos joukkueesta tulisi tylsä ja pelityyliltään faniensa mielestä mielenkiinnoton, voisi fanius ainakin hetkeksi hiipua. Fanius ei kuitenkaan loppuisi kokonaan, mutta pelejä ei ehkä käytäisi katsomassa niin usein. Toinen mahdollinen seikka, mikä haastatteluissa nousi esiin, oli joukkueen hengen muutos. Nyt HPK on leimallisesti pienen kaupungin joukkue ja pelaajat ovat siten lähempänä kannattajiaan. Jopa joukkueen johtoa pidetään sellaisena, että sitä voi lähestyä ihan tavallinenkin kaupunkilainen. Jos kuitenkin kävisi niin, että joukkueesta kasvaisi informanttini sanoin ”mahtijoukkue”, joka olisi vaikeasti lähestyttävä ja jossa fanien talkootyötä ei arvostettaisi yhtä korkealle kuin HPK:n organisaatiossa, voisi etenkin fan clubissa aktiivisesti toimivien fanien mielenkiinto joukkuetta kohtaa laantua. Informanttini vertasivat HPK:ta Jokereihin, joka joidenkin informanttien mielestä edusti juuri tällaista rahallista mahtia. Mutta myöskään tässä tapauksessa kyse ei olisi siitä, että joukkuetta ei enää kannatettaisi, vaan kyse olisi lähinnä siitä, että fani-toiminta ja joukkueen seuraaminen ei olisi enää yhtä intensiivistä kuin ennen.

Juuri joukkueen pelityyli ja henki liittyvät luvussa kolme käsiteltyihin fanitulointoihin. Fanitulokinnat ovat tärkeä osa faniutta ja niillä on suuri merkitys informanteilleni. Jos asiat, joita informanttini ovat tulkinneet HPK:ssa aidoiksi ja oikeiksi, muuttuisivat, olisi niillä merkittävästi vaikutusta myös faniuteen, kuten edellä kävi ilmi. Faniudesta ei ehkä luovuttaisi kokonaan, mutta faniuden merkitys elämässä saattaisi vähentyä.

Perhe ja työ

Kaikki edellä käsittelemäni faniuteen vaikuttavat asiat ovat olleet sidoksissa joukkueeseen tai lajiin. Faniuteen voivat kuitenkin vaikuttaa myös ulkopuoliset seikat, kuten perhe tai työ. Raskas työ, jossa työajat menevät päällekkäin pelien kanssa, vaikuttaisi vääjäämättä faniuden luonteeseen. Peleissä käynti vähenisi ja näin myös joukkueen seuraaminen ei olisi niin intensiivistä. Tällaista tilannetta ei kuitenkaan ollut yhdelläkään informantillani vaan kaikkien informanttien työ ja koulu antoivat periksi niin paljon, että jääkiekolle jäi aikaa.

Perhe on toinen jääkiekosta riippumaton tekijä, joka voi vaikuttaa faniuteen. Perheellisäys oli muuttanut erityisesti kolmen informanttini (M40, N31, N35) faniuden luonnetta. Faniuden jatkumista tukee se, jos perheessä muut osapuolet ovat kiinnostuneita jääkiekosta, mutta jos kiinnostusta ei perheen puolelta ole, voi fanius

vähitellen hiipua. Informanttieni M40:n, N31:n sekä N35:n kohdalla perhe seurasi aktiivisesti jääkiekkoa, joten fanius ei ollut päässyt hiipumaan vaan oli yhä tärkeä osa elämää. Faniuden luonnetta perhe oli heidän kohdallaan kuitenkin muuttanut. Faniudesta oli tullut rauhallisempaa eikä se enää hallinnut elämää entiseen tapaan.

Oman joukkueen kannatuksesta luopuminen

Faniudesta luopuminen tai oman joukkueen kannattamisen lopettaminen oli mahdollon ajatus lähes jokaiselle informantilleni, kuten edellä on käynyt ilmi. Melkein kaikki informanttini olivat sitä mieltä, että kannattamisesta ei voi luopua vaan fanius on kiinteä osa elämää.

No osaisitko kuvitella sit sellasta aikaa, et et oiskaan enää millään tavalla mukana toiminnassa tai et edes seurais HPK:ta?(JB)

En. En mä vois kuvitella. Kyllä HPK on niin paljon mun elämässäni kiinni, että en mä vois varmaan muuttaa poiskaan täältä kun en ois Hämeenlinnassa. (naurua) (N46)

Informanteistani N31 myönsi, että hän ei enää kokenut niin voimakkaasti olevansa fani kuin nuorempana, mutta hän silti kävi peleissä aktiivisesti ja oli kiinnostunut joukkueen asioista. Hänkään ei siis ollut valmis kokonaan luopumaan kannattamisesta. Nuorin informanttini mietti hieman sitä, voisiko hän jättää faniuden kokonaan, mutta hänkin päätyi lopulta siihen tulokseen, että tavalla tai toisella jääkiekko on mukana hänen elämässään. Hän antoi kuitenkin puheessaan ymmärtää, että joukkueen vaihtaminen ei olisi mahdotonta, jos joukkueesta tulisi sellainen, joka häntä ei enää miellyttäisi. Yhdeksän muuta informanttiani kielsivät jyrkästi mahdollisuuden, että suosikkijoukkuetta voisi joskus vaihtaa. Heidän kohdallaan sitoutuminen HPK:hon oli niin voimakasta, että heistä tuntui mahdottomalta ajatukselta vaihtaa suosikkia.

Fanius – harrastus vai elämäntapa?

Informanteilleni faniudesta on muodostunut suuri osa elämää. Faniuden osa elämässä vaihteli informanteittain, koska heidän elämäntilanteensa erosivat paljon toisistaan. Haastatteluissa tulikin ilmi, että fanius oli osalle informanteistani harrastus ja osalle puolestaan elämäntapa. Elämäntavalla tarkoitan tapaa, jolla informanttini ar-

vottavat ja jäsentävät elämäänsä ja arkeansa. Elämäntapa tulee ilmi arkisissakin toiminnoissa sekä niiden arvostuksessa, ja sitä voi ilmaista esimerkiksi kuluttamalla tai pukeutumalla. (Roos 1988, 12–13.) Elämäntapafanius näkyy kaikkialla fanin elämässä ja se vaikuttaa taustalla informanttien ajatusmaailmaan. Fanius harrastuksena sen sijaan vie vähemmän informanttien aikaa eikä se määrittele muita toimintoja. Harrastuksena fanius tuo vaihtelua päiviin ja mielenkiintoista sisältöä elämään, mutta se ei kuitenkaan muodosta hallitsevaa osaa esimerkiksi fanin identiteetistä.

Edellä luvussa neljä olen esitellyt erilaisia tapoja, jotka rytmittävät fanin elämää. Rituaalit ovat tärkeä osa faniutta ja niillä faniutta ilmaistaan itselle sekä muille. Rituaaleilla myös ylläpidetään ja vahvistetaan omaa fani-identiteettiä. Aiemmin on myös selkeästi tullut ilmi, että fanit ovat valmiita panostamaan ajallisesti paljon faniuteen. Osa informanteistani käytti vapaa-ajastaan useita tunteja päivittäin HPK-aiheisten raporttien, keskusteluiden sekä tiedotteiden lukemiseen, keskusteluun sekä spekulointiin toisten fanien kanssa. Pelipäivänä aikaa meni sitäkin enemmän, kun itse peli vei päivästä kahdesta kolmeen tuntiin.

Jos faniutta tarkastelee ajankäytön kautta, voisi sanoa, että fanius ei ole enää monillekaan informanteilleni harrastus vaan enemmänkin elämäntapa. Kun kysyin informanteiltani heidän ajatuksiaan siitä, mitä fanius ja fanitoiminta heille on, moni heistä vastasi, että se on juuri elämäntapa. Fanius määrittelee osittain informanttien identiteettiä, se määrää ajankäyttöä sekä vie suuren tilan ajatuksista sekä sitä kautta koko elämästä. Pelipäivänä peli menee fanin elämässä lähes kaiken edelle eikä pelipäiväksi sovita mitään muuta. Voisi sanoa, että kauden aikana pelikalenteri on se, minkä mukaan eletään.

Elämäntapafanius näkyy myös siinä, että informanttien lähipiirissä kaikki tietävät, että informanttini ovat faneja. Fanius näkyy ulospäin pukeutumisessa etenkin pelipäivisin, kodin sisustuksessa esimerkiksi seinillä olevina julisteina, viireinä ja lippuina, sekä joskus myös työpaikalla HPK-aiheisena tietokoneen näytön taustakuvana tai kahvimukina, joka on kuvioitu HPK-logolla. Faniuteen ollaan valmiita panostamaan siten jonkin verran myös rahallisesti. Kausikortin tai yksittäisten ottelulippujen ostaminen, fanituotteiden hankkiminen ja vieraspeleissä käynti vievät rahaa, etenkin jos perheessä on useampia henkilöitä, jotka ovat mukana toiminnassa. Opiskelijan kuk-

karossa lippujen ja fanituotteiden hinnat tuntuvat enemmän kuin työssäkäyvien, joten heille rahallinen panostus faniuteen voi vaikuttaa myös muuhun elämään. Osa nuoremista informanteistani sanoikin, että raha voi estää heitä käymästä vieraspeleissä, mutta kotipeleihin he tulevat silti, vaikka se tuntuisikin omassa taloudessa. Kukaan informanteistani ei kuitenkaan kokenut, että heidän taloudellinen tilanteensa kärsisi faniudesta jollain tavoin. Jokainen informanttini osti fanituotteita ja kävi vieraspeleissä sen verran kuin oma talous antoi myöten.

Kun käsitellään faniutta elämäntapana, tulee samalla tuotua esiin myös faniuden merkitystä faneille itselleen. Koska faniuteen ollaan valmiita panostamaan niin ajallisesti kuin rahallisestikin melko paljon, kertoo se siitä, että faniudella on informanttieni elämässä suuri merkitys. Merkitys on jokaiselle fanille kuitenkin erilainen. Aikuisille faneille fanius on jo muodostunut kiinteäksi osaksi elämää ja siitä on tullut elämäntapa. Kuitenkin joillakin informanteillani perhe oli muuttanut omaa faniutta niin, että aikaa fanitoimintaan ei välttämättä jäänyt enää kovinkaan paljon. Näin faniudesta on tullut entisen elämäntavan sijasta harrastus.

Miten suuri osa tää jääkiekko sitten on sinua tai sinun elämääsi tällä hetkellä?(JB)

No se on nykysin se on oikeestaan vaan harrastus muitten joukossa, silloin nuorempana se oli kuitenkin semmosta enemmän intensiivisempää ja se oli vähän niinku jo henki ja elämä siihen aikaan että... Nytte kuitenkin perhe ja työ on ennen sitä, tai no työ ei menis HPK:n edelle ellei ois pakko, eli tietysti kun työstä saa palkkaa niin se pitää niin päin valita. Ennemmin mä vaikka kävisin HPK:n peleissä kun töissä. Niin et se on perhe, työ ja harrastukset ja se on yks niitä harrastuksia. (N31)

Joo. Onko tää jääkiekko ihan riviharrastus... (JB)

Kyl se tällä hetkellä menee yli sen takia kun golffia ei oikein pelata ja että tässä voi olla se perhe mukana sitte tai lapsi mukana tässä jääkiekossa, että, et kyl me niinku paljon enemmän käytettiin niinku nyt jääkiekkokauden aikana aikaa siihen, että me seurataan jääkiekkoo ja käydään peleissä kun mitä me kesällä tullaan käyttää aikaa siihen, että me pelataan golffia. Et kyl se niistä niinkun harrastuksista on niinku olosuhteiden pakosta nyt ykkönen. (N31)

Keskustelussa tuli ilmi, että vaikka jääkiekko ja HPK:n seuraaminen on tällä hetkellä informantilleni vain harrastus entisen elämäntavan sijasta, hän mieltää itsensä kuitenkin yhä faniksi eikä voisi kuvitella elämää, jossa hän ei enää seuraisi HPK:ta millään tavalla.

Toisella informantillani fanius oli puolestaan säilynyt elämäntapana, mutta se oli muuttanut muotoaan perheen kasvaessa. Informantti M40 luonnehti faniuttaan rauhallisemmaksi kuin aiemmin, ennen perhettä. Peleissä käytiin nyt välillä perheen kanssa ja hän oli mennyt mukaan myös junioritoimintaan. Fanius oli siis yhä voimakasta, mutta erilaista kuin nuorempana, jolloin peleihin liittyi usein juhlimista ja kaverien kanssa yhdessäoloa. Tällaiset peli-illat ovat perheen myötä harventuneet.

Kaikkein nuorimmalle informantilleni puolestaan faniuden merkitys oli enemmän sosiaalisten suhteiden ylläpitämisessä sekä harrastustoiminnassa. Fanius ei ollut vielä muodostunut hänen kohdallaan elämäntavaksi, vaan hän seurasi HPK:ta ja etenkin sen pelaajia mielenkiinnolla, mutta hän ei vielä ollut varsinaisesti sitoutunut yhteen joukkueeseen. Tämä on tietenkin ymmärrettävää. Aikuisiällä jääkiekkoa on jo seurattu useita vuosia ja oma joukkue muodostaa kiinteän osan omaa identiteettiä. Nuorena puolestaan lajia ei välttämättä seurata lajin vuoksi vaan tärkeämpänä osana ovat kaveripiiri ja mukavat pelaajat. Jos kiinnostus säilyy pidempään, muodostuu ehkä nuoremmillekin lajista tärkeä osa elämää ja näin lajin ja joukkueen seuraamisesta voi tulla elämäntapa.

Kaikilla informanteillani fanius ja jääkiekko olivat kuitenkin tähän saakka pysyneet tiiviisti elämässä mukana. N31 oli informanteistani ainoa, joka myönsi perheen ja työn vaikuttaneen oleellisesti omaan faniuteensa. Muilla fanius oli saattanut muuttaa muotoa, mutta pysynyt vahvana huolimatta muutoksista.

Tarkastellessani faniutta harrastuksena tai elämäntapana, ei aineistoni pohjalta muodostunut suuria eroja miesten ja naisten välille. Kaksi naisinformanttiani N31 ja N35 sekä nuorin informanttini N13 kokivat, että fanius on heille enemmän harrastus kuin elämäntapa, mutta lopuille informanteistani fanius näyttäytyy enemmän elämäntapana, huolimatta sukupuolesta. Enemmän koen, että eroja faniudessa ja sen merkityksissä esiintyi nuorempien ja vanhempien informanttien välillä. Vanhemmilla informanteillani oli vahva näkemys siitä, mitä fanius heidän kohdallaan oli ja kuinka

se oli muuttunut aikojen saatossa. Osalla faniuden osa elämässä oli muuttunut paljon ja menettänyt ehkä myös merkitystään. Nuoremmilla informanteillani faniura puolestaan oli alussa, vaikka vuosia fanina olikin takana jo kymmenkunta. Näin heidän faniutensa ei välttämättä ollut vielä saavuttanut lopullista muotoaan.

7. PÄÄTÄNTÖ

Tarkastelin työssäni HPK-faniutta kymmenen informantin kautta. Tarkoitukseni oli saada selville, mitä fanius heidän kohdallaan on ja kuinka fanius näkyy informanttien elämässä. Näiden kysymysten kautta selvitin myös, mitä informanttini saavat faniudesta sekä mikä merkitys faniudella on informanteilleni.

Käsittelin työssäni faniutta Kaarina Nikusen (2005) määrittelemien faniuden elementtien kautta. Elementit ovat *mediajulkisuus*, *yhteisö*, *itsemääritys*, *tekstuaalisuus*, *fanitulkinnat*, *toiminta* sekä *sukupuoli*. Elementeistä työssäni keskeisimmiksi nousivat toiminta, yhteisö sekä itsemääritys, joita käsittelin laajemmin. Muut elementit jäivät työssäni pienempään osaan, koska työn laajuus ei antanut mahdollisuuksia kaikkien elementtien syvälliselle käsittelylle. Ne eivät myöskään olleet niin keskeisiä tämän työn kannalta, koska keskityin erityisesti fanien arkielämään ja toimintaan. Keskeisten elementtien avulla sain muodostettua kuvan siitä, mitä fanius informanteilleni merkitsee, mitä siihen kuuluu ja kuinka fanius vaikuttaa informanttien arkeen.

Faniuden osa elämässä vaihteli informanteittain. Se on ymmärrettävää, koska informanttini olivat hyvin eri-ikäisiä ja hyvin erilaisissa elämäntilanteissa. Fanius oli osalle informanteistani harrastustoimintaa, osalle se oli muodostunut elämäntavaksi. Kaikille informanteilleni fanius kuitenkin oli merkittävä osa elämää ja vaikutti siten arkikäyttäytymiseen. Fanius toi informanteilleni rytmiä ja toistuvuutta arkeen ympäri vuoden. Faniuden kautta informanttien arkeen tuli toimintoja, jotka määrittelivät usealla informantillani muuta jääkiekkoon liittymätöntä toimintaa, jopa työvuoroja. Joukkueen menestyksen seuraaminen medioiden välityksellä, peleissä käynti sekä fan clubissa toimiminen rytmittivät vuotta ja toivat arkeen rytmin lisäksi myös merkityksestä sisältöä. Fanius näkyi arjessa myös pieninä rituaaleina, jotka kiteytyivät erityisesti pelipäivänä. Pelipäivän merkitys informanteilleni oli suuri ja merkitys ilmentyi juuri rituaaleina. Näitä rituaaleja, kuten pukeutumista tai veikkaamista, suoritettiin, jotta voitiin siirtyä arkitilasta pelitunnelmaan. Rituaalit auttoivat myös sulautumaan pelissä ympäröivään yhteisöön.

Sen lisäksi, että fanius toi arkeen turvallisuutta ja toistuvuutta, se antoi myös mahdollisuuden paeta arjesta. Pelissä informanttini saattoivat unohtaa arkiset asiat ja nauttia

pelin tuomasta jännityksestä ja positiivisesta stressistä. Pelin aikana informanttini saivat mahdollisuuden nauttia hetkestä ja kokea voimaantumisen tunnetta. Peleistä fanit saivat yleensä myös positiivista energiaa, joka auttoi jaksamaan arjessa.

Fanius ei kuitenkaan ollut aina vain positiivista. Joukkueen menestymättömyys vaikutti myös informantteihini ja hävityn pelin jälkeen tunnetilat saattoivat olla hyvinkin alhaiset. Osa informanteista koki myös väsymisen tunnetta loppukaudesta, etenkin jos pelit eivät olleet sujuneet hyvin. He kokivat, että kesätauko tuli tarpeeseen, koska silloin he voivat hengähtää hetken ilman jääkiekkoa. Informanttini olivat kuitenkin sitä mieltä, että faniudesta ei voi luopua, ja yhdeksän heistä ei voinut kuvitellakaan vaihtavansa suosikkijoukkuetta. Vaikka väsymystä ja vastoinkäymisiä esiintyisikin, fanius pysyy silti osana informanttien elämää.

Informanttini saivat faniudesta sisältöä elämään muullakin tavoin. Faniuden kautta he olivat saaneet uusia ystäviä ja muodostaneet ympärilleen sosiaalisen verkoston. He tunsivat myös olevansa osa suurempaa yhteisöä, jonka HPK-fanit muodostavat. Informanttejani ympäröivä yhteisö hyväksyi kyselemättä informanttien faniuden ja yhteisön keskellä faniutta saattoi ilmaista melko vapaasti. Yhteisöllisyyden kokemus oli myös yhteydessä fanien itsemäärittelyyn. Yhteisön keskellä fani-identiteetti vahvistuu ja faniudesta tulee näin lujempi osa fanin yksilöllisyyttä. Faniudesta kumpuava yksilöllisyys puolestaan vahvistaa fanin erilaisuutta suhteessa muihin ja yhteisön kautta tästä erilaisuudesta voi tulla vahvuus. Faniudesta tulee yksilöllisyyden piirre, josta ollaan ylpeitä ja joka halutaan näyttää myös kaikille muille.

Vaikka yhteisöllisyys oli faniudessa tärkeää ja fanit tunsivat olonsa turvalliseksi toisten fanien joukossa, esiintyi fanien keskuudessa myös jakoa meihin ja muihin. Tämä jako oli selvin tehtäessä eroa faneihin ja ei-faneihin tai eri joukkueen faneihin. Erottelua tehtiin jonkin verran myös oman faniyhteisön sisällä. Kaikkia faniuden muotoja ei katsottu samanarvoisiksi. Syy tähän löytyy osaksi faniuden osuudesta omalle identiteetille. Fanius antoi informantteilleen identiteetin rakennuspuita. Osalle fanius oli olennainen osa identiteettiä, toisille se antoi lähinnä väriä ja maustetta omaan identiteettiin. Koska faniuden osa identiteetissä vaihtelee, oli faniuden merkitys erilainen eri faneille. Vahvan fani-identiteetin omaavat eivät välttämättä pidä fanina henkilöä, jolle fanius ei ole vahva osa identiteettiä, ja näin luokittelevat heidät yhteisön ulko-

puolelle.

Fanius oli osa informanttejani ja siten se antoi informanteilleni myös väylän ilmaista itseään. Faniuden kautta informanttini saattoivat ilmaista omaa identiteettiään sekä tuoda julki ilon ja surun tunteita. Vahva tunneside joukkueeseen teki myös jokaisesta pelistä merkityksellisen elämyksen. Faniuden tuomien elämysten kautta fanit rikastuttivat arkeansa ja saivat elämäänsä jotain, mitä aina odottaa – oman joukkueen peliä. Elämysten lisäksi osa informanteistani koki saavansa faniudesta arkeansa myös oppia eri aloilta. Yksi informanteistani koki esimerkiksi saavansa faniudesta vinkkejä työelämään. Toinen informantti taas koki faniuden opettaneen hänelle sosiaalisia taitoja, kärsivällisyyttä sekä suvaitsevaisuutta.

Tutkimukseni tukee aiempien fanitutkimusten tuloksia. Fanius ei ole merkityksetöntä kohteen palvomista, vaan merkityksellistä ja aktiivista toimintaa, jossa faniuden kohteeseen voidaan suhtautua myös kriittisesti. Faniuden kautta voidaan vahvistaa omaa identiteettiä, kokea vavahduttavia elämyksiä, oppia uutta ja luoda sosiaalista verkostoa. Toiminnan kautta voidaan rakentaa omaa arkea ja tuoda siihen väriä. Toiminnan välityksellä voidaan myös ilmaista omaa faniutta ja vahvistaa sen merkitystä. Fanius tuo sisältöä elämään oli se sitten harrastus tai elämäntapa.

Tutkimuksessani tuli ilmi, että fanius ei kuitenkaan ole muuttumatonta. Kaikki informanttini eivät enää olleet faneja samoin kuin nuorempana, jolloin fanius oli ollut ”henki ja elämä”. Nämä informanttini kokivat olevansa yhä faneja, mutta fanius oli heidän kohdallaan muuttanut muotoaan. Se ei enää määritellyt kaikkea toimintaa, vaikka sillä oli yhä vaikutusta arkielämään. Tässä olisi mielestäni tilaa uudelle tutkimukselle. Olisi mielenkiintoista tarkemmin tarkastella, kuinka fanius muuttuu elämän aikana. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna sukupuolen merkitys voisi myös nousta eri tavoin esille kuin omassa työssäni. Sukupuolen kautta voisi tarkastella, millaiseksi fanius kehittyy miehillä ja naisilla, kun työstä ja perheestä tulee tärkeimmät osat elämää. Vaikuttaako perhe ja työelämään sitoutuminen eri tavoin miesten ja naisten faniuteen? Näin fanitutkimuksessa tulisi vahvemmin esiin myös sukupuolen tutkimus, joka tähän asti on ollut lähinnä tutkimuksen paitsiossa.

Fanitutkimus on edennyt viime vuosina Suomessa hyvin paljon. Kun aloitin pro gradu -työn teon, aiheesta ei ollut julkaistu vielä paljoakaan tutkimusta Suomessa, mutta jo

heti samana vuonna 2005 julkaistiin Suomessa aiheesta kaksi väitöskirjaa, joista on ollut paljon apua myös omassa työssäni. Tutkittavaa kuitenkin yhä riittää. Oma asemani fanitutkijana erosi niistä tutkimuksista, joihin työtäni pohjasin. En itse ollut fani ja aiemmissa tutkimuksissa tällaisen aseman katsottiin aiheuttavan tutkimuksessa ongelmia – jos ei itse ole fani, ei voi myöskään ymmärtää faneja. Tartuin mielenkiintoiseen aiheeseen silti ajatellen, että saan aiheesta irti jotain uutta ja tutkimisen arvoista. Informanttieni kautta pääsinkin kurkistamaan faniuden maailmaan ja pääsin myös itse osaksi tuota maailmaa, havainnoinnin ja keskustelujen kautta. En kokenut, että se, etten ole fani, olisi ollut esteenä työssäni. Pikemminkin se antoi minulle ajoittain mahdollisuuden kysyä myös asioita, joita en välttämättä olisi ymmärtänyt kysyä, jos itse olisin ollut fani. Informanttieni avulla sain muodostettua kuvan siitä, millaista fanius heidän kohdallaan on ja mitä se heille merkitsee. Stereotypia miesjäähkiekkofanista häipyi omalta kohdaltani, ja tutkimus avasi silmäni näkemään ne monet eri faniuden muodot, joita informanttini edustivat.

LÄHTEET

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

HAASTATTELUT

(Nauhat ja litteroinnit ovat tekijän hallussa.)

(Haastateltavan sukupuoli, ikä, asuinkunta, haastattelupäivä, haastattelun pituus.)

M40: Hämeenlinna, 9.5.2005, noin 90 min.

M17: Hämeenlinna, 10.5.2005, noin 120 min.

M47: Kalvola, 13.5.2005, noin 60 min.

M18: Hämeenlinna, 17.5.2005, noin 70 min.

N31: Hämeenlinna, 18.5.2005, noin 60 min.

N46: Hämeenlinna, 19.5.2005, noin 100 min.

M24: Hämeenlinna, 23.5.2005, noin 60 min.

N35: Hämeenlinna, 1.6.2005, noin 60 min.

N13: Hämeenlinna, 1.6.2005, noin 60 min.

N20: Hämeenlinna, 2.6.2005, noin 120 min.

LUENTO

Irma Hirsjärvi: Mediafanius ja yhteisöllisyys. Kultti, kulttisuhte ja fanius. Luento 1.11.2005 luentosarjassa Näkökulmia kultteihin ja kulttien tutkimukseen.

PRO GRADU -TUTKIELMAT

Huttunen, Arja 1993. Kulttuuriarvojen symbolisoituminen urheilussa – tapaustutkimus jääkiekkjoukkue Oulun Kärpistä katsojien näkökulmasta. Pro gradu -työ. Oulu: Oulun yliopiston taideaineiden ja antropologian laitos, Kulttuuriantropologia.

Koponen, Jouni & Rainesalo, Soila 1995. Penkkiurheilijan muotokuva. Suomalaisen jääkiekkoyhteisön rakenne, viihdetarvitukset ja katsomokäyttäytymisen moraali. Pro gradu -työ. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston liikunnan sosiaalitieteiden laitos.

Kyllönen, Tuula 2002. ”Tää ei lopu koskaan”. Faniuteen liittyvien tunteiden ja merkitysten etnografinen tarkastelu. Pro gradu -työ. Joensuu: Joensuun yliopiston suomen kielen ja kulttuuritieteiden laitos, Perinteentutkimus.

Lindgren, Mika 1998. Jääkiekkjoukkueen faniryhmän kollektiivinen identiteetti. Pro gradu -työ. Helsinki: Helsingin yliopiston sosiologian laitos.

Luhtasela, Leena. 1988. Fanius alakulttuurisena ilmiönä. Eppu Normaali -yhtyeen keikkoja ahkerasti kiertävät fanit alakulttuurin muodostajina. Pro gradu -työ. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston sosiologian laitos.

WWW-LÄHTEET

(www1) Taloustutkimuksen Urheilulajien mielikuvat -tutkimus.

<<http://www.toy.fi/data.asp?articleid=602&pgid=2>> (Luettu 15.1.2007)

(www2) Iltalehti Online. <<http://www.iltalehti.fi/urheilu/>> (Luettu 24.3.2005)

(www3) Jatkoaika. <<http://www.jatkoaika.fi>> (Luettu 15.1.2007)

(www4) Hämeenlinnan Pallokerho. <<http://www.hpk.fi>> (Luettu 15.1.2007)

(www5) Anttonen, Veikko. Rituaali. Sivustolla Apo, Satu & Kinnunen, Eeva-Liisa (toim.) Perinteentutkimuksen terminologia.

<<http://www.helsinki.fi/folkloristiikka/opiskelu/terminologia.htm#rituaali>>

(Luettu 15.1.2007)

PAINETUT LÄHTEET

Abercrombie, Nicholas & Longhurst, Brian 1998. Audiences. A Sociological Theory of Performance and Imagination. London – Thousand Oaks – New Delhi: Sage.

Alpimaa, Hanna, Hakulinen, Markku, Hautala, Piia & Manninen, Sanna 2001. ”Aito” kiekkoilu ja Kupittaaan henki. TuTon yleisöprofiili vuonna 2000. Teoksessa Anu-Hanna Anttila & Hannu Ruonavaara (toim.) Jääkiekkoilta Turussa. Tutkielmia kiekkoyleisöstä. Sosiologian tutkimuksia A24. Turku: Turun yliopisto.

Anttila, Anu-Hanna & Ruonavaara, Hannu (toim.) 2001. Jääkiekkoilta Turussa. Tutkielmia kiekkoyleisöstä. Sosiologian tutkimuksia A24. Turku: Turun yliopisto.

Arve, Antti 2005. HPK:n mysteeri. Iltalehti 7.11.2005, Urheilu max -liite, s. 6–7.

Csikszentmihalyi, Mihaly 1990. Flow. Elämän virta. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu. Helsinki: Rasalas Kustannus.

Crawford, Garry & Gosling, Victoria K. 2004. The Myth of the 'Puck Bunny': Female Fans and Men's Ice Hockey. *Sociology* Volume 38(3), 477–493. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.

Grossberg, Lawrence 1995. Mielihyvän kytkennät. Risteilyjä populaarikulttuurissa. Tampere: Vastapaino.

Heinonen, Harri 2003. Kaukokannattajat ruudun äärellä. Englantilaisen jalkapallojoukkue Evertonin suomalaiset fanit. Teoksessa Urpo Kovala & Tuija Saresma (toim.), *Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä*. Tietolipas 195. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Heinonen, Harri 2004. Hulluna urheilusta. Penkkiurheilu ja fanius tutkimuskohteena. Teoksessa Kalervo Ilmanen (toim.) *Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta*. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. *Tutkimuksia* 3/2004. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Heinonen, Harri 2005. Jalkapallon lumo. Tutkimus suomalaisesta Everton-faniudesta. Jyväskylä: Atena.

Hills, Matt 2002. *Fan cultures*. London: Routledge.

Honko, Lauri & Pentikäinen, Juha 1975. *Kulttuuriantropologia*. Toinen painos. Porvoo – Helsinki: WSOY.

Honko, Lauri 1985. *Uskontotieteen oppisanasto*. Kolmas painos. Turku: Turun yliopisto.

Jargon. *Kulttuuriantropologian englant-suomi oppisanasto* 1994. JYY julkaisusarja n:o 35. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta.

Jenkins, Henry 1992. *Textual poachers. Television fans and participatory culture*. New York, London: Routledge.

Kovala, Urpo & Saresma, Tuija (toim.) 2003. *Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä*. Tietolipas 195. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kovala, Urpo. Kulttisuhte näkökulmana merkityksiin. Teoksessa Urpo Kovala & Tuija Saresma (toim.) *Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä*. Tietolipas 195. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Laitinen, Katja 2003. Keijukaiskuningatar ja hänen hovinsa. Laulaja Tori Amos ja Internet rockkultin keskiönä. Teoksessa Urpo Kovala & Tuija Saresma (toim.) *Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä*. Tietolipas 195. Helsinki: Suomalaisen

Kirjallisuuden Seura.

Lewis, Lisa A.(toim.) 1992. *The Adoring Audience. Fan Culture and Popular Media.* London – New York: Routledge.

Maffesoli, Michel 1996. *The Time of the Tribes. The Decline of Individualism in Mass Society.* London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.

Mäyrä, Frans 2003. *Muodonmuuttajien maat. Moniulotteinen roolipelikulttuuri.* Teoksessa Urpo Kovala & Tuija Saresma (toim.) *Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä.* Tietolipas 195. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nikunen, Kaarina 2003. *Soturiprinsessan matkassa. Televisiosarja Xena ja faniuden merkitykset.* Teoksessa Urpo Kovala & Tuija Saresma (toim.) *Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä.* Tietolipas 195. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nikunen, Kaarina 2005. *Faniuden aika. Kolme tapausta televisio-ohjelmien faniudesta vuosituhatosen taitteen Suomessa.* Tampere: Tampere University Press.

Roos, J.P. 1988. *Elämäntavasta elämänkertaan – Elämäntapaa etsimässä 2.* Helsinki: Tutkijaliitto.

Ruotsala, Helena 2005. *Matkoja, muistoja, mielikuvia – kansatieteilijä kentällä.* Teoksessa Pirjo Korkiakangas, Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin.* Helsinki: Ethnos ry.

Saarikoski, Helena 1994. *Kouluajan kivoin päivä. Folkloristinen tutkimus penkinpainajaisperinteestä.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Saresma, Tuija & Kovala, Urpo 2003. *Kultit. Fanaattista palvontaa, yhteisöllistä toimintaa vai ironista leikkiä?* Teoksessa Urpo Kovala & Tuija Saresma (toim.) *Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä.* Tietolipas 195. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001–2002. *Lasten ja nuorten liikunta.* Nuori Suomi ry:n, Suomen Liikunnan ja Urheilun, Kunto ry:n, Suomen Olympiakomitean sekä Helsingin kaupungin teettämä Liikuntatutkimus 2001–2002, jonka on toteuttanut Suomen Gallup Oy. SLU:n julkaisusarja 4/02. Helsinki: Nuori Suomi ry.

Tulloch, John & Jenkins, Henry 1995. *Science fiction audiences. Watching Doctor Who and Star Trek.* New York: Routledge.

Wann, Daniel L. 1997. *Sport Psychology.* New Jersey: Prentice Hall.

LIITTEET

Liite 1. Haastatteluteemat

1. TAUSTA

- Nimi, ikä, koulutus/ammatti, asuinkunta nyt ja aiemmin.
- Kerro kiinnostuksestasi jääkiekkoon ja Hämeenlinnan Pallokerhoon (esim. kuinka kauan olet ollut kiinnostunut, miksi, onko muita urheilulajeja, jotka kiinnostavat jne.).

2. FANIUS ARJESSA

- Mitä kaikkea faniuteen kuuluu? (Esimerkiksi tapoja, jotka ovat ehdottomia, pukeutuminen, veikkaus, tuotteet, lehdet, tv, chat ym.).
- Miten fanius näkyy arjessa? (Käytkö nettisivuilla, seuraatko pelejä, puhutko jääkiekosta, onko kotona esillä HPK-fanituotteita, osallistutko fan clubin toimintaan..?)
- Kuinka paljon aikaa kuluu päivässä ”fanitoimintaan”? siis peleissä käyntiin, lehtien lukuun, tv:stä tulosruutujen ym. katsomiseen jne.
- Millaisia vaihteluita on vuodenaikojen välillä? Seurataanko jääkiekkouutisia kesäläkin?
- Onko fanina olo muuttunut omana aikanasi? Esim. Internetin vaikutus, kaupallisuus.

- FAN CLUB TOIMINTA

- Kuulutko fan clubiin?
- Jos kuulut: Miksi? Oletko aktiivinen jäsen? Osallistutko klubin järjestämille matkoille tai tapahtumiin? Esim. vieraspelit, faniristeily, pikkujoulut, fanitapaamiset jne. Kuinka tärkeää on kuulua seuran ”viralliseen” kannattajajoukkoon?
- Jos et kuulu: Miksi et kuulu? Osallistutko silti klubin järjestämiin tapahtumiin tai matkoille? Seuraatko fanitiedotteita?

- PELIEN SEURAAMINEN

- Miten säännöllisesti seuraat HPK:n pelejä (kotipelit – vieraspelit)? Entä muiden seurojen pelit?
- Missä katsot (paikanpäällä, TV:stä jne.), kenen kanssa?

- Kuuluuko pelin seuraamiseen tiettyjä tapoja tai rutiineja, jotka yleensä toistuvat (ennen peliä, pelin aikana, pelin jälkeen)? (Esim. pukeutuminen, viirit, kommentointi / kannustushuudot.)
- Mikä peleissä hienointa?
- Mitä peleissä käynti sinulle merkitsee? Kuinka tärkeä osa faniutta se on?
- Onko sinulla jotain tapahtumaa tai asiaa, joka on erityisesti jäänyt mieleen? Huippuhetki fanille.

- KAUPALLISUUS / KULUTUS

- Omistatko fanituotteita? Mitä?
- Missä tilanteissa esim. seuran vaatteita käytetään?
- Onko fanituotteita kotona näkyvästi esillä?
- Kuinka tärkeitä fanituotteet ovat faneille?
- Oletko valmis satsaamaan rahaa faniuteen?

3. FANIUTEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT (MAHDOLLISESTI)

- Kaupallisuuden lisääntyminen (esim. lippujen hinnat).
- Väkivalta kentällä / fanien keskuudessa (onko sitä?).
- TV-pelit ja niiden maksullisuus tulevaisuudessa.
- Pelaajien / valmentajan vaihtuminen.
- Joukkueen menestys / epäonnistuminen.
- Muuta?

4. MERKITYKSET

- Mitä fanius mielestäsi on? Kuka on fani?
- Kuinka fanius vaikuttanut elämääsi tai arkeesi?
- Kuinka paljon jääkiekkoasiat rytmittävät päiviä/kuukautta/vuotta?
- Sovitetaanko muut harrasteet suhteessa jääkiekkoon?
- Kuinka suuri osa fanius on sinua/arkeasi/elämääsi?
- Mitä saat jääkiekosta / HPK:n seuraamisesta itsellesi? MIKSI olet fani?

- Onko jääkiekon tai faniuden myötä syntynyt sosiaalista verkostoa, johon kuulut?
- Mikä merkitys faniudella on sinulle?
- Voitko kuvitella elämäsi niin, ettet olisi fani tai olisit jonkin toisen joukkueen fani?

Liite 2. Herätelista

TV-LÄHETYKSET

Urheiluruutu (TV 1)

TV 2:n urheilu-uutiset

Tulosruutu (MTV3)

IS-Urheilu-uutiset (Nelonen)

Sportmagasinet (FST)

SM-liiga Hockey Night: Fan Club (MTV3)

SM-liiga Hockey Night: Pelilähetykset (MTV3, uusinta Urheilukanava)

Mestiksen pelilähtetykset (Urheilukanava)

Jokin muu (esim. maaotteluiden seuraaminen):

RADIO

Urheiluradio (Yle Radio Suomi)

Jääkiekkokierros / Pelien seuranta (YLE Radio Suomi)

Pietarinkadun Oilers Go Go (YLEX)

Jokin muu:

LEHDET

Hockey

Jääkiekkolehti

Kiekkolehti

Pro-Hockey

Sanomalehtien urheilusivut

Jokin muu:

INTERNET

Chat-sivustot

seuraaminen

keskusteluun osallistuminen

Sivustot kuten:

www.hpk.fi

www.jatkoaika.com

www.sm-liiga.fi

www.finhockey.fi

Muut sivustot:

MUUTA

Veikkaus

Tietokonepelit

PlayStation -pelit

Kotipeleissä käynti

 kausikortti

 yksittäislippu

Vieraspeleissä käynti

Fan Clubin toimintaan osallistuminen

Kirjat (esim. joukkueen vuosikirja tai pelaajista kertovat kirjat..)

Jotain muuta:

